IOANNIS MILTONI

Angli

PRO POPULO ANGLICANO

DEFENSIO,

Contra

CLAUDII ANONYMI, aliàs SALMASII,

DEFENSIONEM

REGIAM.

LONDINI,
Typis Du GARDIANIS,
Anno Domini 1652.

PRÆFATIO.

Ametsi vereor, si in defendendo Populo Anglicano tam sim profusus verborum, vacuus rerum, quam est plerisque visus in defensione regiâ Salmasius, ne verbosissimi simul & ineptissimi defensoris nomen meritus esse videar, tamen cùm in mediocri quavis materia tractanda nemo sibi adeò properandum esse existimet, quin exordio saltem aliquo pro dignitate suscepti à se operis uti soleat, id ego in re omnium ferè maxima dicenda si non omittam, neque nimis astringam, spero equidem, duas propemodùm res, quas magnoperè vellem, assecuturum me esse; alteram, ut causæ huic nobilissimæ, & seculorum omnium memoriâ dignissimæ nulla ex parte, quantum in me est, desim; alteram, ut reprehensam in adversario futilitatem & redundantiam, devitasse tamen ipse nihilo minus judicer. Dicam enim res neque parvas neque vulgares, regem potentissimum, oppressis legibus, religione afflictâ, pro libidine regnantem, tandem à suo populo, qui servitutem longam servierat, bello victum; inde in custodiam traditum; & cùm nullam omnino melius de se sperandi materiam vel dictis vel factis præberet, à summo demùm regni Concilio capite damnatum; & pro ipsis Regiæ foribus securi percussum. Dicam etiam, quod ad levandos magna superstitione hominum animos multum contulerit, quo jure, præsertim apud nos, judicatum hoc atque peractum sit; meosque cives fortissimos & integerrimos, deque uni versis orbis terrarum civibus ac populis egregiè meritos ab improbissimis maledicorum, sive nostratium, sive exterorum calumniis,

tum imprimis ab hujus inaniſſimi Sophiſtæ maledictis, qui pro duce & coryphæo cæterorum ſe gerit, facilè defendam. Quæ enim ullius regis alto ſolio ſedentis majeſtas unquam tanta eluxit, quanta tum Populi Anglicani effulgebat, cum excuſsâ illâ veteri ſuperſtitione, quæ diu invaluerat, ipſum regem, ſeu potius de rege hoſtem, qui ſolus mortalium impunitatem ſibi divino jure vendicabat, ſuis legibus irretitum judicio perfundere, & quo is quemcunque alium ſupplicio affeciſſet, eodem ſontem ipſum afficere non vereretur. At quid ego hæc tanquam populi facta prædico? quæ ipſa per ſe penè vocem edunt, & præſentem ubique teſtantur Deum. Qui, quoties ſuæ ſapientiſſimæ menti complacitum eſt, ſuperbos & effrænatos reges, ſupra humanum modum ſeſe attollentes, ſolet deturbare, & totâ ſæpè cum domo funditus evertit. Illius nos manifeſtò numine ad ſalutem & libertatem propè amiſſam ſubitò erecti; illum ducem ſecuti, & impreſſa paſſim divina veſtigia venerantes, viam haud obſcuram, ſed illuſtrem, illius auſpiciis commonſtratam & patefactam ingreſſi ſumus. Hæc ego omnia dignè ſatis explicare, & quod omnes fortaſſe gentes legant atque ætates, monumentis tradere, ſi diligentiâ ſolùm meâ, cujuſmodicunque eſt, meis tantùm viribus ſperem me poſſe, fruſtra ſim. Quæ enim oratio tam auguſta atque magnifica; quod tam excellens ingenium huic oneri ſubeundo par eſſe queat, ut cùm illuſtrium virorum aut civitatum res geſtas vix reperiatur tot ſeculis qui inculentè poſſit ſcribere, opinetur quiſquam hæc, non hominum, ſed omnipotentis planè Dei glorioſè & mirabiliter facta ullis ſe verbis aut ſtylo aſſequi poſſe? Quod quidem munus ut ſuſciperem, tametſi ſummi in republica noſtrâ viri ſuâ authoritate perfecerunt, mihique hoc negotium datum eſſe voluerunt, ut quæ illi, Deo ductore, magna cum gloria geſſere, ea, quod certè proximum eſt, contra invidiam & obtrectationem, quas in res ſervum & apparatus belli nihil poteſt, alio genere armorum defenderem, quorum ego quidem judicium magno

mihi

mihi ornamento esse existimo, me scilicet eorum suffragiis cum esse præ cæteris, qui hanc patriæ meæ fortissimis liberatoribus haud pœnitendam operam navarem, quin & ipse ab ineunte adolescentia iis eram studiis incensus, quæ me ad optima quæque si minùs facienda, at certè laudanda incitatum ferebant, his tamen diffisus adminiculis ad divinam opem recurro: Deumque Opt. Max. donorum omnium largitorem invoco, ut quàm prosperè quamque piè nostri illi ad libertatem clarissimi duces regios fastus, & dominatum impotentem acie fregerunt, dein memorabili tandem supplicio extinxerunt, quamque facili negotio nuper unus de multis ipsum regem veluti ab inferis resurgentem, inque illo libro post mortem edito novis argutiis, & verborum lenociniis populo se venditantem redarguit atque summovit, tam ego feliciter tamque verè declamatoris hujus exotici petulantiam & mendacia refellam atque discutiam. Qui alienigena cùm sit, & quamvis id millies neget, Grammaticus, non eâ stipe contentus quam hoc nomine meretur, magnus ardelio esse maluit; non reipub. solùm immiscere se ausus, sed aliena: eum neque modestiam, neque judicium, neque aliud quicquam afferat, quod oporteret sanè tantum arbitrum, præter arrogantiam Grammaticam. Et sanè hæc quæ jam Latinè utcunque scripsit, si inter Anglos, & nostro sermone protulisset, vix esset, credo, qui de responso laborandum esse judicaret; sed partim trita, & refutationibus jam crebris explosa negligeret, partim tyrannica & fœda; vilissimo quovis mancipio vix ferenda, quamvis alioqui regias secutus ipse partes, aversaretur. Nunc cùm inter exteros, & nostrarum rerum penitùs ignaros grandi paginâ turgescat, sunt illi quidem qui res nostras perperam intelligunt, edocendi; hic suo more (quandoquidem tanta maledicendi aliis libidine fertur) suo inquam more ac modo erit tractandus. Quod si quis miretur fortè, cur ergò tam diu intactum & ovantem, nostroque omnium silentio inflatum volitare passi simus, de aliis sanè

neſcio, de me audaciter poſſum dicere, non mihi verba aut argumenta, quibus cauſam tuerer tam bonam, diu quærenda aut inveſtiganda fuiſſe, ſi otium & valetudinem (quæ quidem ſcribendi laborem ferre poſſit) nactus eſſem. Quâ cum adhuc etiam tenui admodùm utar, carptim hæc cogor, & interciſis penè ſingulis horis vix attingere, quæ continenti ſtylo atque ſtudio perſequi debuiſſem. Unde hoc ſi minùs dabitur, cives meos præſtantiſſimos, patriæ conſervatores digno laudum præconio celebrare, quorum immortalia facinora jam toto orbe claruerunt, defendere tamen, & ab hujus importuni literatoris inſolentiâ, & profeſſoriæ linguæ intemperiis vindicare haud mihi difficile futurum ſpero. Peſſimè enim vel naturâ vel legibus comparatum foret, ſi arguta ſervitus, libertas muta eſſet; & haberent tyranni qui pro ſe dicerent, non haberent qui tyrannos debellare poſſunt: miſerum eſſet, ſi hæc ipſa ratio, quo utimur Dei munere, non multo plura ad homines conſervandos, liberandos, & , quantum natura fert, inter ſe æquandos, quàm ad opprimendos & ſub unius imperio malè perdendos argumenta ſuppeditaret. Cauſam itaque pulcherrimam hac certâ fiduciâ læti aggrediamur; illinc fraudem, fallaciam, ignorantiam, atque barbariem; hinc lucem, veritatem, rationem, & ſeculorum omnium optimorum ſtudia, atque doctrinam nobiſcum ſtare.

Agè nunc jam, ſatis præfati, quoniam cum criticis res eſt, tam culti voluminis titulum imprimis videamus quid ait, Defenſio regia pro Carolo I. ad Car. II. *Magnum ſanè præſtas, O quiſquis es! patrem defendis ad filium; mirum ni cauſam obtineas. Verùm ego te falſo aliàs ſub nomine, nunc ſub nullo latitantem, Salmaſi, ad alia voco ſubſellia, ad alios judices, ubi tu illud euge & ſophōs, quod in palæſtra tua literaria captare miſerè ſoles, fortaſſe non audies. Sed cur ad regem filium defenſio hæc regia? non opus eſt tortore, confitentem habemus reum;* Sumptibus *inquit* Regiis; *O te venalem oratorem & ſumptuoſum! Siccine defen-*

defensionem pro Carolo patre, tuâ sententiâ, rege optimô, ad Carolum filium regem pauperrimum nolnisti nisi sumptibus regiis? Sed veterator etiam haud irridiculus esse volnisti, qui regiam defensionem *dixeris; non enim amplius tua quam vendidisti, sed legitimè jam* regia defensio *est; centenis nimirum Iacobæis emta, ingenti pretio ab egentissimo Rege: non enim ignota loquimur; novimus qui illos aureos domum attulit tuam, qui crumenam illam tessillis vitreis variatam, novimus qui te avaras manus porrigentem vidit, in speciem quidem ut Sacellanum Regis missum cum munere, re verâ ut ipsum munus amplecterere; & unâ tantùm mercede acceptâ totum penè regis ærarium exinanires. Sed eccum ipsum, crepant fores, prodit histrio in proscenium.*

Date operam & cum silentio animadvertite,
Ut pernoscatis quid sibi Eunuchus velit.

Nam quicquid est, præter solitum cothurnatus incedit. Horribilis nuper nuntius aures nostras atroci vulnere, sed magis mentes perculit, de parricidio apud Anglos in personâ regis sacrilegorum hominum nefariâ conspiratione admisso. *Profectò nuntius iste horribilis aut gladium multo longiorem eo quem strinxit Petrus habuerit oportet, aut aures istæ auritissimæ fuerint, quas tam longinquo vulnere perculerit: nam aures non stolidas ne offendisse quidem potuit. Ecqua enim vobis fit injuria, ecquis vestrûm læditur, si nos hostes & perduelles nostros, sive plebejos, sive nobiles, sive reges morte multamus? At ista mitte, Salmasi, quæ ad te nihil attinent: ego enim de te etiam* horribilem *habeo quem apportem* nuntium; *quique omnium Grammaticorum & Criticorum aures, modò teretes habent & doctas, atrociori vulnere si non perculerit, mirabor;* de parricidio *apud Hollandos* in persona *Aristarchi,* nefariâ *Salmasii* audaciâ admisso: *te magnum scilicet Criticum* sumptibus regiis *conductum, ut defensionem regiam scriberes, non solùm putidissimo exordio, præficarum funebribus nugis & næniis simillimo*

nullius, non fatui, mentem miſeratione permoviſſe, ſed primâ ſtatim clauſulâ riſum penè legentibus multiplici barbariſmo concitâſſe. Quid enim, quæſo, eſt parricidium in perſona regis admittere, *quid* in perſona regis? *quæ unquam latinitas ſic locuta eſt? niſi aliquem nobis forte Pſeudophilippum narras, qui perſonam regis indutus, neſcio quid parricidii apud Anglos patraverit; quod verbum verius opinione tua ex ore tibi excidiſſe puto. Tyrannus enim, quaſi hiſtrionalis quidam rex, larva tantùm & perſona regis, non verus rex eſt. Cæterùm ob hujuſmodi noxas Gallico-latinas, quibus paſſim ſcates, non tam mihi, neque enim eſt otium, quàm ipſis tuis Grammatiſtis pœnas dabis; quibus ego te deridendum & vapulandum propino. Hoc multo atrocius; quod à ſummis magiſtratibus noſtris de rege ſtatutum eſt, id* ſacrilegorum hominum nefariâ conſpiratione *admiſſum ais. Tune furcifer potentiſſimi nuper regni, nunc reipub. eo potentioris acta & conſulta ſic nominas? quorum de factis ne Rex quidem ullus ut quicquam gravius pronuntiaret, aut ſcriptum ederet, adduci adhuc potuit. Meritò itaque ampliſſimi Ordines Hollandiæ, liberatorum olim patriæ vera progenies, defenſionem hanc tyrannicam, populorum omnium libertati peſtilentiſſimam edicto ſuo tenebris damnarunt; cujus & ipſum authorem omnis libera Civitas ſuis prohibere finibus, aut ejicere deberet: eaque præcipuè quæ tam ingratum tamque tetrum reipub. hoſtem ſuo ſtipendio alit; cujus ille reipub. haud ſecùs atque noſtræ, fundamenta ipſa atque cauſas oppugnat; necnon utramque unâ & eâdem operâ labefactare & ſubruere conatur; præſtantiſſimoſque illic Libertatis Vindices noſtrorum ſub nomine maledictis proſcindit. Reputate jam vobiſcum Illuſtriſſimi Fœderatorum Ordines, & cum animis veſtris cogitate, quis hunc regiæ, poteſtatis aſſertorem ad ſcribendum impulerit, quis nuper apud vos regiè ſe gerere incœperit, quæ conſilia, qui conatus, quæ turbæ denique per Hollandiam ſecutæ ſint, quæ nunc eſſent, quàm*

vobis

vobis parata servitus, novusque dominus erat, atque illa vestra tot annorum armis atque laboribus vindicata libertas, quàm propè extincta apud vos nunc foret, nisi opportunissimâ nuper temerârii juvenis morte respirasset. Sed pergit iste noster ampullari, & mirabiles tragœdias fingere, Quoscunque infandus hic *parricidialis nimirum barbarismi Salmasiani* rumor attigit, haud secus ac si fulmine afflati essent derepente his arrectæque horrore comæ & vox faucibus hæsit. *Quod nunc primitùs auditum discant Physici, comas fulmine arrectas. Verùm quis hoc nescit, viles & imbelles animos, magni cujuspiam facinoris vel rumore obstupescere; quodque priùs fuerunt, tum se maximè stipites indicare. Alii* lacrymas non tenuerunt, *mulierculæ credo aulicæ, aut siqui his molliores; inter quos & ipse Salmasius novâ quâdam metamorphosi Salmacis factus est; & fonte hoc suo lacrymarum fictitio, & nocte parato viriles animos emollire conatur. Moneo itaque & cavere jubeo*

——— infamis ne quem malè fortibus undis
Salmacis enervet.
——— ne vir cum venerit, exeat inde
Semivir, & tactis subitò mollescat in undis.

Fortiùs verò *inquit* animati *(nam fortes puto & animosos ne nominare quidem nisi putidè potest) tantâ* indignationis flammâ exarserunt, ut vix se caperent. *Furiosos illos non flocci facimus; verâ fortitudine suique compote istos minaces pellere, & in fugam vertere consuevimus.* Nemo certè non diras imprecatus est tanti sceleris authoribus. *Vox tamen, ut tu modò ajebas,* faucibus hæsit; *atque hæsisset utinam in hunc usque diem, si de nostris duntaxat perfugis hoc vis intelligi, quod nos etiam pro comperto habemus, nihil illis frequentius in ore esse, quàm diras & imprecationes omnibus bonis abominandas quidem, non tamen metuendas. De aliis credibile vix est, cum supplicii de rege sumti fama illuc pervenisset, repertum in libero præsertim populo fuisse ullum, tam ad servitutem natum,*

qui nos dicto læderet, aut factum nostrum crimini daret; imò potiùs omnes bonos omnia bona dixisse; quinetiam Deo gratias egisse, qui exemplum justitiæ tam illustre & excelsum ediderit, quodque cæteris regibus tam salutari documento esse possit. Istos itaque feros ac ferreos cædem *nescio cujus* miserabilem, ac mirabilem *plorantes, cum suo tinnulo oratore*, post regium in orbe nomen natum notumque, *frigidissimo, etiam atque etiam plorare jubemus. At quis interim è ludo ferè puer, aut è cœnobio quovis fraterculus casum hunc regis non multo disertiùs, imo Latiniùs hoc oratore regio declamitasset? Verùm ego ineptior sim, si infantiam hujus & deliramenta hunc in modum toto volumine accuratè persequar; quod tamen libens facerem, (quoniam superbiâ & fastidiô, ut ferunt, supra modum turget) ni mole tantùm libri inconcinnâ atque inconditâ se protegeret, & veluti miles ille Terentianus post principia lateret: callido sanè consilio, ut defixus singula notando etiam acerrimus quisque, tædio prius conficeretur, quàm omnia redargueret. Nunc ejus quoddam specimen dare hac veluti prolusione duntaxat volui; & cordatis lectoribus à principio statim degustandum hominem præbere, ut in hac paginæ unius promulside experiamur quàm lautè nos & luculenter cæteris ferculis excepturus sit; quantas ineptias atque infantias toto opere congesserit, qui tam densas, ubi minimè decuit, in ipsa fronte collocavit. Exinde multa garrientem, & scombris concionantem facilè prætereo; ad nostras autem res quod attinet, haud dubitamus quin ea, quæ authoritate Parlamenti scripta publicè & declarata sunt, apud omnes bonos & prudentes exteros plus ponderis habitura sint, quàm unius impudentissimi homuncionis calumniæ, & mendacia, qui ab exulibus nostris, patriæ hostibus, pretio conductus, quolibet eorum dictante quibus operam suam locaverat, aut rumusculum spargente, falsissima quæque corradere, & in chartam conjicere non dubitavit. Vtque planè*

intelli-

intelligant omnes quàm non illis religio sit, quidlibet scribere, verum an falsum, pium an impium, haud alius mihi testis adhibendus erit, quàm ipse Salmasius. Scribit is in Apparatu contra primatum Papæ, maximas esse causas cur Ecclesia redire ab episcopatu debeat ad Apostolicam *presbyterorum* institutionem; longè majus ex episcopatu introductum in ecclesiam esse malum, quàm illa schismata quæ priùs metuebantur: Pestem illam quæ ex eo ecclesias invasit, totum ecclesiæ corpus miserabili tyrannide pessumdedisse; imo ipsos reges ac principes sub jugum misisse; Majorem in ecclesiam utilitatem redundaturam Hierarchiâ totâ extinctâ, quàm solo capite Papâ, *p.* 169. Posse episcopatum cum Papatu tolli cum summo bono ecclesiæ; sublato episcopatu ruere ipsum Papatum, super illo utpote fundatum, *p.* 171. Cur removeri debeat in illis regnis quæ jam Papatui renunciârunt proprias habere causas. Cur ibi episcopatus retineatur se non videre; non integram videri reformationem quæ hac in parte imperfecta sit; nihil afferri posse rationis aut causæ probabilis cur sublato Papatu retineri debeat aut possit episcopatus, *p.* 179. *Hæc & multò plura cùm ante annos quatuor scripserit, tantâ nunc vanitate & impudentiâ est, ut Parlamentum Angliæ graviter intusare hoc loco audeat, quòd episcopatum* non solùm senatu ejiciendum, sed etiam penitùs abjiciendum censuerint. *Quid? quòd ipsum etiam episcopatum suadet atque defendit, iisdem usus argumentis & rationibus, quas libro illo priore magno impetu confutaverat;* necessarios *nempe* fuisse episcopos, & omnino retinendos, ne mille pestiferæ sectæ & hæreses in Anglia pullularent. *O vafrum & versipellem! adeone te etiam in sacris non puduit desultorem agere, propè dixeram, ecclesiam prodere; cujus tu ideò sanctissima instituta tanto strepitu asseruisse videris, ut quoties tibi commodum esset, eo majore cum infamia ea ipsa ludificari atque subvertere posses.*

Neminem hoc latet, cum regni Ordines, Eccleſiæ noſtræ, ad exemplum cæterarum, reformandæ ſtudio flagrantes, epiſcopatum funditùs tollere ſtatuiſſent, primò regem interceſſiſſe, dein bellum nobis eâ potiſſimùm causâ intuliſſe; quòd ipſi tandem in perniciem vertit. I nunc & te defenſorem regium eſſe gloriare, qui ut regem gnaviter defendas, ſuſceptam à temetipſo eccleſiæ cauſam nunc palàm prodis atque oppugnas: cujus graviſſimâ quidem cenſurâ eſſes notandus. De forma autem reipub. noſtræ, quoniam tu Profeſſor triobolaris & extraneus remotis capſulis atque ſcriniis tuis nugarum refertiſſimis, quas meliùs in ordinem redigere poteras, in aliena republ. ſatagere & odioſus eſſe mavis, ſic breviter tibi, vel cuivis potiùs te prudentiori reſpondeo; eam formam eſſe quam noſtra tempora atque diſſidia ferunt; non qualis optanda eſſet, ſed qualem obſtinata improborum civium diſcordia eſſe patitur. Quæ autem Reſpubl. factionibus laborat, atque armis ſe tuetur, ſi ſanæ & integræ tantùm partis rationem habet, cæteros ſive plebejos ſive optimates præterit aut excludit, ſatis profectò æqua eſt; quamvis regem & proceres, ſuis ipſa malis edocta, ampliùs nolit. Concilium *autem illud* ſupremum *quòd inſectaris, atque etiam* Concilii Præſidem, *ne tu ridiculus es; Concilium enim illud, quod ſomnias, non eſt ſupremum, ſed Parlamenti authoritate ad certum duntaxat tempus conſtitutum, quadraginta virorum ex ſuo ferè numero, quorum quilibet cæterorum ſuffragiis præſes eſſe poteſt. Semper autem hoc uſitatiſſimum fuit, ut Parlamentum, qui noſter Senatus eſt, delectos ex ſuorum numero pauciores, quoties viſum erat, conſtitueret: iis unum in locum ubivis conveniendi, & veluti minoris cujuſdam habendi Senatûs poteſtas delata eſt. Iiſdem res ſæpè graviſſimæ, quo celeriùs & majori cum ſilentio tranſigerentur, commiſſæ atque creditæ; Claſſis, exercitus, ærarii cura aut procuratio, quævis denique pacis aut belli munia. Hoc ſive concilium nominetur, ſive quid aliud, verbo fortè novum,*

re

re antiquum eſt ; & ſine quo nulla omninò Reſpubl. rectè adminiſtrari poteſt. De regis autem ſupplicio, & rerum apud nos converſione mitte vociferari, mitte virus illud tuum acerbitatis evomere ; donec iſta quâ lege, quò jure, quò judiciò *facta ſint, te licet repugnante, ſingulis capitibus oſtendam, & pedem conferam. Si tamen inſtas* quò jure, quâ lege, *eâ, inquam, lege quam Deus ipſe & natura ſanxit, ut omnia quæ reipubl. ſalutaria eſſent, legitima & juſta haberentur. Sic olim ſapientes tui ſimilibus reſponderunt.* Leges per tot annos ratas refixiſſe *nos criminaris ; bonaſne an malas non dicis, nec ſi diceres audiendus eſſes, nam noſtræ leges Ole quid ad te ? Vtinam plures refixiſſent tum leges tum legulejos : rectiùs ſanè & rei Chriſtianæ & populo conſuluiſſent. Frendes quòd* hæc, Manii, terræ filii, vix domi nobiles, vix ſuis noti licere ſibi crediderint. *Meminiſſes quæ te non ſolùm libri ſacri, ſed etiam Lyricus docent :*

——— Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus
Obſcura promens. ———

Sic etiam habeto ; eorum quos tu vix nobiles eſſe ais, alios nulli veſtrarum partium vel generis nobilitate cedere ; alios ex ſe natos per induſtriam atque virtutem ad veram nobilitatem iter affectare, & cum nobiliſſimis quibuſque poſſe conferri ; ſe autem malle filios terræ *dici, modò ſuæ, & domi ſtrenuè facere, quàm ſine terrâ & lare fumos vendendo, quod tu facis, homo nihili & ſtramineus eques, in aliena terræ dominorum nutu & ſtipendio famen tolerare : ab iſta, mihi crede, peregrinatione ad agnatos potiùs & gentiles deducendus, niſi hoc unum ſaperes, quod frivolæ quædam prælectiones & nugamenta ſcis tantâ mercede apud exteros effutire. Reprehendis quòd magiſtratus noſtri* colluviem omnium Sectarum recipiant ; *quid ni recipiant ? quos eccleſiæ eſt è cœtu fidelium ejicere, non magiſtratuum è civitate pellere ; ſiquidem in leges*

civiles

civiles non peccant. Primò homines ut tutò ac liberè ſine vi atque injuriis vitam agerent, convenere in civitatem; ut ſanctè & religiosè, in Eccleſiam; illa leges, hæc diſciplinam habet ſuam, planè diverſam: Hinc toto orbe Chriſtiano per tot annos bellum ex bello ſeritur, quòd Magiſtratus & Eccleſia inter ſe officia confundunt. Quapropter & Papiſticam minimè toleramus; neque enim eam tam eſſe religionem intelligimus, quàm obtentu religionis tyrannidem pontificiam civilis potentiæ ſpoliis ornatam, quæ contra ipſum Chriſti inſtitutum ad ſe rapuit. Independentes, *quales à te ſolo finguntur, nulli apud nos unquam viſi; præter eos duntaxat qui cùm claſſes & ſynodos ſupra Eccleſiam quamque ſingularem eſſe non agnoſcant, eas omnes velut Hierarchiæ particulas quaſdam, aut certè truncum ipſum, eradicandas eſſe tecum ſentiunt. Hinc nomen Independentium apud Vulgus obtinuit. Quod reſtat video te id agere, ut regum omnium & Monarcharum non invidiam ſolùm, ſed etiam bellum atrociſſimum in nos concites. Olim Rex Mithridates, quamvis causâ diſſimili, omnes reges in Romanos concitabat, eadem propè calumniatus; Romanis conſilium eſſe, omnia regna ſubvertere, iis nulla humana neque divina obſtare, à principio nihil niſi partum armis habuiſſe, latrones, regnorum maximè hoſtes: Hæc Mithridates regi Arſaci: te verò in illa tua exedra infantiſſimè rhetoricantem quæ fiducia provexit, ut ad bellum hortando, & licet nolis videri,* claſſicum canendo, *ullum vel inter pueros regem commovere te poſſe animum induceres, iſto præſertim ore tam exili & rancidulo, ut ne mures quidem Homericos, te buccinatore, bellum unquam ranunculis illaturos fuiſſe credam. Tantum abeſt ut metuam quid tu belli nobis aut periculi, homo ignaviſſime, apud exteros reges iſtâ tuâ rabidâ & inſulsâ facundiâ conflare poſſis: qui ad illos, ac ſi* regum capita *quaſi* pilas habeamus, de coronis quaſi trocho ludamus, ſceptra imperialia non pluris faciamus quàm bacula

bacula morionum capitata, *luſoriè ſanè nos defers, At tu interea, ſtultiſſimum caput, morionis ipſe baculo digniſſimus es, qui reges ac principes tam puerilibus argumentis ad bellum ſuaderi putes. Omnes deinde populos inclamas, dicto audientes tuo, ſat ſcio, minimè futuros. Hibernorum etiam conſceleratam illam ac barbaram colluviem regiis partibus in auxilium vocas. Quod unicum indicio eſſe poteſt quàm ſceleſtus ſis & væcors, quàm omnes penè mortales impietate, audaciâ, & furore ſuperes, qui devotæ gentis fidem atque opem implorare non dubitas, cujus ab impiâ ſocietate tot civium innocentiſſimorum ſanguine perfuſâ etiam rex ipſe aut abhorruit ſemper, aut abhorrere ſe ſimulavit. Et quam ille perfidiam, quam ille crudelitatem occultare, quantum potuit, atque ab ſe longè amovere ſummo ſtudio contendit, eam tu, bipedum nequiſſime, quo minùs ultrò atque palàm ſuſcipias, neque Deum neque homines vereris. Agedum; Hibernis igitur fautoribus ac ſociis ad defenſionem regis jam te accinge. Caves imprimis quod cauto mehercule opus erat, nequis te Tullio fortaſſe aut Demoſtheni omnem eloquentiæ laudem præreptum ire ſuſpicaretur; & prædicis,* oratorio more non tibi agendum videri. *Næ tu haud ſtultè ſapis, id quod non potes, non videtur tibi eſſe agendum; oratoriè autem ut tu ageres quis, qui te ſatis novit, unquam exſpectavit? qui nihil elaboratè, nihil diſtinctè, nihil quod ſapiat, in lucem emittere aut ſoles aut potes, ſed veluti Criſpinus alter aut Tzetzes ille græculus, modò ut multum ſcribas, quàm rectè non laboras; neque ſi labores, valeas.* Agetur, *inquis*, hæc cauſa toto orbe audiente, & quaſi ad judicandum ſedente. *Id adeò nobis pergratum eſt, ut adverſarium non cerebroſum & imperitum, qualis tu es, ſed cordatum & intelligentem dari jam nobis optemus. Perorans planè tragicus es, imo Ajax ipſe Lorarius:* Horum ego injuſtitiam, impietatem, perfidiam, crudelitatem proclamabo cœlo & terræ, ipſoſque authores convictos poſteris tradam, reoſque

reosque peragam. *O Flosculos! Tune igitur sine sale, sine genio proclamator & rabula, bonis authoribus divexandis tantùm aut transcribendis natus, quicquam de tuo quod vivat producere te putas posse? quem unà cum scriptis tuis futilissimis abreptum ætas, mihi crede, proxima oblivioni mandabit. Nisi si defensio hæc regia suo fortasse responso aliquid debitura est, si neglecta jam pridem & consopita, in manus iterum sumatur. Idque ego ab Illustrissimis Hollandiæ Ordinibus peterem, ut eam è fisco protinus dimissam, neque enim Thesaurus est, pervagari, quò velit, sinant. Si enim quâ vanitate, insciliâ, falsitate referta sit, planum omnibus fecerò, quò latiùs excurrit, eò arctiùs, meâ quidem sententiâ, supprimitur. Iam nos quemadmodum* reos peragat, *videamus.*

CAP.

Cap. I.

Quoniam tibi vano homini & ventoso multum hinc forsitan superbiæ Salmasi, multum spiritûs accessit, magnæ scilicet Britanniæ regem fidei defensorem esse, te verò regis, ego quidem & illum regi titulum, & hunc tibi jure pari ac meritô concedam: cum sanè rex fidem, tu regem sic defenderis, ut causam uterque suam evertisse potiùs videatur. Quod cum passim infrà, tum hoc primô capite ostendam. Dixeras tu quidem præfationis paginâ duodecimâ *Ornari pigmentis rhetoricis tam bonam & justam causam non debere: nam simpliciter rem, ut gesta est, narrare, regem defendere est.* Quando igitur toto hoc capite in quo narrationem illam simplicem futuram polliciteris, neque rem simpliciter, ut gesta est, narras, neque non pigmentis, quantum in eo genere consequi potes rhetoricis ornas, profectò vel tuo judicio si standum esset, causa regia neque bona neque justa erit. Quamquam hoc cave tibi sumas quod dat nemo, posse te quicquam rhetoricè narrare; qui neque oratoris, neque historici, immò ne causidici quidem partes narrando sustinere potes; sed quasi circulator quispiam, arte circumforaneâ, magnam de re in proœmio, velut in posterum diem, exspectationem concitabas, non tam ut rem promissam tum demùm narrares, quàm ut pigmenta illa misera, & ampullas fuco refertas lectoribus quàm plurimis divenderes. Nam *de facto dicturus tot novitatum monstris te circundari ac terreri sentis, ut quid primum*

primum exequaris, quid deinde, quid postremò, nescias. Hoccine est simpliciter narrare? Dicam quod res est, tot tuorum ipse mendaciorum monstris, primùm terreri te sentis, deinde tot nugis, tot ineptiis levissimum illud caput non *circundari* solùm, sed circumagi, *ut quid primùm, quid deinde, quid postremò* dicendum ullo tempore sit, non modò nunc *nescias*, sed nunquam antea non nesciveris. *Inter difficultates quæ occurrunt ad exprimendam tam incredibilis flagitii immanitatem hoc unum facile dictu suppetit, quod iterum iterúmque repeti debet*, nempe *Solem ipsum atrocius factum nunquam adspexisse alterum.* Multa Sol aspexit, bone magister, quæ Bernardus non vidit. Solem autem iterum atque iterum repetas licebit, id tu quidem prudenter feceris, quod non nostra flagitia, sed defensionis tuæ frigus vehementissimè postulabit. *Regum*, inquis, *origo cum Sole novo cœpit.* Dii te, Damasippe, deæque solstitio donent, quo te calfacias, qui ne pedem sine *Sole*; nequis fortasse te umbraticum doctorem esse dicat. At hercle etiam in tenebris es, qui jus patrium à regio non distinguis: & cùm reges Patriæ Patres nominaveris, eâ statim metaphorâ persuasisse credis, ut quicquid de patre non negaverim, id continuò de rege verum esse concedam. Pater & rex diversissima sunt. Pater nos genuit; at non rex nos, sed nos regem creavimus. Patrem natura dedit populo, regem ipse populus dedit sibi; non ergò propter regem populus, sed propter populum rex est; ferimus patrem, morosum etiam & durum, ferimus & regem; sed ne patrem quidem ferimus tyrannum. Pater si filium interficit, capite pœnas dabit: cur non item rex eâdem justissimâ lege tenebitur, si populum, id est filios suos, perdiderit, præsertim cum pater, ut ne pater sit, efficere non possit, rex facilè possit, ut neque pater sit, neque rex. Quod si *de facti qualitate*, quod ais, *inde* æstimandum est, tibi dico, peregrine, &

rebus

rel us noſtris alieniſſime, teſtis oculatus & indigena tibi dico; nos regem neque *bonum*, neque *juſtum*, neque *clementem*, neque *religioſum*, neque *pium*, neque *pacificum*; ſed hoſtem prope decennalem, nec parentem patriæ, ſed vaſtatorem *de medio ſuſtuliſſe*. *Solet hoc fieri*, fateris, inficias enim ire non audes, *ſed non à reformatis, regi reformato*. Siquidem reformatus is dici poteſt, qui ſcriptis ad Papam literis, Sanctiſſimum appellaverat Patrem, qui Papiſtis æquior ſemper quàm Orthodoxis fuit. Talis cùm fuerit, ne ſuæ quidem familiæ primus à reformatis eſt *de medio* ſublatus. Quid? ejus avia Maria nonne à reformatis exuta regno ſolum vertere coacta eſt, ſupplicio demùm capitis affecta, ne Scotis quidem reformatis ægrè ferentibus? imò ſi operam contuliſſe dicam, haud mentiar. In tanta autem regum *reformatorum* paucitate, nihil hujuſmodi acciditſſe, ut eorum aliquis morte plecteretur, non eſt quod miremur. Licere autem regem nequam, ſive tyrannum regno pellere, vel ſupplicio quovis, prout meritus erit, punire, (etiam ſummorum ſententiâ Theologorum, qui ipſi reformandæ eccleſiæ authores fuere) aude tu modò negare. Concedis quàm plurimos reges non ſiccâ morte periiſſe, hunc *gladio*, illum *veneno*, alium ſqualore *carceris*, aut *laqueo*. Omnium tamen hoc tibi miſerrimum videtur, & monſtri quiddam ſimile, regem in judicium adduci, *cauſam capitis dicere coactum, condemnatum, ſecuri percuſſum*. Dic mihi, homo inſipientiſſime, annon humanius, annon æquius, annon ad leges omnium civitatum accomodatius eſt, cujuſcunque criminis reum in judicio ſiſtere, ſui defendendi copiam facere, lege condemnatum ad mortem haud immeritam ducere, ita ut damnato vel pœnitendi, vel ſe colligendi ſpatium detur, quàm ſtatim ut prehenſus eſt, indictâ cauſâ pecudis in modum mactare? Quotuſquiſque eſt reorum qui, ſi optio detur, non illo potiùs quàm hoc

modo

modo puniri ſe maluerit? Quæ ratio igitur animadvertendi in civem moderatior eſt habita, cur non eadem in regem quoque moderatior, & vel ipſi regi acceptior fuiſſe exiſtimanda eſt. Tu ſecretò, & ſine arbitris extinctum regem malebas, vel ut exempli tam boni ſalubritate omnis memoria careret, vel ut facti tam præclari conſcientia defugiſſe lucem, aut leges atque ipſam juſtitiam minimè ſibi amicam habuiſſe videretur. Exaggeras deinde rem, quòd neque per tumultum aut factionem optimatium, aut rebellium furorem, ſive militum ſive populi; non odio, non metu, non ſtudio dominandi, non cœco animi impetu, ſed conſilio & ratione meditatum diu facinus peregerint. O meritò quidem te ex juriſconſulto Grammaticum! qui ab accidentibus cauſæ, ut loquuntur, quæ per ſe nihil valent, vituperationes inſtituis, cum nondum docueris illud facinus in vitio an in laude ponendum ſit? Jam vide quàm in te facilè incurram. Si pulchrum & decorum fuit, eò magis laudandi quod nullis affectibus occupati, ſolius honeſtatis causâ fecerint; ſi arduum & grave, quòd non cœco impetu, ſed conſilio & ratione. Quanquam ego hæc divino potiùs inſtinctu geſta eſſe crediderim; quoties memoriâ repeto; quàm inopinato animorum ardore, quanto conſenſu totus exercitus, cui magna pars populi ſe adjunxerat, ab omnibus penè regni provinciis unâ voce regem ipſum ſuorum omnium malorum authorem ad ſupplicium depoſcebat. Quicquid erat, ſive magiſtratum ſive populum ſpectes, nulli unquam excelſiore animo, &, quod etiam adverſarii fatentur, ſedatiore, tam egregium facinus & vel heroicis ætatibus dignum aggreſſi ſunt: quo non leges tantùm & judicia, dehinc mortalibus ex æquo reſtituta, ſed ipſam juſtitiam nobilitarunt, ſéque ipsâ illuſtriorem dehinc, ſéque ipsâ majorem poſt hoc inſigne judicium reddidere. Jam tertiam prope hujus capitis paginam exantla-

exantlavimus, nec tamen illa simplex narratio, quam promisit, usquam apparet. Queritur nos docere, *quoties rex moleste & odiose regnat, impunè posse regno exui: ab hac*, inquit, *doctrina inducti, si mille rebus meliorem regem habuissent non ei vitam conservassent.* Spectate hominis acumen; nam istuc aveo ex te scire, quo pacto hoc sequitur, nisi tu nobis concesseris, nostro rege mille rebus meliorem moleste & odiose regnare; unde in eum deductus es locum, ut hunc quem defendis, iis regibus qui moleste & odiose regnant mille rebus deteriorem facias; id est tyrannorum omnium fortasse immanissimum. Macti estote reges tam strenuo defensore. Nunc narrare incipit: *Torserunt eum variis crucibus.* Dic quibus: *De carcere in carcerem traduxerunt.* Nec injuriâ, quippe ex tyranno hostem bello captum. *Custodiis sæpè mutatis*: ne ipsæ mutarent fidem. *Libertatis interdum spe ostensâ, interdum & restitutionis per pactionem.* Vide quàm non antea meditatum nobis fuerit, quàm non *tempora & modos* diu captavimus regis abdicandi. Quas res ab eo tum propemodùm victore multo antè postulavimus, quæ nisi concederentur, nulla libertas, nulla salus populo speranda erat, easdem à captivo suppliciter, haud semel, imò ter & amplius petivimus; toties repulsam accepimus. Cum nulla de rege spes reliqua esset, fit Parlamenti consultum illud nobile, nequa deinceps ad regem postulata mitterentur; non ex quo is tyrannus esse, sed ex quo insanabilis esse cœpit. Postea tamen quidam ex Senatorum numero nova sibi consilia capientes, & idoneum tempus nacti, conditiones iterum regi ferendas decernunt; pari sanè scelere atque dementiâ ac Romanus olim Senatus, reclamante Marco Tullio & cum eo bonis omnibus, legatos decrevit ad Antonium: pari etiam eventu, nisi Deo immortali visum aliter fuisset, illos in servitutem tradere, nos in libertatem vindicare. Nam cùm rex nihilo plus quàm antea concessisset,

quod

quod ad firmam pacem & compositionem reverà spectaret, illi tamen satisfactum sibi à Rege esse statuunt. Pars itaque senior, cùm se remque Publicam prodi videret, fidem fortissimi, & semper reipubl. fidissimi exercitùs implorat. In quo mihi quidem hoc solùm occurrit quod nolim dicere, nostras legiones rectiora sensisse quàm patres conscriptos: & salutem reipubl. armis attulisse, quam illi suis suffragiis propè damnaverant. Multa deinde flebiliter narrat, verùm tam insciter, ut luctum emendicare, non commovere videatur. Dolet, quòd *eo modo, quo nullus unquam rex supplicium capitis passus sit:* cùm sæpiùs affirmaverit, nullum unquam regem supplicium capitis omnino esse passum. Tune, fatue, modum cum modo conferre soles, ubi factum cum facto quod conferas non habes? *Supplicium*, inquit, *capitis passus est ut latro, ut sicarius, ut parricida, ut proditor, ut tyrannus.* Hoccine est regem defendere, an sententiam de rege ferre, eâ sanè quæ à nobis lata est, multò severiorem? quis te tam subitò pellexit ut nobiscum pronuntiares? Queritur *personatos carnifices regi caput amputasse.* Quid hoc homine facias? questus est supra *de parricidio in persona regis admisso*, nunc in persona carnificis admissum queritur. Quid reliqua percurram, partim falsissima, partim frivola *de pugnis* & *calculus* militum gregariorum, & licentiâ *spectandi cadaveris quatuor solidis taxatâ*, quæ frigidissimi literatoris insciticiam & pusillitatem animi clamitant; legentem certè neminem pilo tristiorem reddere possunt: satius mehercule fuisset Carolo filio, quemvis ex eo balatronum grege conduxisse, qui ad coronam in triviis elegidia cantant, quàm oratorem hunc, luctificabilem dicam, an perridiculum deplorando patris infortunio adhibuisse; tam insipidum & insulsum, ut ne ex lacrymis quidem ejus mica salis exiguissima possit exprimi. Narrare jam desiit; & quid deinde agat, dictu sanè difficile est; adeò

lutulentus

lutulentus & enormis fluit; nunc fremit, nunc oſcitat, nullum quidlibet garriendi modum ſibi ſtatuit, vel decies eadem repetendi, quæ ne ſemel quidem dicta non ſordeſcerent. Et certè neſcio, an blateronis cujuſpiam extemporales quælibet nugæ, quas ille uno pede ſtans verſiculis fortè effuderit, non digniores multo ſint quæ chartâ illinantur; adeò indigniſſimas eſſe reor quibus ſeriò reſpondeatur. Prætereo quòd regem *religionis protectorem* laudat, qui eccleſiæ bellum intulit, ut epiſcopos religionis hoſtes & tyrannos in eccleſia retineret. *Puritatem autem religionis* quî potuit is conſervare, ab impuriſſimis epiſcoporum traditionibus & cæremoniis ipſe ſub jugum miſſus? *Sectarum* verò, quibus tu *ſacrilegos ſuos cœtus tenendi licentiam* ais *dari*, quam ipſa Hollandia non dat, errores velim enumeres: interim nemo te magis ſacrilegus, qui perpetuò maledicendi peſſimam omnium licentiam tibi ſumis. *Non poterant graviùs rempubl. lædere quàm ejus dominum tollendo.* Diſce verna, diſce maſtigia, niſi dominum tollis, tollis rempublicam: privata res eſt, non publica quæ dominum habet. *At paſtores facinus eorum abominantes cum ſumma injuſtitia perſequuntur.* Paſtores illos ne quis forte neſciat quales ſint, breviter dicam; iidem ſunt qui regi reſiſtendum armis eſſe, & verbo & ſcriptis docuerunt; qui omnes tanquam Merozum indefinenter execrari non deſtiterunt, quotquot huic bello aut arma, aut pecuniam, aut vires non ſuppeditaſſent; quod illi non contra regem, ſed contra tyrannum Saule quovis aut Achabo, imo Nerone ipſo Neroniorem ſuſceptum eſſe in concionibus ſacris vaticinabantur. Sublatis epiſcopis & ſacerdotibus quos Pluraliſtarum & non reſidentium nomine inſectari vehementiſſimè ſolebant, in eorum ampliſſima ſacerdotia, hic bina, ille trina, quàm ocyſſimè irruebant: unde ſuos greges quàm turpiter negligant paſtores iſti merito egregii, nemo non videt: nullus

pudor,

pudor, nulla numinis reverentia dementes cupiditate & furiatos cohibere potuit, donec peſſimo eccleſiæ publico eâdem ipſi infamiâ flagrarent, quam paulò antè ſacerdotibus inuſſerant. Nunc quòd avaritia eorum nondum ſatiata eſt, quòd, inquies, ambitione animus turbas concire, pacem odiſſe conſuevit, in Magiſtratus qui nunc ſunt, id quod priùs in regem fecerant, ſeditiosè concionari non deſinunt; regem ſcilicet pium crudeliter ſublatum; quem modò ipſi diris omnibus devotum, omni authoritate regiâ ſpoliandum, & bello ſacro perſequendum, in manus Parlamento, quaſi divinitùs, tradiderant; ſectas ſcilicet non exſtirpari, quod certè à magiſtratibus poſtulare per abſurdum eſt, qui avaritiam & ambitionem, quæ duæ in eccleſia hæreſes pernicioſiſſimæ ſunt, ex ipſorum ordine paſtorum ac tribu, nullo adhuc modo aut ratione exſtirpare valuerunt. Quas illi ſectas apud nos inſectantur, obſcuras eſſe ſcio, quas ipſi ſequuntur, famoſas, & eccleſiæ Dei longè periculoſiores; quarum principes Simon ille Magus & Diotrephes fuere. Hos tamen, nequiſſimi cùm ſint, adeò non perſequimur, ut factioſis, & res novas quotidie molientibus nimium indulgeamus. Offendit jam te Gallum & errabundum, quod Angli *ſuis moloſſis*, quæ tua canina facundia eſt, *ferociores*, nullam *legitimi ſucceſſoris & hæredis* regni, nullam *natu minimi*, nullam *reginæ Bohemiæ* rationem habuerint. Tute reſpondebis tibi, non ego. *Vbi reipub. forma mutatur ex monarchica in aliam, non datur ſucceſſio inter differentis regiminis curatores.* Apparat; de primatu. *Minima*, inquis, *regni pars* hæc omnia *per tria regna* effecit: & digni quidem, ſi hoc verum eſſet, quibus in cæteros imperium ſit viris in fœminas. *Iſti ſunt, qui regimen regni antiquum in alium qui à pluribus tyrannis teneatur, mutare præſumpſerunt*; rectè quidem illi & feliciter, quos tu reprehendere non potes, quin ſimul fœdiſſimè barbarus & ſolœcus ſis, non

non moribus solùm, sed syntaxi etiam, grammaticorum opprobrium. *Angli maculam hanc nunquam deleverint.* Immò tu, licèt omnium literatorum litura ipse sis, & verè macula, Anglorum tamen famam & sempiternam gloriam nunquam valueris commaculare. Qui tantâ animi magnitudine, quantâ omni memoriâ vix audita est, non hostes tantùm armatos, sed hostiles intus, id est superstitiosas vulgi opiniones eluctati atque supergressi, Liberatorum cognomen posthac per omnes gentes in commune sibi pepererunt: populariter id ausi, quod apud alias nationes heroïcæ tantùm virtutis esse existimatur. *Reformati & antiqui christiani* quid hac in parte fecerint, aut facturi essent, tum respondebimus, cùm de jure tecum suo loco agetur; ne tuo vitio laboremus, qui gerrones omnes & Battos loquacitate vincis. Quæris quid sis in nostra causa *Iesuitis* responsurus. Tuas res age transfuga, pudeat te facinorum tuorum, quando ecclesiam tui pudet; qui primatum Papæ, & episcopos tam jactanter modò & ferociter adortus, nunc episcoporum affecla factus es. Fateris *aliquos reformatorum*, quos non nominàs (ego tamen nominabo quoniam tu eos *Iesuitis longè pejores esse* ais, Lutherum nempe, Zwinglium, Calvinum, Bucerum, Paræum cum aliis multis) docuisse, *amovendum esse* tyrannum: *quis autem sit tyrannus ad judicium sapientium & doctorum se retulisse. Isti verò qui? an sapientes, an docti, an virtute nobiles, an nobilitate illustres.* Liceat, quæso, populo, qui servitutis jugum in cervicibus grave sentit, tam sapienti esse, tam docto, tamque nobili, ut sciat quid tyranno suo faciendum sit, etiamsi neque exteros, neque grammaticos scifcitatum mittat. Tyrannum autem fuisse hunc non Angliæ solùm & Scotiæ Parlamenta cum verbis tum factis disertissimis declaraverunt, sed totus ferè utriusque regni populus assentitus est; donec episcoporum technis & fraudibus

in duas poſtea factiones diſceſſit. Quid ſi Deus, quemadmodum eos qui lucis Evangelicæ participes fiant, ita eos qui decreta ejus in reges hujus mundi potentiſſimos exequantur, non multos ſapientes aut doctos, non multos potentes, non multos nobiles eſſe voluit? ut per eos qui non ſunt aboleret eos qui ſunt; ut ne glorietur caro coram eo. Tu quis es qui oblatras? an doctus? qui ſpicilegia, qui lexica & gloſſaria ad ſenectutem uſque triviſſe potiùs videris, quàm authores bonos cum judicio aut fructu perlegiſſe? unde nil præter codices, & varias lectiones, & luxatum & mendoſum, crepas; doctrinæ ſolidioris ne guttulam quidem hauſiſſe te oſtendis. An tu ſapiens? qui de minutiis minutiſſimis rixari & mendicorum bella gerere ſoles, qui nunc aſtronomis, nunc medicis in ſua arte credendis imperitus ipſe & rudis convitia dicis; qui, ſiquis tibi voculæ unius aut literulæ in exemplari quovis abs te reſtitutæ gloriolam præripere conaretur, igni & aquâ, ſi poſſes, illi interdiceres? Et tamen ſtomacharis, & tamen ringeris, quòd omnes te Grammaticum appellant. Hamondum nuper regis hujus Sacellanum imprimis dilectiſſimum in libro quodam nugatorio nebulonem palàm appellas, quòd is te grammaticum appellaviſſet: idem, credo, eſſes ipſi regi convitium facturus, & defenſionem hanc totam retractaturus, ſi Sacellani ſui de te judicium approbaſſe audiviſſes. Jam vide quàm te Anglorum unus, quos tu *fanaticos*, *indoctos*, *obſcuros*, *improbos* vocitare audes, contemnam & ludibrio habeam, (nam nationem ipſam Anglicanam de te quicquam publicè cogitare curculiunculo, indigniſſimum eſſet) qui ſurſum, deorſum, quoquoverſum verſatus & volutatus, nihil niſi grammaticus es: immo ac ſi deo cuilibet votum ipſo Mida ſtultius nuncupaſſes, quicquid attrectas, niſi cùm ſoloeciſmos facis, Grammatica eſt. Quiſquis igitur *de face illa plebis*, quam tu exagitas, (illos enim verè

verè optimates noſtros, quorum ſapientiam, virtutem, & nobilitatem facta inclyta ſatis teſtantur, non ſic dehoneſtabo, ut te illis, aut tibi illos componere velim) quiſquis, inquam, de fæce illa plebis hoc tantummodò ſibi perſuaſerit, non eſſe ſe regibus natum, ſed Deo & patriæ, multò ſanè te doctior, multò ſapientior, multò probior, & ad omnem vitam utilior exiſtimandus erit. Nam doctus ille ſine literis, tu literatus ſine doctrina; qui tot linguas calles, tot volumina percurris, tot ſcribis, & tamen pecus es.

CAP. II.

QUod argumentum pro ſe *indultatum* eſſe, ſuperiore capite perorans dixerat Salmanus, *rem ita ſe habere ut creditur, cùm omnes unanimiter idem de ea ſentiant*; quod tamen is *de facto* falſiſſimè affirmabat, id ego nunc de jure regio diſceptaturus, potero in ipſum veriſſimè affirmare. Cùm enim regem deſiniat, *cujus ſuprema eſt in regno poteſtas, nulli alii niſi Deo obnoxia, cui quod libet licet, qui legibus ſolutus eſt*, ſiquidem id definiri dicendum eſt, quod infinitum in terris ponitur, evincam ego contrà non meis tantùm, ſed vel ipſius teſtimoniis, & rationibus, nullam gentem aut populum, qui quidem ullo numero ſit, nam omnem penetrare barbariem neceſſe non eſt; nullam, inquam, gentem iſtiuſmodi jura aut poteſtatem regi conceſſiſſe, *ut legibus ſolutus eſſet, ut quod libet liceret, ut omnes judicaret, à nemine judicaretur*; nec verò ullum cujuſcunque gentis tam ſervili ingenio exſtitiſſe puto, præter unum Salmaſium, qui tyrannorum immania quæque flagitia regum jura eſſe aſſeverarit. Eorum plerique apud nos, qui regi maximè favebant, ab hac tam turpi ſententia ſemper abhorruere,

quinetiam ipſe, nondum pretio corruptus, his de rebus longè aliter ſenſiſſe aliis jampridem ſcriptis facilè deprehenditur. Adeò ut hæc non ab homine libero in libra civitate, nedum in Repub. nobiliſſima, & Batavorum Academia celeberrima, ſed in ergaſtulo quovis aut cataſta, tam ſervili vernilitate ſcripta eſſe videantur. Etenim, ſi quicquid regi libet, id jure regio licitum erit, quod teterrimus ille Antoninus Caracalla ab Julia noverca per inceſtum edoctus non ſtatim auſus eſt credere, nemo profectò eſt aut unquam fuit, qui tyrannus dici debeat. Cùm enim divina omnia atque humana jura violavit, nihilo tamen minùs rex, jure regio inſons erit. Quid enim peccavit homo æquiſſimus? jure ſuo uſus eſt in ſuos. Nihil rex tam horrendum, tam crudele, tamque furioſum committere in ſuos poteſt, quod præter jus regium fieri quiſpiam poſſit queri aut expoſtulare. Hoc *tu jus regium à jure gentium, vel potiùs naturali originem habere* ſtatuis bellua? Quid enim hominem te dicam, qui in omne hominum genus, adeò iniquus & inhumanus es; quique omnem gentem humanam Deo ſimillimam ſic deprimere atque projicere conaris, ut quos nunc ſuperſtitio, nunc ſcelus aut ignavia quorundam, aut denique perfidia tam feros atque immites dominos gentibus impoſuit, eos à natura matre mitiſſimâ comparatos atque impoſitos eſſe doceas. Quâ tu nefariâ doctrinâ multo jam ferociores factos, non ſolùm ad proterendos omnes mortales, & poſt hac miſeriorem in modum conculcandos immittis, ſed jure naturali, jure regio, ipſis etiam populi legibus in populum armare, quo nihil ſimul ſtultius & ſceleratius eſſe poteſt, contendis. Dignus profectò qui contra atque olim Dionyſius ex grammatico tyrannus ipſe ſis; non quo tibi in alium quemvis detur illa regia licentia malè faciendi, ſed illa altera malè perendi: quâ ſolâ, ut incluſus ille Capreis Tiberius, à temetipſo perditus quotidie

quotidie te sentias perire. Verùm jus illud regium paulò accuratiùs quale sit consideremus. *Sic Oriens totus*, inquis, *judicavit*, *sic Occidens*. Non reponam tibi quod Aristoteles & Marcus Cicero, authores, si qui alii, cordatissimi, ille in Politicis, hic in oratione de Provinciis scripsit Gentes Asiaticas facilè servitutem pati, Judæos autem & Syros servituti natos fuisse: fateor paucos ferè libertatem velle, aut eâ posse uti, solos nempe sapientes, & magnanimos; pars longè maxima justos dominos mavult, sed tamen justos; injustos & intolerabiles ferendi neque Deus unquam universo generi humano tam infensus fuit, neque ullus unquam populus tam ab omni spe & consilio derelictus, ut necessitatem hanc atque legem omnium durissimam in se atque in suos liberos ultro statueret. Profers imprimis *verba regis in Ecclesiaste sapientiâ clari*. Nos itaque ad legem Dei provocamus, de rege posteriùs videbimus; cujus exinde sententiam rectiùs intelligemus. Audiatur ipse Deus, Deut. 17. *Cùm ingressus fueris in terram, quam Jehova Deus dat tibi, & dices statuam super me Regem sicut omnes gentes quæ sunt circa me*: Quod ego omnes velim etiam atque etiam animadvertant, teste hîc ipso Deo, penes populos omnes ac nationes arbitrium semper fuisse, vel eâ, quæ placeret, formâ reipubl. utendi, vel hanc in aliam mutandi: de Hebræis diserte hoc dicit Deus, de reliquis haud abnuit; deinde formam reipub. monarchiâ perfectiorem, ut sunt res humanæ, suique populi magis ex usu deo visam esse; cùm hanc ipse formam instituerit; monarchiam non nisi serò petentibus, idque ægrè concederet. Sin regem planè vellent, ut ostenderet Deus id se liberum Populo reliquisse, ab uno an à pluribus respubl. administraretur, modò justè, regi etiam futuro leges constituit, quibus cautum erat, ut *ne multiplicet sibi equos, ne uxores, ne divitias*; ut intelligeret nihil sibi in alios licere, qui nihil de se statuere

extra legem potuit. Iussus itaque est *omnia legis illius præcepta*, etiam suâ manu perscribere; perscripta *observare*; *ne efferatur animus ejus præ fratribus suis*. Ex quo perspicuum est, regem æquè ac populum istis legibus astrictum fuisse. In hanc ferme sententiam scripsit Iosephus, legum suæ gentis interpres idoneus, in sua repub. versatissimus, mille aliis tenebrionibus Rabbinis anteponendus. Antiquitat. lib. 4. Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κρίνειν, &c. *Optimum est*, inquit, *optimatium regimen; nec vos alium reipub. statum requiratis; satis enim est Deum habere præsidem. Attamen si tanta vos regis cupido ceperit, plus legibus & Deo tribuat is, quàm suæ sapientiæ; prohibeatur autem, si potentior fieri studet, quàm rebus vestris expedit.* Hæc & plura Iosephus in istum Deuteronomii locum. Alter Philo Iudæus, gravis autor, Iosephi coætaneus, legis Mosaïcæ studiosissimus, in quam universam diffusâ commentatione scripsit, cum in libro de creatione Principis hoc caput legis interpretatur, non alio pacto regem legibus solvit, atque hostis quilibet solutus legibus dici possit, τὰς ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν ὑπηκόων, &c. *qui*, inquit, *ad perniciem & detrimentum populi magnam sibi acquirunt potentiam, non reges sed hostes appellandi sunt; ea facientes, quæ hostes nullâ pace reconciliandi faciunt; nam qui per speciem gubernandi faciunt injuriam, apertis hostibus pejores sunt; hos enim facile est propulsare, illorum autem malitia haud facilè detegitur.* Defecti igitur quid obstat quo minùs hostium loco habendi sint? Sic libro secundo Allegoriarum Legis, *rex & tyrannus contraria sunt*; & deinde, *rex non imperat tantùm, sed paret.* Vera sunt ista, dicet aliquis; regem oportet quidem leges, ut qui maximè, observare; verùm si secus fecerit, quâ lege puniendus? eâdem, inquam, lege quâ cæteri; exceptiones enim nullas reperio. Sed nec de Sacerdotibus, sed

nec

nec de infimis quidem magistratibus puniendis lex ulla scribitur; qui omnes, cùm de iis puniendis nulla lex scripta sit, pari certè jure & ratione possent impunitatem scelerum omnium sibi vendicare; quam tamen neque eòrum quispiam vendicavit, neque ullum iis arbitror idcirco esse daturum. Hactenus ex ipsa Dei lege didicimus regem legibus obtemperare debuisse; nec se præ cæteris efferre, qui etiam fratres ejus sunt. Nunc an quid aliud Ecclesiastes moneat videamus. Cap. 8. vers. 1. &c. *Mandatum regis observa; vel propter juramentum Dei, ne perturbatè à facie ejus abito, ne persistito in re mala, nam quicquid volet faciet; Ubi verbum regis, ibi Dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Satis constat Ecclesiastem hoc in loco non synedrio magno, non senatui, sed privato cuique præcepta dare. Iubet mandata sua observare, vel propter juramentum Dei; atquis jurat regi, nisi rex vicissim in leges divinas atque patrias juratus sit? Sic Reubenitæ & Gaditæ obedientiam suam Iehosuæ pollicentur, Ios. 1. *Ut dicto audientes Mosi fuimus, ita erimus tibi, modò ut Deus tecum sit, quemadmodum fuit cum Mose.* Conditionem vides expressam; Alioquin ipsum audi Ecclesiasten, cap. 9. *Verba sapientum submissa potius audienda esse, quàm clamorem dominantis inter stolidos.* Quid porrò monet? *Ne persistito in re mala, nam quicquid volet faciet*, in malos nimirum faciet authoritate legum armatus, nam leniter, aut severè agere, prout volet, potest. Nihil hic tyrannicum sonat, nihil quod vir bonus extimescat. *Ubi verbum regis ibi dominatio, & quis dicat ei quid facis?* Et tamen legimus qui regi dixerit non solùm quid feceris, sed etiam stultè feceris. Sam. 13. At Samuel extraordinarius. Tuum tibi regero, licet infrà dictum pag. 49. *quid*, inquis; *extraordinarium in Saule & Davide?* itidem ego, quid, inquam, in Samuele? Propheta fuit: sunt & illi hodie, qui ejus exemplo faciunt; ex voluntate enim Dei-

vel *expreſsâ* vel *tacitâ* agunt: quod etiam ipſe infrà concedis, pag. 50. Prudenter igitur Eccleſiaſtes hoc in loco monet privatos, ne cum rege contendant: nam etiam cum divite, cum potenti quovis, ut plurimùm, damnoſa contentio eſt. Quid ergo? an optimates, an omnes reliqui magiſtratus, an populus univerſus quoties delirare libet regi, ne hiſcere quidem audebunt? an ſtolido, impio, furenti, bonis omnibus perniciem machinanti non obſtabunt, non obviam ibunt, ne divina omnia atque humana pervertere occupet, ne rapinis, ne incendiis, ne cædibus per omnes regni fines graſſetur ita *legibus ſolutus, ut quod libet liceat*? O de Cappadocis eques cataſtis! quem omnis libera natio (ſi unquam poſt hoc in natione libera pedem ponere audebis) aut in ultimas terras veluti portentum exportandum ejicere, aut ſervitutis candidatum dedere in piſtrinum debebit, eâ lege atque omine, ut ſi te inde exemerit, ipſa ſub aliquo tyranno, eóque ſtultiſſimo, pro te molat. Quid enim poterit dici, aut ab aliis dictum peti tam truculentum, aut ridiculum, quod in te non cadat? Perge modò: *Iſraëlitæ regem à Deo petentes eodem jure ſe ab eo gubernari velle dixerunt, quo omnes aliæ nationes, quæ hoc regimine uterentur. At Orientis reges ſummo jure, & poteſtate non circumſcriptâ regnabant, Teſte Virgilio:*

——— *Regem non ſic Ægyptus & ingens*
Lydia, nec populi Parthorum, & Medus Hydaſpes
Obſervant. ———

Primùm quid noſtrâ refert qualem ſibi regem Iſraëlitæ voluerint, præſertim Deo irato, non ſolùm quòd regem vellent ad exemplum gentium, & non ſuæ legis, ſed planè quod vellent regem? Deinde regem injuſtum, aut legibus ſolutum petiviſſe credibile non eſt, qui Samuelis filios legibus obſtrictos ferre non potuerunt, & ab eorum tantùm avaritiâ

ad

ad regem confugerunt. Postremò quod ex Virgilio recitas, non probat reges Orientis *absolutâ potestate* regnasse; Apes enim illæ Virgilianæ, quæ vel Ægyptiis & Medis observantiores regum sunt, teste tamen eodem Poëta,

——— *Magnis agitant sub legibus ævum.* ———

Non ergò sub regibus omni lege solutis. At vide quàm tibi minimè velim malè; cum plerique te nebulonem esse judicent, ostendam te personam tantùm nebulonis mutuam sumpsisse. In Apparatu ad primatum Papæ doctores quosdam Tridentinos exemplo Apium usos ais, ut monarchiam Papæ probarent: ab his tu pari malitiâ hoc mutuum cepesti. Quod illis itaque respondisti cùm probus esses, jam factus nebulo tute respondebis tibi, tuaque tibi manu personam nebulonis detrahes. *Apium respub. est; atque ita Physici appellant: Regem habent, sed innocuum; ductor est potiùs quàm tyrannus, non verberat, non vellicat, non necat apes subditas.* Minimè igitur mirum, si ita observant. Istas mehercule apes malâ ave tibi tactio erat; Tridentinæ enim licet sint, fucum te esse indicant. Aristoteles autem, rerum politicarum scriptor diligentissimus, monarchiæ genus Asiaticæ, quod & barbaricum vocat, κατὰ νόμον, id est, secundùm legem fuisse affirmat. Pol. 3. immò cum monarchiæ quinque species enumeret, quatuor secundùm legem, & suffragante populo fuisse scribit, tyrannicas autem, quod iis tanta potestas, volente licet populo, data erat; regnum verò Laconicum maximè regnum videri, quòd non omnia penès regem erant. Quinta, quam is παμβασιλείαν vocat, & ad quam solam id refert, quod tu regum omnium jus esse scribis, ut ad libitum regnent, ubinam gentium, aut quo tempore unquam obtinuerit non dicit: nec aliam ob caussam feciſse mentionem ejus videtur, quàm ut absurdam, injustam, & maximè tyrannicam

eſſe demonſtraret, Samuelem ais, cùm eos ab eligendo rege deterreret, *jus illis regium* expoſuiſſe, Unde hauſtum, à lege Dei? at illa lex jus regium, ut vidimus, longè aliud exhibuit: an ab ipſo Deo per Samuelem loquente? at improbavit, vituperavit, vitio dedit: non igitur jus regium divinitùs datum, ſed morem regnandi praviſſimum, ſuperbiâ regum & dominandi libidine arreptum expoſuit propheta; nec quid debebant reges, ſed quid volebant facere; rationem enim regis populo indicavit, ſicut antea rationem ſacerdotum Eliadarum eodem verbo (quod tu p. 33. Hebraico etiam ſoloeciſmo משפת vocas) ſuprà indicaverat C. 2. *ratio ſacerdotum iſtorum cum populo hæc erat*, v. 13. impia videlicet, odioſa, & tyrannica: ratio itaque illa nequaquam jus erat ſed injuria. Sic etiam patres antiqui hunc locum expoſuerunt; unus mihi erit multorum inſtar, Sulpitius Severus, Hieronymi æqualis, eſque charus, & Auguſtini judicio vir doctrinâ & ſapientiâ pollens. Is in hiſtoria ſacra Samuelem ait dominationem regiam, & ſuperba imperia populo exponere. Sanè jus regium non eſt dominatio & ſuperbia; ſed jus atque imperium regium, teſte Salluſtio, conſervandæ libertatis atque augendæ reipub. cauſsâ datum, in ſuperbiam dominationémque ſe convertit. Idem Theologi omnes Orthodoxi, idem Jurisconſulti, idem Rabbini plerique, ut ex Sichardo didiciſſe potuiſti, de explicatione hujus loci ſentiunt; ne Rabbinotum enim quiſquam jus regis abſolutum iſto loco tractari dixit. Ipſe infrà cap. 5. pag. 106. *non Alexandrinum Clementem ſolùm, ſed omnes hîc* quereris *errare*, te unum ex omnibus rem acu tetigiſſe: Jam verò cujus vel impudentiæ eſt vel ſocordiæ, contra omnes, præſertim orthodoxos, mores regum ab ipſo Deo damnatiſſimos in jus regium convertere; & honeſtâ juris præſcriptione defendere: cùm jus tamen illud in rapinis,

rapinis, injuriis, violentiis, contumeliis ſæpiùs conſiſtere fatearis. An quiſquam ſic *ſui juris* unquam fuit, ut rapere, agere, proſternere, permiſcere omnia ſibi liceret? an Latini, quod affirmas, hæc *ſuo jure ab aliquo fieri unquam dixerunt*? Dixerat apud Salluſtium C. Memmius tribunus Plebis, in ſuperbiam & impunita flagitia nobilitatis invectus, *impunè quælibet facere, id eſt, regem eſſe*; Arriſit hoc tibi, & ſtatim in lucro ponis, nequicquam ſanè, ſi paulùm evigilaveris. An jus hic regium aſſeruit? annon plebis ignaviam potiùs increpuit, quæ nobiles impunè dominari ſineret, eóſque mores regios jam rurſus pateretur, quos jure ſuo majores illorum cùm rege ipſo finibus expulerant. Marcum Tullium ſaltem conſuluiſſes; is te & Salluſtium, & Samuelem etiam rectiùs interpretari docuiſſet. Qui pro C. Rabirio *nemo*, inquit, *noſtrùm ignorat conſuetudinem regiam; regum ſunt hæc imperia, animadverte & dicto pare*; aliáque hujuſmodi ex poëtis ibidem recitat, quæ non jus, ſed *conſuetudinem regiam* vocat, eáque legere & ſpectare nos ait debere, non *ut delectemur ſolùm, ſed ut cavere etiam & effugere diſcamus*. Vides quàm te malè multaverit Salluſtius, quem tyrannis inimiciſſimum, juris tyrannici patronum attuliſſe te putabas. Nutare, mihi crede, & ſuum ſibi occaſum accelerare jus regium videtur, dum ruentis in modum tenuiſſima quæque ſic arripit, ſeque ſuſtinere iis teſtibus atque exemplis conatur, quæ tardiùs fortaſsè alioqui ruiturum vehementiùs proturbant. *Summum*, inquis, *jus, ſumma injuria eſt, id in regibus maximè locum habet; qui cùm ſummo jure utuntur, ea faciunt in quibus Samuel dicit jus regis eſſe poſitum*. Miſerum jus; quod tu jam ad extrema perductus, niſi per ſummam injuriam defendere ulteriùs non potes! Summum jus id dicitur, cùm quis formulas legum ſectatur, ſingulis penè literis immoratur, æquitatem non ſervat; aut ſcriptum jus callidè nimis &

malitiosè interpretatur, ex quo illud proverbium Cicero ortum esse ait. Cùm autem jus omne de fonte justitiæ manare certum sit, impius sis necesse est, qui *regem injustum esse, iniquum violentum, raptorem esse, & quales esse solebant* qui pessimi erant, jus regis esse dicis, idque *prophetam populo insinuasse.* Quod enim jus summum aut remissum, scriptum aut non scriptum ad maleficia perpetranda esse potest? Id ne tibi de aliis concedere, de rege pernegare in mentem veniat, habeo quem tibi opponam, & puto regem, qui istiusmodi jus regium & sibi & Deo in visum esse profitetur: Psal. 94. *an consociaretur tibi solium ærumnarum, formantis molestiam per statutum.* Noli igitur Deo hanc atrocissimam injuriam facere, quasi is regum pravitates & nefaria facinora jus esse regium doceret, qui etiam hoc nomine societatem cum improbis regibus se detestari docet, quòd molestiam & ærumnas omnes populo juris regii titulo creare soleant. Noli Prophetam Dei falsò insimulare; quem, tu dum juris regii isto loco doctorem habere putas, non verum nobis affers Samuelem; sed, ut venefica illa, inanem umbram evocas; quamvis & illum ab inferis Samuelem non adeò mendacem fuisse credam, quin illud quod tu jus regium vocas, impotentiam potiùs tyrannicam dicturus fuisset. Jus datum sceleri legimus, tuque *licentiæ jure concessæ reges minàs bonos uti consuevisse* ais. At jus hoc ad perniciem humanæ generis abs te introductum non esse à Deo datum probavimus; restat, ut sit à Diabolo; quod infrà clariùs liquebit. *Hæc*, inquis, *licentia dat posse, si velis*; & authorem hujus juris habere Ciceronem præ te fers. Nunquam ægrè facio ut testimonia tua recitem, tuis enim ipse testibus conficere te soles. Audi igitur verba Ciceronis in 4ta Philip. *Quæ causa justior est belli gerendi, quàm servitutis depulsio? in qua etiamsi non sit molestus dominus, tamen est miserrimum posse si velit.* posse vi scilicet;

nam

nam de jure si loqueretur, repugnantia diceret, & ex justa belli causa injustam faceret. Non est igitur jus regium quod tu describis, sed injuria, sed vis, & violentia regum. Transis ab regia licentia ab privatam : *licet privato mentiri, licet ingrato esse.* Licet & regibus ; quid inde efficis ? licebit ergò regibus impunè rapere, occidere, stuprare ? Quid interest ad injuriæ gravitatem ? rex an latro ; an aliunde hostis populum occidat, diripiat, in servitutem agat, eodem certè jure, & hunc & illum humanæ societatis inimicum, & pestem propulsare, atque ulcisci debemus ; immo regem eò justius quòd is tot beneficiis & honoribus nostris auctus commissam sibi sub juramento publicam salutem prodat. Concedis postremò *leges dari à Mose secundùm quas rex ille quandoque eligendus imperare debebat, quamvis diversas ab illo jure quod Samuel proposuit.* Quod cum assertione tua dupliciter pugnat ; cùm enim regem legibus omnino solutum posueris, nunc obstrictum dicis : dein jus juri contrarium ponis Mosis & Samuelis, quod est absurdum. At *servi,* inquit Propheta, *vos eritis regi.* Ut servos fuisse non abnuerim, non jure tamen regio servi fuerunt, sed regum fortasse plurimorum usurpatione & injustitiâ. Illam enim petitionem obstinatam non jure regio, sed suo merito in pœnam illis cessuram propheta præmonuit. At verò si regi legibus soluto quicquid libet licuerit, profectò rex longè plus quàm dominus erit, populus infra omnium servorum infimos plus quàm infimus. Servus enim vel alienigena legem Dei vindicem injuriosum in dominum habebat ; populus universus, libera nimirum gens, vindicem in terris neminem, nullam legem habebit, quò læsus, afflictus & spoliatus confugiat : à servitute regum Ægyptiorum ideo liberatus, ut uni ex fratribus suis duriore, si libeat, servitute opprimendus traderetur. Quod cum neque divinæ legi, nec rationi consentaneum sit,

dubium

dubium nemini esse potest, quin propheta mores enarraverit, non jus regum, neque mores prorsus regum omnium, sed plurimorum. Descendis ad Rabbinos, duosque adducis eâdem, quâ priùs, infelicitate: nam caput illud de rege in quo R. Iosès jus regium ajebat contineri, Deuteronomii esse, non Samuelis, manifestum est. Samuelis enim ad terrorem duntaxat populo injiciendum pertinere rectissimè quidem & contra te dixit R. Iudas. Pernicioſum enim est id jus nominari atque doceri quod injustitia planè est, nisi abusivè forsitan jus nominetur. Quo etiam pertinet versus 18. *Et exclamabitis die illa propter regem vestrum, sed non exaudiet vos Iehovah*; obstinatos nimirum ista pœna manebat, qui regem nolente Deo dari sibi voluerunt. Quanquam ista verba non prohibent, quo minus & vota & quidvis aliud tentare potuerint. Si enim clamare ad Deum contra regem populo licebat, licebat procul dubio omnem etiam aliam inire rationem honestam sese à tyrannide expediendi. Quis enim quovis malo cum premitur, sic ad Deum clamat ut cœtera omnia quæ officii sunt sui negligat, ad otiosas tantùm preces devolutus? Verum utcunque sit, quid hoc ad jus regium, quid ad jus nostrum? qui regem nec invito Deo unquam petivimus, nec ipso dante accepimus, sed jure gentium usi, nec jubente Deo nec vetante, nostris legibus constituimus. Quæ cum ita se habeant, non video quamobrem nobis laudi atque virtuti tribuendum non sit, regem abjeciſſe; quandoquidem Israëlitis crimini est datum regem petisse. Quod etiam res ipsa comprobavit; nos enim qui regem, cùm haberemus, deprecati sumus, tandem exauditos Deus liberavit; illos, qui cùm non haberent, à Deo efflagitabant, servire jussit; donec Babylone redeuntes ad pristinum reipub. statum reversi sunt. Ludum Talmudicum deinde aperis; quin & hoc siniſtro augurio tantatum. Dum enim regem non judicari cupis ostendere;

oſtendere; oſtendis ex Codice Sanhedrim *regem nec judicari nec judicare*; quod cum petitione iſtius populi pugnat, qui ideo regem petebant, ut judicaret: id fruſtra reſarcire ſtudes; intelligi nempe id de regibus Poſt-babylonicis debere. At ecce tibi Maimonides, qui *hanc inter reges Iſraëlitas & Iudæos differentiam ponit: Davidis enim poſteros judicare & judicari*; Iſraëlicis neutrum concedit. Occurris tibi, tecum enim litigas, aut cum Rabbinis tuis; meam rem agis. Hoc *primis in regibus lecum non habuiſſe*, quja dictum eſt verſ. 17. *vos eritis ei ſervi*; conſuetudine ſcilicet non jure; aut, ſi jure pœnas petendi regis, quamvis non ſub hoc forte vel ſub illo, at ſub pleriſque luebant, quod nos non attingit. Tibi verò adverſario opus non eſt, adeò ſemper tibi adverſaris. Narras enim pro me, ut primò Ariſtobulus, pòſt Jannæus cognomento Alexander, jus illud regium, non à ſynedrio juris cuſtode, & interprete acceperint, ſed paulatim ſibi aſſumpſerint, & ſenatu renitente uſurpaverint: quorum in gratiam bella illa fabula de primoribus ſynedrii *à Gabriele exanimatis* adinventa eſt, juſque hoc magnificum, quo niti maximè v. leris, *regem* ſcil. *non judicari*, ex illa fabula pluſquam anili, utpote rabbinicâ, conflatum eſſe fateris. Reges autem Hebræorum *judicari poſſe, atque etiam ad verbera damnari* fusè docet Sichardus ex libris Rabbinicis, cui tu hæc omnia debes, & tamen obſtrepere non erubeſcis. Quinimò legimus ipſum Saulem cum filio Jonathane ſortis judicium atque etiam capitale ſubiiſſe ſuoque ipſum edicto paruiſſe. Uzzias quoque à ſacerdotibus templo deturbatus, lepræ judicio, tanquam unus è populo, ſe ſubmiſit, rexque eſſe deſiit. Quid ſi templo excedere, quid ſi magiſtratu abire, & ſeorſim habitare noluiſſet, jus illud regium legibus ſolutum ſibi aſſeruiſſet, an paſſuros fuiſſe cenſes Judæos, & ſacerdotes templum contaminari, leges violari, populum univerſum

universum contagione periclitari? In leprosum ergò regem vigebunt leges, in tyrannum nihil poterunt? Ecquis tam demens, aut stultus est, ut existimet, cùm rex morbosus ne populum contagione lædat, cautum atque provisum legibus sit, si rex impius, iniquus, crudelis populum deripiat, excruciet, occidat, rempubl. funditùs evertat, nullum his malis longè gravioribus remedium legibus repertum esse? Verùm *exemplum ullius regis afferri non potest, qui judicium capitis subierit in jus vocatus.* Ad illud Sichardus haud absurdè respondet, perinde esse, ac si quis ad hunc modum disseret. Cæsar nunquam citatus est coram Electore; ergò si Palatinus diem Cæsari dixerit, non tenetur Cæsar in judicio respondere. Cum tamen doceat Bulla aurea Carolum IV. se & successores suos huic cognitioni subjecisse. Quid in corrupto populi statu regibus adeò indultum fuisse miramur, ubi tot privati aut opibus suis aut gratiâ impunitatem vel gravissimorum scelerum assequuntur. Illud autem ἀνυπόδικον, id est, *à nemine pendere, nulli mortalium rationem reddere,* quod tu regiæ Majestatis maximè proprium esse ais, Aristoteles Polit. 4. cap. 10. maximè tyrannicum, & in libera natione minimè ferendum esse affirmat. Tu verò Antonium tyrannum immanissimum, Romanæ reipubl. eversorem, idoneum sanè authorem producis, non esse justum repoſci à Rege factorum suorum rationem: & tamen Herodem cædis reum ad causam dicendam in Parthos proficiscens accersivit ad se Antonius: & animadversurus etiam in regem fuisse creditur, nisi rex eum auro corrupisset. Ita ab eodem fonte profluxit regiæ potestatis Antoniana assertio, & tua *regia defensio.* At non sine ratione, inquis, *nam reges ab alio non habent quod regnant, sed soli Deo acceptum referunt.* Dic sodes quinam? nam istiusmodi reges exstitisse unquam, nego. Primus enim Saul, nisi populus refra-

refragante etiam Deo regem voluisset, nunquam rex fuisset; & quamvis rex renuntiatus esset Miſpæ, vixit tamen penè privatus, armentum patris ſecutus, donec Gilgale rex à populo ſecundùm creatus eſt. Quid David? quamvis unctus à Deo, nonne iterum unctus eſt ab Judæis Chebrone, deinde ab omnibus Hebræis, pacto tamen prius fœdere? 2 Sam. 5. 1 Chron. 11. fœdus autem obligat reges, & intra certos fines continet. Sedit Salomon, inquis, *ſuper ſolium Domini & cunctis placuit*, 1 Paralip. 29. ergo & placuiſſe populo aliquid erat. Conſtituit Jehojadas regem Joaſum, fœdus tamen eodem tempore pepigit inter regem & populum. 2 Reg. 11. Hos reges, necnon & reliquos Davidis poſteros & à Deo & à populo conſtitutos fateor; cæteros omnes, ubicunque gentium, à populo tantùm conſtitutos eſſe affirmo; tu oſtende conſtitutos eſſe à Deo; niſi eâ ſolùm ratione quâ omnia cùm maxima tùm minima à Deo fieri & conſtitui dicuntur. Solium itaque Davidis peculiari quodam jure ſolium Jehovæ dicitur; ſolium aliorum regum non alio, atque cætera omnia, Jehovæ ſunt. Quod tu ex eodem capite didiciſſe potuiſti. v. 11, 12. *tua ſunt omnia in cælo & in terra, tuum eſt, Iehova, regnum, Divitiæ & gloria à facie tua ſunt, vis & potentia*, &c. Diciturque hoc toties, non ut intumeſcant reges, ſed ut moneantur, quamvis Deos ſe eſſe putent, Deum tamen ſupra ſe eſſe, cui debent omnia. Unde illa Eſſenorum & Poëtarum doctrina, reges *non ſine Deo, & ab Iove eſſe* facilè intelligitur; omnes enim homines à Deo itidem ſumus, Deique genus. Jus igitur hoc univerſum Dei, non tollit jus populi; quo minùs omnes cæteri reges, non à Deo nominati, regnum ſuum ſoli populo acceptum referant; cui propterea rationem reddere tenentur. Quod, quanquam Vulgus aſſentari regibus ſolet, ipſi tamen reges ſive boni, ut Homericus ille Sarpedon, ſive mali, ut illi apud Lyricum tyranni, agnoſcunt:

Γλαῦκε

Γλαῦκε τίη δὴ νῶι τετιμήμεθα μάλιστα, &c.

Glauce cur nos maximo honore afficimur
In Lycia, omnes autem nos tanquam Deos intuentur.

Ipse sibi respondet; quia virtute cæteris prælucemus: quare fortiter pugnemus, inquit, ne Lycii nobis ignaviam objiciant: quâ voce & honores regios à populo acceptos, & bellicæ administrationis rationem populo reddendam esse innuit. Mali autem reges, ut metum populo incutiant, Deum imperii regii authorem palàm prædicant: tacitis autem votis nullum numen præter Fortunam venerantur. Iuxta illud Horatii.

Te Dacus asper, te profugi Scythæ,
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

Si ergò reges hodie per Deum regnant, etiam populi per Deum in libertatem se vindicant, quandoquidem omnia à Deo & per Deum fiunt. Vtrumque etiam æquè testatur Scriptura, & reges per eum regnare, & per eum solio dejici; cùm tamen id utrumque longè sæpius à populo fieri perspiciamus, quàm à Deo. Ius itaque populi pariter ac regis, quicquid est, à Deo est. Populus ubicunque sine Deo manifestò regem creavit, potest eodem jure suo regem rejicere. Tyrannum sanè tollere quàm constituere divinius est; plusque Dei cernitur in populo quoties injustum abdicat regem, quàm in rege qui innocentem opprimit populum. Imo reges noxios Deo authore judicat populus: hoc enim ipso honore dilectos suos decoravit Deus, Psal. 149. ut Christum regem suum laudibus celebrantes, gentium reges, quales sub euangelio sunt omnes tyranni, *vinculis coercerent, inque eos jus scriptum exercerent*, qui jure

jure omni ſcripto atque legibus ſolutos ſe eſſe gloriantur. Ne quis tam ſtolidè, ne quis tam impiè credat tanti eſſe apud Deum reges, ferè mortalium ignaviſſimos, ut eorum nutu orbis terrarum totus pendeat & gubernetur, eorum ut gratiâ, præque illis, divinum, ut ita dicam, hominum genus eodem quo bruta & viliſſima quæque animalia loco atque numero habendum ſit. Age nunc, ne nihil enim agas, M. Aurelium, quaſi tyrannis faventem, in medium profers; at ſatius tibi fuit Marcum Aurelium non attigiſſe. Ille an Deum de principibus ſolùm judicare dixerit, neſcio. Xiphilinus certè quem citas de αὐθαρχίᾳ loquitur; ἐπὶ αὐθαρχίας ὁ Θεὸς μόνος κρίνειν δύναται, αὐθαρχίαν autem monarchiæ ſynonymum illic eſſe non aſſentior; eoque minùs quo ſæpius præcedentia lego; nam quî cohæreat, aut quid ſibi velit aliena illa ſententiæ ſubito inſititia, qui legerit miretur; præſertim cum Marcus Aurelius Imperatorum optimus, non aliter cum populo egerit, ut Capitolinus tradit, quàm eſt actum ſub civitate libera; jus autem populi quin ſupremum tunc fuerit nemo dubitat. Idem Thraſeam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum tyrannicidas omnes, aut iſtam gloriam æmulantes coluiſſe, ſibique reipublicæ formam propoſuiſſe in qua æquis legibus, parique jure omnia adminiſtrarentur, in primo libro de vita ſua profitetur: in quarto, non ſe, ſed legem, dominum eſſe. Agnovit etiam omnia Senatûs populique eſſe: nos, inquit, adeò nihil proprium habemus, ut in veſtris ædibus habitemus. Hæc Xiphilinus. Tantum abfuit ut quicquam jure regio ſibi arrogaret. Moriens, filium ſuum regnaturum eâ lege Romanis commendavit, ſi dignus eſſet: jus itaque illud regnandi abſolutum atque fictitium, tanquam à Deo per manus traditum, illam denique αὐθαρχίαν præ ſe non tulit. *Plena* tamen *omnia Græcorum & Latinorum monumenta*

eſſe,

esse, ais : at nusquam visa, *plena Iudæorum*, & tamen addis *Iudæis in plerisque regiæ potestati minùs æquos fuisse* : imò Græcos & Latinos multò minùs Tyrannis æquos & reperìsti & reperics ; multo minus Judæos, si liber ille Samuelis in quo is, 1 Sam. 10. jus regni descripserat, exstaret ; quem librum Doctores Hebræorum à regibus discerptum aut combustum esse tradiderunt, quo impuniùs tyrannidem in suos exercerent. Circumspice jam, numquid captare possis : occurrit tibi rex David postremò torquendus, Psal. 17. *à facie tua judicium meum prodeat* : ergò, inquit Barnachmoni, *nullus judicat regem nisi Deus*. Et tamen similius veri videtur, Davidem hæc scripsisse, cùm à Saule vexatus, ne Jonathanis quidem judicium, quamvis jam tum unctus à Deo, detrectabat ; *si est in me iniquitas, tu me affice morte*, inquit, 1 Samuel. 20. deinde ut quivis alius ab hominibus falsò accusatus, ad judicium Dei provocat ; id sequentia declarant, *tui oculi vident quæ recta sunt, cùm exploraveris cor meum*, &c. quid hoc ad judicium regium, aut forense ? Sanè jus regium illi maximè labefactant atque destruunt, qui fundamentis tam fallacibus niti, atque exædificari produnt. En tritum illud tandem, & aulicorum nostratium argumentum palmarium. *Tibi soli peccavi*, Psal. 51. 6. quasi verò rex David in mœrore & lacrymis pœnitentiam agens, sordidatus & squalidus in terra jacens, misericordiam à Deo suppliciter petens, quicquam de jure regio cogitaverit hæc loquutus ; cùm se vix jure mancipii dignum esse arbitraretur. An omnem Dei populum, fratres suos usque adeò præ se contempsit, ut cædibus, adulteriis, rapinis peccare in eos non se posse censeret ? absit à rege tam sancto tanta superbia, tamque fœda ignoratio vel sui vel proximi. *Tibi* igitur *soli peccavi* proculdubio intelligendum est, tibi præcipuè. Utcunque sit, profectò verba psallentis, & sententiæ affectibus plenæ haudquaquam sunt

ad

ad jus explicandum accommodatæ, aut eò trahendæ. At *non est in jus vocatus, nec coram synedrio causam capitis dixit.* Esto; quî enim potuit id resciri, quod adeò sine arbitris, & secretò peractum fuit, ut per aliquot fortasse annos (cujusmodi aulæ arcana sunt) vix unus aut alter conscius fuisse videatur. 2 Sam. 12. *Tu hoc clam fecisti.* Deinde quid si in privatis etiam puniendis cessaret synedrium? an quis inde puniendos non esse argumentabitur? Sed ratio obscura non est; ipse se condemnaverat. vers. 5. *reus capitis vir ille qui fecit hoc*; cui statim subjicit propheta, *tu vir ille es*; prophetæ etiam judicio capitis reus. Veruntamen Deus pro suo jure atque in Davidem eximiâ clementiâ, & peccato absolvit regem, & ipsa mortis sententiâ, quam is in semetipsum pronuntiaverat. vers. 13. *non es moriturus.* Nunc in advocatum nescio quem sanguinarium debaccharis, & in eo totus es ut per orationem ejus refellas: de qua ipse viderit; ego quod propositum mihi est, id ago ut quàm pauciſſimis absolvam. Quædam tamen præterire non possum; primùm; insignes repugnantias tuas: qui p. 30. hæc habes: *Israëlitæ non deprecantur injustum regem, violentum, raptorem, & quales esse solerent qui pessimi.* At p. 42. Advocatum vellicas quòd Israëlitas tyrannum petisse arguerat. *An de fumo*, inquis, *in flammam ire præcipites maluerunt, id est sævitiam pessimorum tyrannorum experiri potius quam judices malos pati quibus jam assueverant.* Illic Hebræos maluisse ais tyrannos quàm judices, hic judices maluisse quàm tyrannos; & *nihil minus quàm tyrannum voluisse.* De tuo igitur respondebit tibi advocatus, juxta enim te omnis rex jure regio tyrannus est. Quod sequitur bene habet, *authoritatem in populo maximam tunc fuisse quòd judices repudiarunt, regem optarunt.* Memineris, cum hoc ego à te reposcam. Negas *Deum iratum Israëlitis regem tanquam tyrannum aut pœnam attribuisse, sed ut rem salutarem & bonam.* Quod tamen facilè

facilè refellitur. Cur enim exclamarent propter regem illum quem elegerant, niſi quòd res mala erat imperium regium; non quidem per ſe, ſed quòd plerunque, ſicut Propheta hîc monet, in ſuperbiam & dominationem ſe convertit. Si adhuc non ſatisfacio, agnoſce jam tua, ſyngraphamagnoſce tuam & erubeſce; Apparat: ad primatum, *Iratus Deus regem illis dedit offenſus eorum peccatis, quòd Deum habere regem renuiſſent. Ita Eccleſia quaſi in pœnam ejus delicti, quòd à puro Dei cultu deſciverat, in unius mortalis monarchæ pluſquam regium dominatum data eſt.* Tua igitur ſimilitudo ſi ſibi conſtat, aut dedit Deus regem Iſraëlitis in pœnam, & tanquam rem malam, aut dedit Papam eccleſiæ in bonum, & tanquam rem bonam. Quid hoc homine levius, quid inſanius? Quis huic in re minimâ fidem habeat, qui tantis in rebus quid aſſerat, & mox neget, nihil penſi habet. Affirmas. p. 29. *regem legibus ſolutum eſſe apud omnes Gentes; ſic Oriens judicavit, ſic Occidens.* At? p. 43. *omnes reges Orientis κατ᾽ νόμον & legitimos fuiſſe; immò Ægypti reges in maximis minimiſque rebus legibus obſtrictos*, cùm initio capitis hoc te probaturum pollicitus ſis, omnes reges *ſolutos legibus* eſſe, *leges dare, non accipere.* Equidem non iraſcor tibi; aut enim inſanis, aut ſtas à nobis. Hoc certè oppugnare eſt, non defendere, hoc regem eſt ludos facere. Sin minùs, Catullianum profectò illud in te aptiſſimè quadrat, ſed inverſum; nam quantò quis unquam optimus poëta fuit, tantò tu peſſimus omnium patronus. Certè niſi ſtupor ille quo advocatum eſſe *demerſum*-ais, te potiùs obcœcavit, jam tute *obbrutuiſſe* te ſenties. Nunc *omnibus quoque gentium regibus leges datas fuiſſe* fateris; *non tamen ut iis tenerentur, judiciorum metu & pœnæ capitis.* Quod nequedum ex ſcriptura, neque ex ullo authore fide digno oſtendiſti. Tu igitur paucis accipe: leges civiles iis dare qui legibus non tenentur, ſtultum & ridiculum eſt;

omnes

omnes alios punire, uni duntaxat omnium ſcelerum impunitatem dare, cùm lex neminem excipiat, iniquiſſimum eſt. Quæ duo in ſapientes legumlatores minimè cadunt, multò minùs in Deum. Vt omnes autem videant te nullo modo ex Hebræorum ſcriptis id probare, quod probandum hoc capite ſuſceperas, eſſe ex magiſtris tuâ ſponte confiteris, *qui negant alium ſuis majoribus regem agnoſcendum fuiſſe præter Deum, datum autem in pœnam fuiſſe.* Quorum ego in ſententiam pedibus eo. Non decet enim, neque dignum eſt regem eſſe, niſi qui cæteris omnibus longè antecellit; ubi multi ſunt æquales, ut ſunt in omni civitate plurimi, imperium ex æquo atque per vices dandum eſſe arbitror: æquali, aut plerumque deteriori, ac ſæpiſſimè ſtulto ſervire omnes, quis non indigniſſimum putet? Nec *ad commendationem regalis imperii* plus *facit*, quòd Chriſtus à regibus originem duxit, quàm facit ad peſſimorum regum commendationem, Chriſtum eos habuiſſe nepotem. *Rex eſt Meſſias:* agnoſcimus, gaudemus, & quàm citiſſimè veniat oramus; dignus enim eſt, nec ei quiſquam ſimilis aut ſecundus; interim regia gubernatio commiſſa indignis & immerentibus, ut plerumque fieri ſolet, plus mali quàm boni attuliſſe humano generi rectè exiſtimatur. Nec continuò ſequitur omnes reges tyrannos eſſe. Verùm ita eſto: do tibi hoc, nè me nimis tenacem putes; utere tu jam dato. *Hæc duo ſequuntur*, inquis, *Deus ipſe rex fuerit tyrannorum dicendus, & quidem tyrannus ipſe maximus.* Horum alterum ſi non ſequitur, ſequitur profectò illud quod toto libro tuo ſemper ferè ſequitur, te non ſcripturæ ſolùm, ſed tibimet perpetuò contradicere, ut qui proximâ periodô ſuprà dixeras, *unum Deum regem eſſe omnium rerum, quas & ipſe creavit.* Creavit autem & tyrannos & Dæmonas; eorum itaque rex vel tua ipſius ſententia. In alterum deſpuimus, & blaſphemum illud tibi os obturatum volumus,

volumus, qui Deum affirmes tyrannum esse maximum, si tyrannorum, quod ipse sæpius dicis, rex & dominus dicatur. Sed nec rem regiam multò plus adjuvas, dum ostendis, Mosen etiam cum *summa potestate regem fuisse*. Nam fuerit sanè, vel quivis alius, dummodò is sit qui res nostras, quemadmodum Moses, *ad Deum referre* possit. Exod. 18. 19. Verùm neque Mosi, quamquam is Dei quasi sodalis fuit, licuit in Dei populo quicquid libuit facere. Quid enim ille? *Venit ad me hic populus*, inquit, *ad consulendum Deum*; non ergo ad mandata Mosis accipienda. Tum suscipit Jethro, *esto tu pro hoc populo erga Deum, & commonefacias eos de legibus Dei.* Et Moses Deut. 4. 5. *docui vos statuta & judicia, quemadmodum præcepit mihi Deus.* Unde *fidelis* dicitur *in tota domo Dei.* Num. 12. Rex itaque Jehova tum populi fuit; Moses veluti interpres tantùm Jehovæ regis. Impium igitur & sacrilegum te esse oportet, qui summam hanc potestatem à Deo ad hominem injussus ausis transferre, quam ipse Moses non summam sed vicariam tantùm & intermediam sub præsenti numine obtinuit. Accedit etiam cumulus ad improbitatem tuam, quòd Mosen hic summâ potestate regem fuisse dices; cùm in apparatu ad primatum, p. 230. *Eum in commune cum* LXX *senioribus populum rexisse*; *& primùm populi non dominum fuisse* dixeris. Si igitur rex fuit, ut erat certè, & regum optimus, idque sicut ipse ais, cum *potestate planè summâ & regiâ*, nec tamen dominus, neque solus populum regebat, vel te authore, necessariò sequitur reges, quamvis summâ potestate præditos, jure tamen regio atque summo, non esse dominos. neque solos populum regere debere; quantò minùs ad libitum suum. Jam verò qua impudentia Dei mandatum ementiris, *de rege statim atque ingressi essent terram sanctam sibi constituendo.* Deut. 17. supprimis enim veteratoriè quod præcedit, *si dixeris, statuam super me regem*; tuque memento

memento quid à te jam reposcam ; cùm dixeris p.42. *liberrima tunc potestate populus erat præditus.* Nunc iterum fanaticus an profanus esse velis, ipse videris. *Deus*, inquis, *cùm tanto antè determinaverit regium regimen instituendum tanquam optimum populi illius regendi statum, quomodo hæc conciliabuntur ? Propheta repugnavit, Deus sic egit cum propheta, ut quasi nollet.* Videt se illaqueatum, videt se impeditum : Iam attendite quantâ cum malitiâ adversus prophetam, impietate adversus Deum expedire se quærat : *cogitandum in his est*, inquit, *Samuelem esse cujus filii populum tunc judicabant, eos populus repudiabat ob corrupta judicia ; Samuel igitur noluit filios suos à populo rejici ; Deus ut gratificaretur prophetæ suo, innuit non valdè sibi placere, quod populus desideraret.* Dic uno verbo improbe, quod per ambages dicis; Samuel populo fucum fecit, Samuelii Deus. Non advocatus ergo, sed tu *ceritus* ille & *lymphaticus* es, qui modo ut regem honores, nil Deum revereris. Isne tibi Samuel videtur, qui saluti aut charitati patriæ filiorum avaritiam & ambitionem præposuerit, qui populo recta & salutaria petenti, tam callido consilio, tamque vafro illuserit, falsa pro veris docuerit ? Isne tibi Deus, qui in re tam turpi cuivis gratificaretur, aut cum populo simulatè ageret ? Aut ergò jus regium non erat quod Propheta populo exposuit, aut jus illud, teste Deo & Propheta, malum, molestum violentum, inutile, sumptuosum reipub. erat ; aut denique, quod nefas est dicere, & Deus & Propheta populo verba dare voluerunt. Passim enim testatur Deus valdè sibi displicuisse quòd regem petissent. vers. 7. *Non te sed me spreverunt ne regnem super ipsos, secundùm illa facta quibus dereliquerunt me & coluerunt Deos alienos :* ac si species quædam idololatriæ videretur regem petere, qui adorari se, & honores propè divinos tribui sibi postulat. Sanè qui supra omnes leges terrenum sibi dominum imponit, propè est ut sibi Deum

ſtatuat alienum; Deum utique haud ſæpe rationabilem, ſed profligatâ ſæpiùs ratione brutum & belluinum. Sic 1 Sam. 10. 19. *Vos ſprevistis Deum veſtrum qui ipſe ſervat vos ab omnibus malis, & angustiis veſtris, cùm dixiſtis ei, regem præpones nobis.* & cap. 12. 12. Vos regem petiſtis, *cùm Iehova ſit rex veſter.* & verſ. 17. *Videte malum veſtrum magnum eſſe coram Iehova petendo vobis regem.* Et contemptim Hoſea de rege, 13. 10. 11. *Vbi rex tuus, ubinam eſt? ſervet te jam in civitatibus tuis. Vbi vindices tui? quoniam dixiſti, da mihi regem & proceres: dedi tibi regem in ira mea.* Hinc Gedeon ille Heros rege major, *Non dominabor in vos, neque filius meus in vos dominabitur, ſed dominabitur in vos Iehova,* Iud. 8. planè ac ſi ſimul docuiſſet, non hominis eſſe dominari in homines, ſed ſolius Dei. Hinc Hebræorum rempublicam, in qua Deus principatum ſolus tenuit, Θεοκρατίαν vocat Ioſephus contra Apionem Grammaticum Ægyptium & maledicum tui ſimilem. Populus denique reſipiſcens apud Iſaiam 26. 13. calamitoſum hoc ſibi fuiſſe queritur, quòd alios præter Deum dominos habuerat. Indicio ſunt hæc omnia regem irato Deo Iſraëlitis fuiſſe datum. In hiſtoria tyranni Abimelechi quis eſt cui non riſum moveas? de quo dicitur, cum is partim ſaxo à muliere, partim armigeri gladio interfectus fuerit, *reddidit Deus malum Abimelechi. Hæc,* inquis, *hiſtoria potentiſſimè adſtruit Deum ſolum regum judicem eſſe & vindicem*; imò tyrannorum, nebulonum, nothorum, ſi hoc valebit: quicunque per fas aut nefas tyrannidem occupaverit, is jus regium ſtatim in populum adeptus erit, pœnas effugit, confeſtim arma magiſtratui de manibus fluent, muſſare deinceps populus non audebit. Verùm quid ſi magnus aliquis latro hoc modo in bello periiſſet, an Deus ergo ſolus latronum vindex? Quid ſi carnificis manu lege damnatus, an ideo minùs illi Deus malum reddi-

reddidisset? Ne judices quidem eorum unquam legisti lege postulatos; tamen *in optimatum statu vel principem, si quid committat, posse ac debere judicari*, ultrò fateris *pag.* 47. cur non item tyrannus in regno? quia Deus reddidit malum Abimelechi. At reddidit quoque mulier illa, reddidit etiam armiger, in quos ille ambos jus regium habere præ se tulit. Quid si reddidisset magistratus, annon is idcircò Dei gladium gerit, ut malum malis reddat? Ab hoc *potentissimo* de morte Abimelechi argumento ad verborum contumelias more suo se convertit; nil nisi *cœnum* & *lutum* ore funditat; cum eorum quæ promisit se probaturum, nihil vel ex sacris libris, vel ex Rabbinicis probaverit. Nam neque regem legibus solutum esse, nec cur puniri, si delinquat, solus mortalium non debeat, quicquam ostendit. Immò suis ipse testibus se induit, & sententiam suæ contrariam esse veriorem suomet ipse opere demonstrat. Cumque argumentis parùm proficiat, criminationibus atrocissimis omnium in nos odium excitare conatur, quasi rege optimo & innocentissimo crudeliter sublato. *An Solomon*, inquit, *melior Rex Carolo primo fuit?* Sunt, ut verùm fatear, qui patrem ejus Iacobum cum Solomone comparare non dubitarunt, & natalibus quidem anteferre. Solomon Davidis filius; is primò Saulis musicus erat; Iacobus Darlii comitis filius, qui Davidem musicum, reginæ uxoris thalamos nocte ingressum, cum ostio pessulum obdidisse deprehendit, haud multò pòst interfecit, ut narrat Buchananus. Natalibus ergo illustrior Iacobus, & secundus Solomon sæpe dictus, quamvis Davidis musici filius an fuerit, dubium sit. At Carolum conferre cum Solomone qui tibi in mentem venire potuerit non video. Quem enim tu Carolum tot laudibus tollis, ejus pervicaciam, avaritiam, crudelitatem, & sævum in omnes pios atque bonos dominatum, ejus bella, incendia, rapinas, & miserorum civium cædes

innumeras, dum hæc ſcribo, Carolus ipſe filius in illa publicæ pœnitentiæ ſedecula apud Scotos coram populo confitetur atque deplorat: immò tuum illud regium jus ejurat. Verùm ſi Parallelis tantoperè delectaris, Carolum cum Solomone conferamus. Solomon à meritiſſimo *fratris* ſupplicio *regnum auſpicatus eſt*: Carolus à patris funere; non dico à nece, quamvis indicia veneni omnia in corpore patris mortui conſpecta ſint; ita enim ſuſpicio in Bucchingamio conſtitit; quem tamen Carolus, & regis interfectorem & ſui patris, non ſolùm in comitiis omni culpâ exemit, ſed ne omninò res ea Senatus cognitioni ſubjiceretur, comitia diſſolvit. Solomon *graviſſimis tributis populum preſſit*: at ille in templum Dei, & ædificia publica impendit, Carolus in luxum. Solomon à plurimis uxoribus ad Idolorum cultum pellectus eſt, hic ab una. Pellectus in fraudem Solomon, pellexiſſe alios non legitur; hic alios, non ſolùm uberrimis corruptæ Eccleſiæ præmiis pellexit, ſed etiam edictis & canonibus eccleſiaſticis coëgit, ut inviſi reformatis omnibus altaria ſtatuerent, & pictos in pariete crucifixos altaribus imminentes adorarent. At non eſt ideo *Solomon à populo capitis damnatus*. Nec inde, inquam, ſequitur damnari à populo non debuiſſe; multa enim incidere potuerunt, cur id tum expedire populo non videretur. Populus certè quid ſui juris eſſet haud multo pòſt & verbis & factis patefecit: cùm Solomonis filium decem tribus expulerunt; & niſi maturè ſe in fugam conjeciſſet, etiam lapidibus regem tantummodò minacem obruituros fuiſſe credibile eſt.

CAP.

CAP. III.

CUm satis jam disputatum atque conclusum sit, reges Mosaïcos ex præscripto Dei omnibus obstrictos legibus pariter cum populo fuisse, nullas legum exceptiones perscriptas inveniri, ut reges *quod vellent, impunè possent*, aut ut *à populo puniri ne possint, Deum* proinde *vindictam de his tribunali suo reservasse* falsissimum esse, sine authore, sine ratione dictum, videamus an id suadeat Euangelium, quod dissuasit lex, non imperavit: videamus an Euangelium, divinum illud libertatis præconium, nos in servitutem addicat regibus & tyrannis, quorum ab impotenti imperio etiam servitutis cujusdam magistra lex vetus populum Dei liberavit. Primùm argumentum ducis à persona Christi, quem quis ne scit non privati solùm, sed etiam servi personam ideò sumpsisse, ut nos liberi essemus: Neque hoc de interna tantùm libertate intelligendum est, non de civili; quàm enim aliena sunt ista quæ Maria, mater Christi, ejus in adventu cecinit, *superbos dissipavit cogitatione cordis ipsorum, detraxit dynastas è thronis, humiles evexit*, si adventus ejus tyrannos potius in solio stabiliret, Christianos omnes eorum sævissimo imperio subjiceret. Ipse sub tyrannis nascendo, serviendo, patiendo omnem honestam libertatem nobis acquisivit: ut posse servitutem, si necesse est, æquo animo pati, sic posse ad libertatem honestè aspirare non abstulit Christus, sed majorem in modum dedit. Hinc Paulus 1 Cor. 7. non de euangelica solùm, sed de civili libertate sic statuit. *Servus vocatus es? ne sit tibi curæ; sin autem potes liber fieri, potiùs utere; pretio empti estis, ne estote servi hominum.* Frustra igitur ab exemplo Christi ad servitutem nos hortaris, qui suæ servitutis pretio libertatem nobis etiam civilem confirmavit. Et formam quidem servi nostrâ vice susceptit,

animum verò liberatoris nunquam non retinuit: unde jus regium quid sit, longè aliter docuisse ostendam, atque tu doces; qui non regii, sed tyrannici juris, idque in republica novus professor, si qua gens tyrannum sive hæreditarium, sive adventitium, sive fortuitum sortita erit, eam non solùm necessitate, sed etiam religione servam esse statuis. Tuis autem, ut soleo, in te utar testimoniis. Interrogavit Petrum Christus, cùm ab eo coactores quidam Galilæi didrachma exigebant, Matth. 17. à quibus acciperent reges terræ tributa, sive censum, à filiis suis, an ab alienis? respondet ei Petrus, ab alienis. ergo, inquit Christus, *liberi sunt filii; sed ne offendamus illos, da iis pro me & pro te.* Variè hic locus interpretes exercet, cuinam persolverentur hæc didrachma, alii sacerdotibus in Sanctuarium, alii Cæsari: ego quidem Herodi persoluta, interverso Sanctuarii reditu, sentio fuisse. Varia enim ab Herode & filiis ejus exacta tributa, ab Agrippa tandem remissa narrat Iosephus. Hoc autem tributum per se exiguum, multis aliis adjunctum, grave erat, gravia autem fuerint oportet de quibus hic Christus loquitur, alioqui, in republica etiam, pauperes capite censi fuerunt. Hinc itaque Christus Herodis injustitiam arguendi, cujus sub ditione erat, occasionem cepit. Qui, cum cæteri reges terræ (siquidem patriæ parentes dici se cupiant) non filiis, id est civibus suis, sed alienis, bello nempe subactis graviora tributa imperare soleant, hic contra non alienos, sed filios opprimeret. Vtcunque sit, sive filios hic, cives regum proprios, sive filios Dei, id est fideles & in universum christianos intelligi concedas, ut intelligit Augustinus, certissimum est, si filius fuit Petrus, & proinde liber, nos etiam authore Christo liberos esse: vel ut cives, vel ut christianos: non esse ergo juris regii à filiis & liberis tributa graviora exigere. Testatur enim Christus persolvisse se, non quod deberet, sed ne illos offendendo

qui

qui exigebant, negotium sibi privatus exhiberet: cum officium ac munus longissimè diversum in illo vitæ suæ curriculo explendum sibi esset. Dum igitur negat Christus jus regium esse, graviora vectigalia liberis imponere, certè spoliare, diripere, occidere, excruciare proprios cives, & præsertim christianos, jus esse regium multò evidentiùs negat. Hunc in modum de jure regio cum & alias disputasse videatur, venire in suspicionem quibusdam cœpit, non se tyrannorum licentiam pro jure regio habere. Non enim de nihilo erat quòd Pharisæi interrogatione hujusmodi animum ejus tentarent, quòd de jure regio percontaturi, eum neminem curare, non respicere personam hominum dixerint; neque de nihilo, quòd is proposita sibi istiusmodi quæstione iraſceretur, Matth. 22. Ante quispiam si insidiosè aggredi, si loquentem captare vellet, si elicere ex te quod fraudi futurum tibi sit, de jure regio sub rege interrogaret? an tu cuipiam de istoc interroganti iraſcerere? non opinor. Vel hinc ergo perspicias, non id eum de jure regio sensisse quod regibus gratum erat. Idem ex responso ejus apertissimè colligitur, quo ille percontatores amandare à se potiùs quàm docere videtur. Poscit numisma census; *cujus*, inquit, *imago ista est? Cæsaris. Reddite ergo Cæsari quæ sunt Cæsaris, quæ Dei sunt Deo.* Immò quæ populi sunt populo reddenda esse quis nescit? Reddite omnibus quod debetis, inquit Paulus, Rom. 13. non ergo Cæsari omnia. Libertas nostra non Cæsaris, verùm ab ipso Deo natale nobis donum est; eam Cæsari cuivis reddere, quam ab eo non accepimus, turpissimum esset, & humana origine indignissimum. Si enim os hominis, & vultum aspiciens interogaret quisquam, cujus ista imago esset, annon facilè quivis responderet Dei esse? Cum igitur Dei simus, id est verè liberi, ob eamque causam soli Deo reddendi, profectò Cæsari nos, id est homini, & præsertim

injuſto, improbo, tyranno in ſervitutem tradere ſine piaculo, & quidem maximo ſacrilegio non poſſumus. Interim quæ Cæſaris ſint, quæ Dei, in medio relinquit. Quòd ſi idem erat hoc numiſma quod didrachmum illud Deo pendi ſolitum, ut certè poſtea ſub Veſpaſiano fuit, tum ſanè controverſiam non minuit Chriſtus, ſed implicavit: cum impoſſibile ſit Deo & Cæſari idem ſimul reddere. At enim oſtendit quæ Cæſaris eſſent; numiſma nempe illud Cæſaris imagine ſignatum. Quid igitur inde lucraris præter denarium vel Cæſari vel tibi? Aut enim Cæſari Chriſtus præter denarium illud nihil dedit, cætera omnia nobis aſſeruit; aut ſi quicquid pecuniæ Cæſaris nomine inſcriptum eſſet, id Cæſari dedit, contrarius jam ſibi, noſtra ferè omnia Cæſari dabit, qui duo modò didrachma regibus non ſe ex debito perſolvere, & ſuo & Petri nomine profeſſus eſt. Ratio denique infirma eſt quâ niteris; non enim principis effigiem habet moneta ut principis eſſe, ſed ut probam ſe eſſe moneat; utque ſe principis nomine inſignitam ne quis audeat adulterare. Sin autem ad jus regium inſcriptio tantum valeret, reges profectò noſtras omnium facultates, uti eſſent ſuæ, ſola nominis inſcriptione ſtatim perficerent; aut ſi noſtra omnia jam ſua ſunt, quod tuum dogma eſt, non idcirco Cæſari numiſma illud reddendum erat, quia Cæſaris nomen aut imaginem prætulit, ſed quia Cæſaris jam antea jure erat, nulla licet imagine ſignatum. Ex quo manifeſtum eſt, Chriſtum hoc in loco non tam nos officii noſtri erga reges aut Cæſares ita perplexè atque ambiguè admonere voluiſſe, quàm Phariſæos hypocritas improbitatis & malitiæ arguere. Quid? rurſus cum ei nuntiarent Phariſæi, Herodem ejus vitæ inſidias parare, an humile aut demiſſum ab eo reſponſum tyranno reddendum tulerunt? Immò *ite*, inquit, *& dicite vulpi illi*; innuens reges non jure regio ſed vulpino civibus ſuis inſidiari.

insidiari. Atqui *sub tyranno supplicium mortis subire sustinuit.* Enimverò qui potuit nisi sub tyranno? *supplicium sub tyranno passus est*; ergo ad injustissima quævis juris regii testis & assertor: egregius tu quidem officiorum ratiocinator es. Verùm Christus quamvis nostri liberandi, non sub jugum mittendi causâ servum se fecerit, tamen ad hunc modum se gessit; nec juri quicquam regio præter æquum & bonum concessit. Nunc ad præcepta ejus hac de re aliquando veniamus. Zebedæi filios maximam in regno Christi, quod mox in terris futurum somniabant, dignitatem affectantes, sic Christus corripuit, ut omnes simul christianos commoneaceret quale jus magistratûs & imperii civilis apud eos constitui voluerit. *Scitis*, inquit, *principes gentium in eas dominari, & magnates authoritatem exercere in eas, verùm non ita erit inter vos. Sed quicunque volet inter vos magnus fieri, esto vester minister; & quicunque volet inter vos primus esse, esto vester servus?* Hæc tu nisi mente captus tecum facere credidisses? hisne te argumentis vincere, ut reges nostros rerum dominos existimemus? Tales in bello hostes nobis contingant, qui in castra hostium (quanquam & armatos vincere sat scimus) uti ut soles, cœci atque inermes tanquam in suos incidant: ita semper quod tibi maximè adversatur, id demens veluti firmissimum causæ tuæ subsidium comparare consuevisti. Petebant Israëlitæ regem, *ut habebant omnes istæ gentes:* dissuasit Deus multis verbis, quæ Christus hic summatim complexus est, *scitis principes gentium in eas dominari:* petentibus tamen iis dedit regem Deus, quamvis iratus: Christus, ne peteret omnino christianus populus, more gentium dominaturum, adhibitâ cautione antevertit; *inter vos non ita erit.* Quid hoc clarius dici potuit? non inter vos ista regum superba Dominatio, tametsi speciosо titulo Euergetæ & benefici vocentur; sed qui magnus inter vos fieri vult,

quis autem principe major, *esto vester minister*: & qui primus sive *princeps* (Luc. 22.) *esto vester servus*. Non erravit itaque advocatus ille quem insectaris, sed authorem habuit Christum, si regem christianum populi ministrum esse dixit, uti est certè omnis bonus magistratus. Rex autem inter christianos aut omninò non erit, aut erit servus omnium: si planè vult esse Dominus, esse simul christianus non potest. Quin & Moses, legis quodammodò servilis institutor, non populo superbè dominabatur, sed onus ipse populi ferebat; ferebat in sinu populum, ut nutritius lactentem. Num. 11. nutritius autem servus est. Plato non Dominos sed servatores & adjutores populi appellandos esse magistratus docuit; Populum non servos, sed altores magistratuum, ut qui alimenta & stipendia magistratibus etiam regibus præbeant. Eosdem Aristoteles custodes & ministros legum vocat, Plato & ministros & servos. Ministros Dei Apostolus quidem appellat, quod tamen nequaquam obstat quò minùs sint & legum & populi; tam leges enim quàm magistratus propter populum sunt. Et tamen hanc tu *Fanaticorum Angliæ Molossorum opinionem* esse clamitas. Molossos esse Anglos certè non putarem, nisi quòd tu illos, hybrida, latratu tam degeneri oblatras; Lupi, si diis placet, Sancti Dominus: Lupus nimirum sanctus queritur Molossos esse fanaticos. Germanus olim, cujus ille Lupus Trecassinus collega fuit, incesto apud nos regi Vortigerno authoritate suâ regnum abrogavit. Sanctus itaque Lupus talem te Lupi non sancti, sed famelici cujuspiam & latrunculi Dominum, illo apud Martialem viperarum Domino viliorem, aspernatur: qui & latrantem ipse domi, ut ferunt, Lycisam habes, quæ tibi miserè dominatur; cujus partim impulsu etiam scripsisse hæc diceris; unde mirum non est velle te regiam dominationem aliis obtrudere, qui fœmineum ipse domi dominatum ferre

tam

tam ſerviliter aſſueviſti. Sis itaque Lupi Dominus, ſit Lupa tui Domina, ſis Lupus ipſe, ſis Lycanthropus, moloſſis meherculè Anglicanis ludibrium debes. Verùm lupos venari nunc non eſt otium; ſylvis itaque egreſſi, in viam regiam redeamus. Qui contra omnem in eccleſia primatum nuper ſcripſiſti, nunc *Petrum Apoſtolicæ coronæ principem appellas.* Quis tibi authoritate tam fluxâ homunculo fidem habeat? Quid Petrus? *ſubjecti eſtote omni humanæ ordinationi propter Dominum, ſive regi ut ſupereminenti, ſive præſidibus, ut qui per eum mittantur, ad ultionem quidem facinoroſorum, laudem verò benefacientium; quoniam ita eſt voluntas Dei.* Scripſit hæc Petrus non ſolùm privatis, ſed etiam advenis per minorem ferè Aſiam diſperſis, atque diſpalatis; qui in iis ubi degebant locis nullius juris præterquam hoſpitalis capaces erant. An tu incolas, liberos, nobiles, indigenarum conventus, comitia, parlamenta idem in ſua patria, quod ſparſos & pregrinos in aliena decere putas? an idem privatos decere in ſua, quod ſenatores & magiſtratus, ſine quibus ne reges quidem eſſe poſſunt? fac tamen indigenas fuiſſe, fac non privatos, ſed Senatum ipſum Romanum, cui hæc ſcripta ſunt. Quid inde aſſequeris? cùm nullum præceptum cui ratio aliqua adjuncta eſt, quenquam ultra illam præcepti rationem obligare aut ſoleat aut poſſit. *Eſtote ſubjecti,* ὑποτάγητε, id eſt, ſi vim verbi ſpectes, ſubordinati, ſeu legitimè ſubjecti, ἡ γὰρ τάξις νόμος, inquit Ariſtoteles, lex ex ordo. *Subjecti eſtote propter Dominum.* Quamobrem? quia cùm rex, tum præſes conſtituitur à Deo ad ultionem facinoroſorum, laudem benefacientium. *Quoniam ita voluntas eſt Dei.* Videlicet ut talibus obſequamur, quales hîc deſcribuntur; de aliis nullum hic verbum. Vides quam optimè hujus præcepti conſtet ratio; addit. v. 16. *ut liberi,* non ergo ut mancipia. Quid ſi versâ vice ad crucem

& perniciem bonorum, ad impunitatem & laudem & præmia facinorosorum regnent? an in perpetuum subjecti erimus non privati solùm, sed primores, sed magistratus omnes, ipse denique Senatus? Annon humana ordinatio dicitur? cur ergo potestas humana, ad constituendum quod hominibus bonum & salubre est, valebit, ad tollendum quod iisdem malum & exitiosum est, non valebit? At qui rex ille cui subjecti esse jubentur, erat Romæ eâ tempestate Nero tyrannus; ergo tyrannis etiam subjecti esse debemus. At inquam, & dubium hoc est, Nero an Claudius tunc temporis rerum potiretur, & illi qui subjecti esse jubentur, advenæ, dispersi, privati, non consules, non prætores, non Senatus Romanus erant. Nunc Paulum adeamus, (quoniam tu quod nobis de regibus licere non vis, id tibi de Apostolis licere autumas, ut principatum Petro modò des, modò eripias:) Paulus hæc ad Romanos, c. 13. *omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto, non est enim potestas nisi à Deo, quæ autem sunt potestates à Deo sunt ordinatæ:* Romanis hæc scribit, non, ut Petrus, advenis, dispersis, sed privatis tamen potissimùm, & plebejis; ita etiam scribit, ut totam reipub. administrandæ rationem, originem; finem luculentissimè doceat. Quo magis obedientiæ quoque nostræ vera ac distincta ratio, ab omni servitute disjuncta eluceret. *Omnis anima*, hoc est quisque homo *subjectus esto.* Quid sibi Apostolus proponat hoc capite satis explanavit Chrysostomus, πεῖσαι τὸν ἀκροατὴν, &c. *facit hoc*, inquit, *ut ostendat Christum leges suas non ad hoc induxisse ut communem politiam everteret, sed ut in melius statueret.* Non ergo ut Neronem, aut tyrannum quemvis alium supra omnem legem & pœnam constituendo, crudelissimum unius imperium in omnes mortales constabiliret. *Vtque simul doceret superflua & inutilia bella non esse suscipienda*, non ergo bella damnat contra tyran-

tyrannum, hostem patriæ intestinum, atque adeò periculosissimum suscepta. *Pervulgatus tunc erat hominum sermo traducens Apostolos tanquam seditiosos, & novatores quasi omnia ad evertendum leges communes & facerent & dicerent; his nunc ora obstruit.* Non ergo tyrannorum defensiones conscripserunt Apostoli, quod tu facis, sed ea fecerunt, ea docuerunt, quæ suspecta omnibus tyrannis defensione apud illos potiùs, & interpretatione quadam egebant. Propositum Apostolo quid fuerit ex Chrysostomo vidimus; nunc verba scrutemur. *Omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto*, quæ tamen istæ sint non statuit: non enim jura atque instituta omnium nationum abolere, unius libidini omnia permittere in animo erat. Certè optimus quisque imperator authoritatem legum & Senatûs authoritate suâ longè superiorem semper agnovit. Idem apud omnes nationes non barbaras jus semper sanctissimum fuit. Unde Pindarus apud Herodotum νόμον πάντων βασιλέα legem omnium regem esse dixit; Orpheus in hymnis non mortalium solùm, sed immortalium etiam regem appellat.

Ἀθανάτων καλέω καὶ θνητῶν ἁγνὸν ἄνακτα
Οὐράνιον νόμον.——

Reddit rationem. Αὐτὸς γὰρ μόνος ζώων οἴηκα κρατύνει. *Lex enim sola viventium gubernaculum tenet.* Plato in legibus τὸ κρατοῦν ἐν τῇ πόλει, id quod in civitate plurimum debet posse, legem esse ait. In epistolis eam maximè rempub. laudat, ubi lex, & domina & rex hominum, non homines tyranni legum sunt. Eadem Aristotelis sententia in Politicis, eadem Ciceronis in legibus, ita leges præesse magistratibus, ut magistratus præsunt populo. Cùm itaque sapientissimorum virorum judicio prudentissimarum civitatum institutis lex semper potestas summa atque suprema habita sit, nec euangelii doctrina cum ratione aut cum jure gentium pugnet, is utique

utique potestatibus supereminentibus verissimè subjectus erit, qui legibus & magistratibus juxta leges Rempubl. gubernantibus ex animo paret. Non ergo solùm populo subjectionem hanc, sed regibus etiam præcipit; qui supra leges nequaquam sunt. *Non est enim potestas nisi à Deo*; id est nulla reipubl. forma, nulla homines regendi legitima ratio. Antiquissimæ etiam leges ad authorem Deum olim referebantur; est enim lex, ut Cicero in Philip. 12. nihil aliud nisi recta & à numine Deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria. A Deo igitur est magistratuum institutio, ut eorum administratione gens humana sub legibus viveret: hanc autem vel illam administrationis formam, hos vel illos magistratus eligendi optio procul dubio penes liberas hominum nationes semper fuit. Hinc Petrus & regem & præsides ἀνθρωπίνῃ κτίσει, humanam creationem vocat; & Hosea. c. 8. *constituunt reges, at non ex me; præficiunt principes quos non agnosco.* In ista enim sola Hebræorum republ. ubi Deum variis modis consulere poterant, de regis nominatione ad Deum referri ex lege oportebat: cæteræ gentes mandatum à Deo nullum istiusmodi accepimus. Aliquando aut ipsa regiminis forma si vitiosa sit, aut illi qui potestatem obtinent, & ab hominibus, & à diabolo sunt, Luc. 4. *Tibi dabo potestatem hanc omnem, nam mihi tradita est, & cui volo do illam.* Hinc princeps hujus mundi dicitur, & Apocal. 13. dedit Bestiæ Draco potentiam suam, & thronum suum, & potestatem magnam. Propterea necesse est hic intelligi non potestates quascunque, sed legitimas, prout etiam infrà describuntur; necesse est intelligi potestates ipsas, non semper eos qui imperium obtinent. Hinc dilucidè Chrysostomus, *Quid ais?* inquit, *omnis ergo princeps à Deo constitutus est? non dico: non enim de quovis principe, sed de ipsa re loquitur Apostolus; non dicit, non princeps nisi à Deo,*

sed

sed non est potestas. Hæc Chrysostomus. *Quæ autem potestates sunt, à Deo sunt ordinatæ.* Legitimas ergo vult hîc intelligi Apostolus; malum enim & vitium, cùm ataxia sit, non est ut possit ordinari, & esse simul vitiosum. Hoc enim duo simul contraria ponit, taxin & ataxian. *Quæ autem sunt*, ita interpretaris ac si diceretur, *quæ nunc sunt*; quo faciliùs probare possis etiam Neroni, qui, ut opinaris, tunc *imperavit*, Romanos obtemperare debuisse; nostrâ sanè bonâ veniâ: quàm enim voles de Anglicanâ repub. malè sentias in ea tamen Anglos acquiescere debere, quoniam *nunc est*, & *à Deo ordinatur*, ut Neronis olim imperium, necesse habebis concedere. Neque enim Nero minùs quàm Tiberius *artibus matris imperium nihil ad se pertinens* occupaverat, ne legitimè partum fuisse respondeas. Quo sceleratior & doctrinæ retractator ipse tuæ, Romanos potestati quæ tunc fuit subjectos esse vis, Anglos potestati quæ nunc est, subjectos esse non vis. Verùm nullæ in hoc orbe terrarum res duæ magis è regione adversæ sibi sunt, quàm tu nequissimus nequissimo semper ferè adversus es tibi. Quid autem facies miser? acumine hoc tuo regem adolescentem planè perdidisti; ab ipsa enim tua sententia extorquebo ut fatearis, hanc potestatem in Anglia, quæ nunc est, à Deo ordinatam esse; atque omnes proinde Anglos intra ejusdem reipublicæ fines eidem potestati subjectos esse debere. Attendite igitur Critici, & manus abstinete, Salmasii nova hæc emendatio est, in epistola ad Romanos; non quæ sunt potestates, *sed quæ nunc existunt* reddi debere adinvenit; ut Neroni tyranno tunc scilicet imperanti subjectos esse omnes oportuisse demonstraret. At ô bone, ληκύθιον ἀπώλεσας; ut regem modò, ita nunc interpretamentum hoc tam bellum perdidisti. Quam tu epistolam sub Nerone scriptam esse ais, sub Claudio scripta est principe simplici, & non malo: hoc viri

docti

docti certissimis argumentis compertum habent; quinquennium etiam Neronis laudatissimum fuit, unde argumentum hoc toties inculcatum, quod multis in ore est, multis imposuit, tyranno parendum esse, eo quod Paulus hortatus est Romanos ut Neroni essent subjecti, callidum indocti cujuspiam commentum esse reperitur. *Qui obsistit potestati*, scilicet legitimæ, *Dei ordinationi obsistit.* Astringit etiam reges præceptum hoc, qui legibus & Senatui obsistunt. At verò qui potestati vitiosæ, aut potestatis non vitiosæ corruptori & eversori obsistit, an is Dei ordinationi obsistit? sanus, credo, non dixeris. Tollit omnem dubitationem sequens versiculus, de legitima tantùm potestate Apostolum hîc loqui. Definiendo enim explicat, nequis errare, & opiniones hinc stolidas aucupari possit, qui sint magistratus potestatis hujus ministri, & quam ob causam subjectos esse nos hortetur; *Magistratus non sunt timori bonis operibus, sed malis; boni à potestate hac laudem adipiscentur; Magistratus minister est Dei nostro bono datus; non frustra gladium gerit, vindex ad iram ei qui malum facit.* Quis negat, quis recusat, nisi improbus, quin hujusmodi potestati aut potestatis administro libens se subjiciat? non solùm ad vitandam *iram* & offensionem, aut pœnæ metu, sed etiam *propter conscientiam.* Sine magistratibus enim, & civili gubernatione, nulla respublica, nulla societas humana, nulla vita esse potest. Quæ autem potestas, qui magistratus contraria his facit, neque illa neque hic à Deo propriè ordinatus est. Unde neque tali vel potestati, vel magistratui subjectio debetur aut præcipitur, neque nos prudenter obsistere prohibemur: non enim potestati, non magistratui obsistemus, qui hîc optimè depingitur, sed prædoni, sed tyranno, sed hosti; qui si magistratus tamen dicendus erit, eò duntaxat quòd habet potestatem, quòd ad pœnam nostram ordinari à Deo videri potest, etiam diabolus hoc modo magi-

magiſtratus erit. Sanè unius rei una vera definitio eſt: ſi ergò Paulus hîc magiſtratum definit, quod quidem accuratè facit, eâdem definitione, iiſdem verbis tyrannum, rem maximè contrariam, definire non potuit. Unde quem ipſe magiſtratum definivit atque deſcripſit, ei duntaxat ſubjectos nos eſſe voluiſſe, non ejus contrario tyranno certiſſimè colligitur. *Propter hoc tributa ſolvitis*; rationem adjungit ad præceptum; unde Chryſoſtomus, *Cur*, inquit, *vectigalia regi damus. Annon tanquam nobis proſpicienti, curæ ac tuitionis mercedem ſolventes? atqui nihil illi ſolviſſemus, niſi ab initio utilem nobis talem eſſe præfecturam cognoviſſemus.* Quapropter illud repetam quod ſuprà dixi; quandoquidem ſubjectio hæc non ſimpliciter, ſed cum adjuncta ratione à nobis requiritur, illa profectò ratio quæ adjungitur, ſubjectionis noſtræ vera norma erit: Cum iſta ratione non ſubjecti, rebelles; ſine iſta ratione ſubjecti, ſervi erimus & ſocordes. *At Angli*, inquis, *nihil minùs quàm liberi, quia mali, quia flagitioſi.* Nolo ego Gallorum vitia commemorare, quamvis ſub regibus ſint; neque Anglorum nimis excuſare; dico tamen illa eſſe flagitia, quæ ſub regibus tanquam in Ægypto didicerunt; neque dum in deſerto; licet Dei ſub imperio, dediſcere ſtatim potuerunt. Spes eſt tamen de pleriſque bona; ut ne ſanctiſſimos hîc optimoſque viros & veritatis ſtudioſiſſimos collaudare incipiam; quorum apud nos non minorem credo eſſe numerum, quàm ubi tu maximum eſſe exiſtimas. At *jugum Anglis durum imponitur.* Quid ſi illis, qui jugum cæteris civibus imponere ſtudebant? Quid ſi ſuo deinde merito ſubactis? nam cæteri puto non moleſte ferunt, exhauſto civilibus bellis ærario, ſumptibus propriis ſuam ſe tolerare libertatem. Relabitur jam ad Rabbinos nugivendos. Regem legibus adſtrictum eſſe negat, ex iis tamen probat *læſæ majeſtatis reum eſſe poſſe, ſi jus ſuum patiatur imminui*: aſtrictus

astrictus itaque & non astrictus, reus & non reus rex erit: adeò frequenter enim solet repugnare sibi, ut ipsa Repugnantia huic homini germana atque gemella esse videatur. Atqui Deus, inquis, multa regna Nebuchadnezzari in servitutem dedit. Fateor ad certum tempus dedisse, Ier. 27. 7. Anglos in servitutem Carolo Stuarto ad semihorulam dedisse ostende; permisisse non negaverim; dedisse nunquam audivi. Aut si Deus in servitutem dat populum, quoties tyrannus plus populo potest, cur non idem liberare dicendus erit, quoties plus potest populus tyranno? an is Deo tyrannidem suam, nos Deo libertatem nostram acceptam non feremus? Non est malum in civitate quod Deus non immittat, *Amos* 3. famem, pestilentiam, seditionem, hostem; ecquod nam horum civitas ab se non totis viribus amolietur? faciet profectò, si possit, quamvis ab ipso Deo immissa hæc esse sciat: nisi è cœlo ipse secùs jusserit. Cur non tyrannos pariter amovebit, si plus polleat? an ejus unius impotentiam ad commune malum esse magis à Deo credemus, quàm potentiam totius civitatis ad commune bonum? Absit à civitatibus, absit ab omni cœtu hominum ingenuorum doctrinæ tam stupidæ, tamque pestiferæ labes, quæ vitam omnem civilem funditùs delet, gentem humanam universam propter unum atque alterum tyrannum, ad quadrupedum propè conditionem detrudit: cum illi supra omnem legem excelsi par in utrunque genus & pecudum & hominum jus atque imperium obtinebunt. Mitto jam stulta illa dilemmata, in quibus ut te jactes, nescio quem fingis, *potestatem illam supereminentem de populo velle intelligere*; tametsi affirmare non dubito omnem magistratus authoritatem à populo proficisci. Hinc Cicero pro Flacco, *Illi nostri sapientissimi, & sanctissimi majores, qua scisceret plebs, quæ populus juberet, juberi vetarique volnerunt.* Hinc Lucius Crassus Orator eximius, & Senatûs eo tempore princeps, cujus

cujus tum causam agebat ad populum. *Nolite*, inquit, *sinere nos cuiquam servire nisi vobis universis, quibus & possumus & debemus.* Quamvis enim Senatus Populum regeret, populus tamen illam moderandi & regendi sui potestatem senatui tradiderat. Vnde majestatem, populo Romano frequentiùs quàm regibus olim attributam legimus. Idem Marcus Tullius pro Plancio, *Est enim conditio liberorum populorum, præcipuéque hujus principis populi & omnium gentium domini, posse suffragiis vel dare vel detrahere quod velit cuique; nostrum est ferre modicè populi voluntates: honores si magni non putemus, non servire populo; sin eos expetamus, non defatigari supplicando.* Egone ut regem populi servum dicere metuam, cùm Senatus Romanus tot regum dominus servum se populi professus sit? Vera sunt hæc, inquies, in populari statu; nondum enim lex regia potestatem populi in Augustum, & successores ejus transtulerat. Hem tibi ergò Tiberium illum quem tu *tyrannum plus vice simplici* fuisse ais, ut revera fuit, is tamen dominus, etiam post legem illam regiam, appellatus à quodam, ut tradit Suetonius, denuntiavit ne se ampliùs contumeliæ causâ nominaret. Audisne? tyrannus iste dominus dici contumeliæ sibi duxit. Idem in Senatu, *Dixi & nunc, & sæpe aliàs, Patres conscripti, bonum & salutarem principem, quem vos tantâ & tam liberâ potestate instruxistis, Senatui servire debere, & universis civibus sæpè, & plerumque etiam singulis; neque id dixisse me pœnitet; & bonos & æquos & faventes vos habui Dominos, & adhuc habeo.* Nec simulata hæc ab eo si dixeris, ut erat simulandi callidissimus, quicquam proficies; quis enim id videri se cupit, quod esse non debet. Hinc ille mos non Neroni solùm, quod scribit Tacitus, sed cæteris etiam imperatoribus fuit, populum in Circo adorandi. De quo Claudianus, VI. *Cons. Honorii:*

O quantum populo secreti numinis addit

Imperii

Imperii præſens ſpecies, quantamque rependit
Majeſtas alterna vicem, cum regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Conſenſuque cavæ ſublatus in æthera vallis
Plebis odoratæ veboat fragor.

Qua adoratione quid aliud Imperatores Romani, niſi univerſam plebem, etiam poſt legem regiam, ſuos eſſe dominos fatebantur? Atque illud eſt quod initio ſtatim ſuſpicatus ſum, te gloſſariis pervolutandis, & tricis quibuſdam laborioſis magnificè divulgandis operam potiùs dediſſe, quàm bonis authoribus attentè & ſtudiosè perlegendis; qui veterum ſcriptorum ſapientia ne leviter quidem imbutus, rem præſtantiſſimorum opinionibus Philoſophorum, & prudentiſſimorum in republica principum dictis celebratiſſimam, novam eſſe prorſus & *Enthuſiaſtarum* tantummodò *deliriis* ſomniatam cenſes. I nunc, Martinum illum ſutorem, & Guilielmum Pellionem quos adeò deſpicis, ignorantiæ collegas & myſtagogos tibi ſume: quanquam erudire te poterunt illi, & illos tibi gryphos diſſolvere ſtolidiſſimos, *An in Democratiâ ſerviat Populus, cùm ſerviat rex in Monarchia; uterùm totus an pars ejus.* Ita illi, cum tibi Oedipi vice fuerint, tu illis Sphinx in malam rem præceps abeas licebit; alioqui fatuitatum tuarum & ænigmatum, finem nullum fore video. Rogas, *Cum reges Apoſtolus nominat, an de populo eos intelligemus.* Pro regibus quidem orandum eſſe Paulus docet, 1 *Tim.*2.2. at prius pro populo orandum eſſe docuerat, *verſ.* 1. Sunt tamen & de regibus, & de populo nonnulli pro quibus orare etiam vetamur. Pro quo non orem, eumne ex lege non puniam? quid vetat? Atqui *cum hæc ſcriberet Paulus, imperabant vel peßimi*; hoc etiam falſum eſt, ſcriptam enim ſub Claudio & banc Epiſtolam fuiſſe certiſſimis argumentis evincit Ludovicus Capellus. De Nerone cum mentionem facit Paulus non regem, ſed *Leonem*, id eſt belluam immanem vocat,

vocat, cujus ex ore ereptum ſe gaudet, 2 *Tim.* 4. Pro regibus itaque, non pro belluis, *orandum, ut vitam tranquillam & quietam tranſigamus, cum pietate* tamen *omni & honeſtate.* Vides non tam regum hic quam tranquillitatis, pietatis, honeſtatis etiam rationem eſſe habendam. Quis autem populus non ſe ſuoſque liberos tuendo (contra tyrannum an contra hoſtem nihil intereſt) vitam *ſollicitam, inquietam*, bellicoſam honeſtam agere, quàm ſub hoſte vel tyranno, non ſolùm æquè ſollicitam & inquietam, ſed turpem etiam, ſervilem & inhoneſtam. Teipſum teſtem adhibebo, non quo tanti ſis, ſed ut perſpiciant omnes quàm ſis duplex, & fraudulentus, & mancipium regis mercenarium. *Quis*, inquis, *non perferre mallet in republ. Ariſtocratica ex optimatum æmulatione diſſenſiones oriri ſolitas, quàm ex uno monarcha, tyrannico more imperare conſueto, certam miſeriam ac pernitiem? Populus Romanus prætulit ſtatum illum Reipub. quantumlibet diſcordiis agitatæ jugo Cæſarum intolerabili. Populus qui vitandæ ſeditionis cauſa monarchicum ſtatum præoptavit, ubi expertus eſt levius eſſe malum quod vitare voluit, ad priora ſæpè redire expetit.* Hæc & plura tua verba ſunt in illa de epiſcopis diſſertatione, ſub Walonis Meſſalini adſcititio nomine editâ. p. 412. contra Petavium Lojolitam, cum ipſe magis Lojolita ſis, & eo de grege peſſimus. Quid hac de re Scriptura ſacra ſtatuerit, & vidimus & omni diligentiâ inveſtigaſſe non pœnitet: unde quid ſenſerint Patres antiqui per tot ingentia volumina exquirere pretium fortaſſe operæ non erit. Si quid enim afferunt, quod ſcriptura non exhibuit, eorum authoritatem, quantacunque ſit, meritò repudiamus. Quod autem ex Irenæo profers, *reges Dei juſſu conſtitui aptos his qui in illo tempore ab iis reguntur*, cum ſcripturâ pugnat evidentiſſimè. Cum enim judices ad regendum populum ſuum aptiores regibus eſſe palàm ſignificaſſet Deus, id tamen totum voluntati atque

arbitrio

arbitrio populi permiſit, ut aptiorem ſibi ſub optimatibus formam reipubl. deteriore ſub regibus, ſi vellent, permutarent. Legimus etiam ſæpè regem malum bono populo datum, & contra, regem bonum populo malo. Virorum itaque ſapientiſſimorum eſt perſpicere quid populo aptiſſimum & utiliſſimum ſit: conſtat enim neque omni populo, neque eidem ſemper eundem reipub. ſtatum convenire, ſed vel hunc vel illum, prout civium virtus & induſtria nunc augeſcit, nunc minuitur. Qui tamen poteſtatem adimit populo eligendi ſibi quam velit reipub. formam, adimit profectò id in quo civilis libertas tota ferè conſiſtit. Citas deinde Iuſtinum Martyrem Antoninis imperatorum optimis obſequium deferentem; quis non iis tam egregiis & moderatis non detuliſſet? *At quantò, inquis, nos hodie pejores Chriſtiani? tulerunt illi principem diverſæ religionis.* Privati ſcilicet, & viribus longè inferiores. *Nunc ſanè pontificii regem non ferrent reformatum*, nec *reformati Pontificium*. Facis tu quidem prudenter, ut oſtendas te nec pontificium eſſe, nec reformatum; facis etiam liberaliter; ultrò enim largiris quod nunc non petivimus, omnes hodiè Chriſtianos in hoc planè conſentire, quod tu ſolus inſigni audaciâ atque ſcelere oppugnas, Patrum etiam quos laudas diſſimillimus; illi enim pro Chriſtianis, ad profanos reges, defenſiones conſcribebant, tu pro rege pontificio atque deterrimo contra Chriſtianos & Reformatos. Multa deinde ex Athenagora, multa ex Tertulliano futiliter depromis, quæ ab ipſis Apoſtolis multò clariùs & explanatiùs dicta jam ſunt. Tertullianus autem longiſſimè à te diſſentit, qui regem vis eſſe dominum: quod tu aut neſciviſti, aut nequiter diſſimulaſti. Is enim Chriſtianus ad Imperatorem Ethnicum in Apologetico auſus eſt ſcribere, non oportere imperatorem appellari Dominum. *Auguſtus*, inquit, *imperii formator ne dominum quidem dici ſe volebat,*

hoc

hoc enim Dei est cognomen: dicam planè imperatorem dominum, sed quando non cogor ut dominum Dei vice dicam: Cæterùm liber sum illi, Dominus meus Deus unus est, &c. & ibidem *qui Pater patriæ est, quomodo Dominus est?* Gratulare nunc tibi de Tertulliano, quem sanè præstabat missum feciſſe. *At parricidas appellat qui Domitianum interfecerunt.* Rectè appellat; uxoris enim & famulorum insidiis, à Parthenio, & Stephano interceptarum pecuniarum reo est interfectus. Quod si Senatus Populusque Romanus hostem judicatum, ut Neronem priùs judicabant, & ad supplicium quærebant, more majorum puniviſſent, eos parricidas appellaturum fuiſſe censes? imo si appellaſſet, dignus ipse supplicio fuiſſet; uti tu furca jam dignus es. Origeni responsum idem quadrabit quod Irenæo. Athanasius reges terræ ad humana tribunalia vocare nefarium esse dicit. Quis hoc dixit Athanasio? verbum enim Dei nullum hic audio. Credam itaque ego imperatoribus potiùs & regibus de se falsum hoc esse fatentibus, quàm Athanasio. Adfers deinde Ambrosium ex proconsule & catechumeno episcopum, verba illa Davidis, *tibi soli peccavi*, imperitè, ne dicam assentatoriè interpretantem. Volebat is omnes alios imperatori subjectos esse, ut imperatorem ipse subjiceret sibi. Quàm enim superbe, & fastu plus quàm pontificio Theodosium imperatorem Mediolani tractaverit, cædis Thessalonicensis rerum ipse judicaverit, ingressu ecclesiæ prohibuerit, quàm se deinde novitium & rudem euangelicæ doctrinæ ostenderit, omnibus notum est. Imperatorem ad pedes ejus provolutum excedere salutatorio jussit; sacris tandem restitutum, & postquam obtuliſſet, altari adstantem his vocibus extra cancellos exegit: *O imperator interiora loca tantùm sacerdotibus sunt attributa, quæ cæteris contingere non licet.* Doctorne hic Euangelii, an Iudaïcorum pontifex rituum fuit? Hic tamen (quæ omnium ferè ecclesiasticorum artes

artes sunt) imperatorem cæteris dominum imposuit, ut imperatoris ipse dominus esset. His itaque verbis Theodosium tanquam sibi subjectum repulit; *Coæqualium hominum es imperator & conservorum; unus enim omnium dominus rex & creator.* Bellè profectò; quam veritatem calliditas & assentatio episcoporum obscuravit, eam iracundia unius, & ut molliùs dicam, zelus ineruditus protulit in lucem. Ambrosii imperitiæ tuam subjungis ignorantiam aut hæresin, qui disertè negas *sub veteri fœdere remissionem peccatorum per sanguinem Christi locum tunc habuisse, cum David Deo confitebatur ei soli se peccavisse.* p. 68. Orthodoxi, non nisi per sanguinem agni mactati ab initio mundi, peccata unquam remissa fuisse credunt; te novum hæreticum cujusnam discipulus sis nescio; certè summi Theologi discipulus ille quem exagitas, à vero non aberravit, cum dixit potuisse quemvis è populo pari jure cum Davide Deum his verbis inclamasse, *tibi soli peccavi.* Augustinum deinde ostentas, Clericos Hipponenses nescio quos producis; nam Augustini quæ sunt abs te allata nobis non obsunt. Quidni enim fateamur cùm propheta Daniele, Deum tempora mutare, regna dare, & regna auferre, per homines tamen. Si regnum Deus solus Carolo dedit, idem Carolo abstulit, optimatibus & Populo dedit. Si ea de causa præstandam Carolo obedientiam fuisse dicis, eandem nunc magistratibus nostris præstandam esse dicas necesse est. Nam Deum & nostris etiam magistratibus eandem dedisse potestatem quam dat malis regibus *ad castiganda populi peccata* ipse concedis; nostros itaque à Deo pariter constitutos removere à magistratu nemo vel tuo judicio nisi Deus potest. Atque ita, uti soles, tuum tibi ipse mucronem in temet vertis, tuus tibi ipse sicarius es; neque injuria, cum eò improbitatis & impudentiæ processeris, eò stuporis & insaniæ, ut quos digito violandos non esse tot argumentis probas,

probas, eosdem omnium suorum bello persequendos esse idem affirmes. Ismaëlem Godoliæ Præfecti interfectorem ab Hieronymo parricidam esse nominatim ais, & meritò; præsidem enim Iudææ, virum bonum, sine ulla causa interemit. Idem Hieronymus in Ecclesiasten, præceptum illud Solomonis, *Os regis observa*, cum præcepto Pauli concordare dixit; & laudandus quidem, quod locum istum cæteris sui temporis moderatiùs exposuit. *Ad inferiora tempora post Augustinum non descendes, ut doctorum sententiam exquiras.* Vt omnes tamen intelligant faciliùs mentiri te posse quàm tacere, si quos adhuc haberes tuæ sententiæ fautores post unam statim periodum non temperas tibi quò minùs ad Hispalensem Isidorum, Gregoriùm Turonensem, Ottonem Frinsingensem etiam in mediam barbariem descendas. Quorum authoritas quàm nullius apud nos pretii sit si modò sciviſſes, non hùc eorum obscurum testimonium per mendacium adduxisses. Vultis scire cur ad hæc tempora descendere non audet, cur abdit se, cur subitò evanescit? dicam: quot sunt Ecclesiæ reformatæ præstantissimi doctores, tot videt acerrimos sibi adversarios fore. Faciat modò periculum, sentiet quàm facilè reluctantem, omnes in unum vires conferentem, Lutheris, Zwingliis, Calvinis, Buceris, Martyribus, Paræis in aciem eductis fundam atque obruam. Leidenses etiam tuos tibi opponam, quorum Academia, quorum respub. florentissima, libertatis olim domicilium, isti denique literarum humaniorum fontes atque rivi, servilem illam æruginem tuam & innatam barbariem eluere non potuerunt. Qui cum Theologum orthodoxum habeas neminem tibi faventem, quem tuo commodo nominare possis, omnium præsidio reformatorum nudatus confugere ad Sorbonam non erubescis: quod tu Collegium doctrinæ pontificiæ addictissimum nullius apud orthodoxos authoritatis esse non ignoras.

Sorbonæ igitur absorbendum tam sceleratum tyrannidis propugnatorem tradimus ; tam vile mancipium, nostrum esse nolumus ; qui *populum universum regi ignaviſſimo parem esse* negat. Frustra id in Papam deonerare atque transferre contendis, quod omnes liberæ nationes, omnis religio, omnes Orthodoxi sibi sumunt, in se suscipiunt. Papa quidem cum episcopis suis, dum tenuis, & nullarum virium erat tuæ hujus fœdissimæ doctrinæ author primus extitit : iis demùm artibus magnas opes, magnamque potentiam paulatim adeptus, tyrannorum ipse maximus evasit. Quos tamen omnes sibi firmissimè devinxit, cùm populis, quorum animos jamdiu superstitione oppressos tenuerat, suaderet, non posse regibus quamlibet pessimis, nisi se fidelitatis sacramentum solvente, imperium abrogari. Verùm tu scriptores Orthodoxos devitas, & quæ communis & notissima ipsorum sententia est, eam à Papa introductam esse causatus, veritatem in invidiam rapere conaris. Quod nisi astutè faceres, appareret te neque Papanum esse neque reformatum, sed nescio quem semibarbarum Edomæum Herodianum qui tyrannum quemque imminentissimum tanquam Messiam cœlo demissum colas atque adores. *Demonstrasse te* hoc dicis *ex doctrina patrum, primorum quatuor seculorum, quæ sola euangelica & Christiana censeri debet.* Periit huic homini pudor ; quam multa sunt ab illis dicta atque scripta, quæ Christus & Apostoli neque docuerunt neque approbarunt ? quàm multa in quibus reformati omnes à patribus dissentiunt ? Quid autem ex patribus demonstravisti ? *reges etiam malos à Deo constitui.* Fac esse constitutos, ut omnia etiam mala quodammodò à Deo constituuntur : *eos proinde Deum solum habere judicem, supra leges esse, nulla lege scripta, non scripta, naturali, neque divina posse reos fieri à subditis, neque apud subditos suos.* Quare ? certè nulla lex vetat, nulla reges excipit : ratio, & jus, & fas omne animadverti in omnes qui peccant

peccant indiscriminatim jubet. Neque tu legem ullam scriptam, non scriptam, naturalem aut divinam protulisti quæ vetaret. Cur ergò non in reges quoque animadvertendum? *quia sunt etiam mali à Deo constituti.* Nebulonem te magis an bardum & caudicem esse dicam; nequissimus sis oportet qui doctrinam perniciosissimam in vulgus disseminare audeas, stupidissimus qui ratione tam stolidâ maximè nitaris. Dixit Deus Isaiæ 54. *Ego creavi interfectorem ad perdendum*; ergo interfector supra leges est; excute hæc, & pervolve quantum voles, parem utrobique consequentiam invenies. Nam & Papa etiam eodem modo quo tyrannus à Deo est constitutus, & ecclesiæ in pœnam datus, quod supra ex scriptis etiam tuis ostendimus; tamen *quia in fastigium potestatis non ferendum tyrannidi non absimilis primatum suum evexit, cùm eum, tum episcopos meliori jure tollendos esse affirmas quàm fuere constituti.* Wal. Mes. p. 412. Papam & episcopos quamvis ab irato Deo constitutos ex ecclesia tollendos esse ais, quia sunt tyranni; tyrannos ex republ. tollendos esse negas quia sunt ab irato Deo constituti. Inepte prorsus & absurdè: cum enim Papa ipsam conscientiam. quæ sola regnum ejus est, invito quoquam lædere non possit, eum qui reverà tyrannus esse non potest, quasi tyrannum gravissimum tollendum esse clamas; tyrannum autem verum qui vitam & facultates nostras omnes in potestate sua habet, & sine quo Papa in ecclesia tyrannus esse nequit, eum in repub. omnino ferendum esse contendis. Hæc tua sibi invicem collata tam imperitum te tamque puerilem sive falsi sive veri argutatorem produnt, ut levitas tua, insciția, temeritas, incogitantia neminem posthac latere queat. At ratio subest altera, *rerum vices inversæ viderentur*, quippe in melius; actum enim esset de rebus humanis, si quæ res pessimo loco sunt, in eodem semper starent: in melius inquam; authoritas enim regia ad populum

rediret, ab cujus voluntate atque ſuffragiis profecta primò, atque in unum ex ſuo numero derivata erat: poteſtas ab eo qui injuriam intulit, ad eum qui injuriam eſt paſſus æquiſſimâ lege tranſiret; cum tertius nemo inter homines idoneus eſſe poſſit, alienigenam enim judicare quis ferret? omnes æquè homines legibus tenerentur, quo nihil juſtius eſſe poteſt: Deus mortalis nemo eſſet. Quem qui inter homines conſtituit, non minùs in rempub. ſceleſtus eſt, quàm in Eccleſiam. Tuis iterum in te armis utar. *Maximam hæreſin eſſe* ais, *qua creditur unum hominem in loco Chriſti ſedere: duæ hæ notæ Antichriſtum ſignant, infallibilitas in ſpiritualibus, & omnipotentia in temporalibus*, Apparat, ad Primat. pag. 171. An Reges infallibiles? Cur ergo omnipotentes? aut ſi hoc ſunt, cur minùs exitiales rebus civilibus, quàm Papa ſpiritualibus? An verò Deus res civiles prorſus non curat? ſi non curat, certè nos curare non prohibet: ſi curat, eandem in Republica reformationem atque in Eccleſia vult fieri; præſertim ſi infallibilitatem & omnipotentiam attributam homini eaſdem malorum omnium utrinque cauſas eſſe exploratum ſit. Non enim in negotiis civilibus eam patientiam præcepit: ut ſæviſſimum quemlibet tyrannum reſpublica ferret, Eccleſia non ferret; imò contrarium potiùs præcepit: & Eccleſia quidem nulla arma præter patientiam, innocentiam, preces, & diſciplinam euangelicam reliquit; reipublicæ & magiſtratibus ſimul omnibus non patientiam, ſed leges & glaudium, injuriarum & violentiæ vindicem in manus tradidit. Vnde hujus hominis perverſum & præpoſterum ingenium aut mirari ſubit aut ridere; qui in Eccleſia, Helvidius eſt & Thraſeas & planè tyrannicida; in republica, commune omnium tyrannorum mancipium & ſatelles. Cujus ſententia ſi locum habeat, non nos ſolùm rebellavimus, qui regem, ſed reformati etiam omnes qui Papam dominum invitis regibus rejecerunt.

Iam

Iam diu autem est quod suis ipse telis concisus jacet. Sic enim homo est, modò manus adversarii ne desit, ipse in se tela abunde suppeditat: nec quisquam ad refutandum se, aut irridendum commodiores ansas ministrat. Defessus etiam cædendo citiùs quis abscedat, quàm hic terga præbendo.

CAP. IV.

MAgnam à regibus iniisse te gratiam, omnes principes & terrarum dominos demeruisse defensione hac regiâ te fortè putas, Salmasi, cùm illi, si bona sua, remque suam ex veritate potiùs quàm ex adulationibus tuis vellent æstimare, neminem te pejus odisse, neminem à se longius abigere atque arcere debeant. Dum enim regiam potestatem supra leges in immensum extollis, admones eâdem operâ omnes ferè populos servitutis suæ nec opinatæ; eoque vehementius impellis ut veternum illum, quo se esse liberos inaniter somniabant, repente excutiant; moniti abs te quod non putabant, servos se esse regum. Eoque minùs tolerandum sibi esse regium imperium existimabunt, quò magis tu iis persuasum reddideris tam infinitam potestatem non suâ patientiâ crevisse, sed ab initio talem atque tantam ipso jure regio natam fuisse. Ita te tuamque hanc defensionem, sive populo persuaseris, sive non persuaseris, omnibus posthac regibus funestam, exitialem, & execrabilem fore necesse erit. Si enim populo persuaseris, jus regium omnipotens esse, regnum amplius non feret; si non persuaseris, non feret reges, dominationem tam injustam pro jure usurpantes. Me si audiant, quibus integrum hoc est, seque circumscribi legibus patiantur, pro incerto, imbecillo, violento imperio quod nunc habent, curarum atque formidinum pleno

firmiſsimum, pacatiſsimum ac diuturnum ſibi conſervabunt, Conſilium hoc ſibi, ſuiſque regnis adeò ſalutiferum ſi propter authorem contempſerint, ſciant non tam eſſe meum, quàm regis olim ſapientiſsimi. Lycurgus enim Spartanorum rex, antiquâ regum ſtirpe oriundus, cùm propinquos videret ſuos Argis & Meſſenæ rerum potitos, regnum quemque ſuum in tyrannidem convertiſſe, ſibique pariter ſuiſque civitatibus exitio fuiſſe, ut patriæ ſimul ſaluti conſuleret, & dignitatem in familia ſua regiam quàm diutiſsimè conſervaret, conſortem imperii ſenatum, & Ephororum poteſtatem in ipſum regem quaſi cenſoriam, firmamentum regno ſuo induxit. Quo facto regnum ſuis nepotibus firmiſſimum in multa ſecula tranſmiſit. Sive, ut alii volunt, Theopompi, qui centum amplius annis poſt Lycurgum Lacedæmone regnabat, ea moderatio fuit, ut popularem Ephororum poteſtatem ſuperiorem quàm ſuam conſtitueret, eoque facto gloriatus eſt, ſtabiliviſſe ſe regnum, multoque majus ac diuturnius filiis reliquiſſe; exemplum profectò haud ignobile hodierni reges ad imitandum habuerint, eundem etiam conſilii tutiſſimi authorem egregium. Majorem enim legibus dominum ut perferrent homines hominem omnes unum, nulla lex unquam ſanxit; ne potuit quidem ſancire. Quæ enim lex leges omnes evertit, ipſa lex eſſe non poteſt. Cùm itaque everſorem te, & parricidam legum omnium rejiciant ab ſe leges, exemplis redintegrare certâmen, hoc capite, conaris. Faciamus itaque periculum in exemplis: ſæpe enim, quod leges tacent, & tacendo tantum innuunt; id exempla evidentiùs docent. Ab Iudæis auſpicabimur voluntatis divinæ conſultiſſimis; *poſtea ad Chriſtianos* tecum *deſcendemus*. Initium autem altius petitum ab eo tempore facimus, quo Iſraëlitæ regibus quocunque modo ſubjecti, jugum illud ſervile cervicibus dejecerunt. Rex Moabitarum Eglon Iſraëlitas bello

bello ſubegerat; ſedem imperii inter ipſos Hierichunte poſuerat: numinis contemptor non erat, factâ enim Dei mentione, è ſolio ſurrexit: ſervierant Iſraëlitæ Egloni annos duodeviginti; non ut hoſti, ſed ut ſuo regi munus miſerant. Hunc tamen dum publicè munerantur ut regem ſuum, interficiunt per inſidias ut hoſtem. Verùm Ehudes qui interfecit, Dei monitu id feciſſe creditur. Quid factum hujuſmodi commendare magis potuit? Ad honeſta enim quæque & laudabilia hortari ſolet Deus, non ad injuſta, infida, truculenta. Expreſſum autem Dei mandatum habuiſſe nuſquam legimus, *clamarunt filii Iſraëlis ad Iehovam*; clamavimus & nos; excitavit iis Iehova ſervatorem; excitavit & nobis. Ille ex vicino domeſticus, ex hoſte rex factus erat; Noſter ex rege hoſtis; non ergò rex erat; nam neque civis ullo modo eſſe poteſt, qui reipublicæ eſt hoſtis; neque Conſul habebatur Antonius, neque Nero imperator, ex quo uterque hoſtis à Senatu eſt judicatus. Quod Cicero quartâ Philippicâ de Antonio, clariſſimè docet: *Si Conſul Antonius, Brutus hoſtis; ſi conſervator Reipublicæ Brutus, hoſtis Antonius. Quis illum conſulem niſi latrones putant?* Pari ego jure, quis tyrannum, inquam, regem niſi hoſtes patriæ putant? Fuerit itaque Eglon externus, fuerit Noſter domeſticus necne, quandoquidem uterque hoſtis & tyrannus, parùm refert. Si illum Ehudes jure trucidavit, nos noſtrum ſupplicio jure affecimus. Quin & heros ille Sampſon, incuſantibus etiam popularibus ſuis (Iud. 15.) *An neſciebas Philiſthæos dominium habere in nos?* ſuis tamen dominis bellum ſolus intulit, neque unum ſed multos ſimul patriæ ſuæ tyrannos, ſive Dei, ſive propriæ virtutis inſtinctu occidit; conceptis priùs ad Deum precibus ut auxilio ſibi eſſet. Non impium ergò ſed pium Sampſoni viſum eſt, dominos, patriæ tyrannos occidere; cum tamen pars major civium ſervitutem non detrectaret. At

David, rex & Propheta, noluit Saulem interimere *unctum Dei*. Non quicquid noluit David, continuò nos obligat ut nolimus; noluit David privatus; id ſtatim nolle ſynedrium, Parlamentum, totum populum neceſſe erit; noluit inimicum dolo occidere, nolet ergò Magiſtratus noxium lege punire? noluit regem occidere, timebit ergò Senatus tyrannum plectere? religio erat illi unctum Dei interficere, an ergò religio erit populo unctum ſuum capitis damnare? præſertim qui unctionem illam vel ſacram vel civilem totus cruore civium delibutus tam longâ hoſtilitate aboleverat? Equidem reges, vel quos Deus per prophetas unxit, vel quos ad certum opus, ſicuti olim Cyrum, nominatim deſtinavit, Iſa. 44. unctos Domini agnoſco; cæteros vel populi, vel militum, vel factionis tantummodò ſuæ unctos eſſe arbitror. Verùm ut concedam tibi omnes reges eſſe unctos Domini; eſſe tamen idcirco ſupra leges, non eſſe ob ſcelera quæcunque puniendos, nunquam evinces. Quid enim? & ſibi & privatis quibuſdam interdixit David, ne extenderent manus ſuas in unctum Domini. At regibus interdixit ipſe Dominus, Pſal. 105, ne attingerent unctos ſuos, id eſt populum ſuum. Vnctionem ſui populi prætulit unctioni, ſiqua erat, regum. An ergò fideles punire, ſi quid contra leges commiſerint, non licebit? Vnctum Domini ſacerdotem Abiatharem prope erat ut rex Solomon morte multaret; neque illi, quòd unctus Domini eſſet, pepercit, ſed quòd patris fuerat amicus. Si ergò ſummum ſacerdotem ſummum eundem in pleriſque magiſtratum, unctio illa Domini & ſacra & civilis eximere ſupplicio non potuit, cur unctio tantùm civilis tyrannum eximeret? At *Saul quoque tyrannus erat, & morte dignus*; eſto; non inde enim ſequetur, dignum, aut idoneum fuiſſe Davidem qui ſine populi authoritate, aut magiſtratuum juſſu Saulem regem quocunque in loco interficeret. Itáne verò Saul tyrannus erat?

Vtinam

Vtinam diceres; quin imò dicis; cùm tamen suprà dixeris, *cap. 2. pag. 32. Tyrannum non fuisse, sed bonum & electum.* Ecquid causæ est nunc cur in foro quadruplator aut falsarius quispiam stigmate notetur, tu eâdem careas ignominiæ notâ? cùm meliori profectò fide sycophantari soleant illi, quàm tu scribere, & res vel maximi momenti tractare. Saul igitur, si id ex usu est tuo, bonus erat rex, sin id minùs tibi expedit, repentè non rex bonus, sed tyrannus erit; quod certè mirum non est; dum enim potentiæ tyrannicæ tam impudenter lenocinaris, quid aliud facis quàm ex bonis regibus tyrannos omnes. At verò David quamvis regem socerum multis de causis, quæ ad nos nihil attinent, interimere nollet, sui tamen tuendi causâ copias comparare, Saulis urbes vel occupare vel insidere non dubitavit; & Cheilam oppidum contra Saulem etiam præsidio tenuisset, nisi oppidanos erga se malè animatos cognovisset. Quid si Saul urbe obsessâ, scalis muro admotis, primus ascendere voluisset, an censes Davidem arma protinus abjecturum, suos omnes uncto hosti proditurum fuisse? non existimo. Quidni enim fecisset quod nos fecimus, qui rationum suarum necessitate coactus, Philisthæis patriæ hostibus operam prolixè suam pollicitus, id fecit contra Saulem quod nos in nostrum tyrannum credo nunquam fecissemus. Pudet me; & jam diu pertæsum est mendaciorum tuorum; *Inimicis potiùs parcendum quàm amicis*, Anglorum esse dogma fingis; *seque regi suo parcere non debuisse, quia amicus erat.* Quis unquam hoc priùs audivit, quàm à te confictum esset, hominum mendacissime. Verùm ignoscimus: deerat nempe huic capiti præstantissimum illud & tritissimum orationis tuæ pigmentum, jam quintò, & ante finem libri decies ex loculis tuis & myrotheciis expromendum, *molossis suis ferociores.* Non tam Angli suis molossis ferociores sunt, quàm tu cane quovis rabido

jejunior, qui ad illam, quam toties evomuisti, cramben duris ilibus identi demredire sustines. *David* denique *Amalechitam* interfici jussit, Saulis, ut simulavit ipse, interfectorem; nulla hîc neque facti neque personarum similitudo. Quòd nisi David ad Philisthæos defeciſſe, & pars eorum exercitûs fuiſſe viſus, eò diligentiùs omnem à ſe ſuſpicionem maturandæ regi necis amovere ſtuduit, non erat, meo quidem judicio, cur virum illum tam malè exciperet, qui moribundum jam regem & ægrè morientem opportuno vulnere ſe confeciſſe nuntiavit. Quod idem factum in Domitiano, qui Epaphroditum ſimiliter capite damnavit, eò quòd Neronem in adipiſcenda morte adjuviſſet, ab omnibus reprehenditur. Novâ deinde audaciâ quem tyrannum modò dixeras, & *malo ſpiritu agitatum*, hunc non jam ſatis habes unctum Domini, ſed *Chriſtum Domini* vocare; adeò tibi vile Chriſti nomen videtur, ut illo tam ſancto nomine vel Dæmoniacum tyrannum impertire non metuas. Venio nunc ad exemplum illud, in quo qui jus populi jure regis antiquius eſſe non videt, cœcus ſit oportet. Mortuo Solomone populus de conſtituendo ejus filio Sechemi comitia habebat; profectus eſt eò Roboamus candidatus, ne regnum tanquam hæreditatem adire, ne populum liberum tanquam paternos boves poſſidere videretur: proponit populus conditiones regni futuri; ad deliberandum rex triduum ſibi dari poſtulat; conſulit ſeniores; nihil illi de jure regio, ſed ut populum obſequio & pollicitationibus conciliet ſibi ſuadent, penes quem erat, vel illum creare regem vel præterire. Conſulit deinde æquales ſuos, ſecum à pueris educatos, illi Salmaſiano quodam œſtro perciti, nil præter jus regium intonare, ſcuticas & ſcorpiones ut minitetur hortari. Horum ex conſilio reſpondit Roboamus populo. Videns itaque totus Iſraël regem *non auſcultaſſe ſibi*, ſuam protinus libertatem & populare jus liberis palam vocibus

vocibus teſtatur. *Quæ nobis portio cum Davide? ad tentoria tua Iſraël: jam ipſe videris de domo tua David.* Miſſum deinde à rege Adoramum lapidibus obruerunt; exemplum fortaſſe aliquod etiam in regem edituri, niſi maximâ celeritate ſe in fugam contuliſſet. Parat ingentem exercitum, quo in ſuam ditionem Iſraëlitas redigeret: prohibet Deus; *ne aſcendite*, inquit, *ne pugnate contra fratres veſtros, filios Iſraëlis, nam à me facta eſt res iſta.* Adverte jam animum; populus antea regem volebat, diſplicuit id Deo; eorum tamen juri noluit intercedere: nunc Populus Roboamum non vult regem; id Deus non ſolùm penes populum eſſe ſinit, ſed regem eo nomine bella moventem vetat ac reprimit: nec ideò rebelles, ſed nihilo minùs fratres eos qui deſciverant appellandos eſſe docet. Collige te nunc jam; ſunt omnes, inquis, reges à Deo, ergo populus vel tyrannis reſiſtere non debet. Viciſſim ego, ſunt, inquam, populi conventus, comitia, ſtudia, ſuffragia, plebiſcita pariter à Deo, teſte hic ipſo; ergò & rex itidem reſiſtere non debet populo, authore etiam eodem Deo. Quàm enim certum eſt, eſſe hodie reges à Deo, quamque hoc valet ad imperandam populo obedientiam, tam eſt certum eſſe à Deo etiam hodie libera populi concilia, tamque hoc valet vel ad cogendos in ordinem reges, vel ad rejiciendos; neque magis propterea bellum populo inferre debebunt, quàm debuit Roboamus. Quæris, cur ergò non defecerint Iſraëlitæ à Solomone? Quis præter te tàm ſtulta interrogaret, cum deficiſſe conſtet impunè à tyranno? In vitia quædam lapſus eſt Solomon; non idcirco ſtatim tyrannus: ſua vitia magnis virtutibus, magnis de repub. meritis compenſabat: fac tyrannum fuiſſe; ſæpe eſt ut populus nolit tyrannum tollere, ſæpe eſt ut non poſſit: ſatis eſt ſuſtuliſſe cum potuerit. At *factum Ieroboami ſemper improbatum fuit & Apoſtaſia ejus deteſtata, ſucceſſores ejus pro rebellibus ſemper habiti.*

Apostasiam ejus non à Roboamo, sed à vero cultu Dei reprehensam sæpiùs lego; & successores quidem ejus sæpe reprobos, rebelles nusquam dictos memini. *Si quid fiat*, inquis, *juri & legibus contrarium, ex eo jus fieri non potest.* Quid quæso tum fiet juri regio? Sic tuus ipse perpetuò refutator es. *Quotidie*, inquis, *adulteria, homicidia, furta impunè committuntur.* An nescis nunc te tibi respondere quærenti cur toties tyrannis impunè fuerit? *Rebelles fuerunt isti reges, prophetæ tamen populum ab eorum subjectione non abducebant.* Cur ergò, scelestè, & pseudoprophera, populum Anglicanum à suis magistratibus, tuo sint licet judicio rebelles, abducere conaris? *Allegat*, inquis, *Anglicani latrocinii factio, se ad id scelus, quod tam nefariè suscepit, nescio qua voce cœlitus missâ impulsos fuisse.* Primùm deliraſſe te cùm hæc scriberes planè video, neque mentis neque latinitatis compotem satis fuisse: deinde Anglos hoc unquam allegasse, de innumeris mendaciis & figmentis tuis est unum. Sed pergo exemplis tecum agere; *Libna* Vrbs validissima ab Ioramo rege defecit, quia dereliquerat Deum; defecit ergò rex, non urbs illa, neque defectione istâ notatur; sed si adjectam rationem spectes, approbari potiùs videtur. *In Exemplum trahi non debent hujusmodi defectiones.* Cur ergò tantâ vaniloquentiâ pollicitus es, exemplis te nobiscum toto hoc capite decertaturum, cùm exempla ipse nulla præter meras negationes, quarum nulla vis est ad probandum, afferre possis: nos quæ certa & solida attulimus, negas in exemplum trahi debere? Quis te hoc modo disputantem non explodat? Provocasti nos exemplis; exempla protulimus; quid tu ad hæc? tergiversaris, & diverticula quæris; progredior itaque. Iehu regem à Propheta jussus occidit, etiam Achaziam suum regem legitimum occidendum curavit. Si noluisset Deus tyrannum interimi à cive, si impium hoc, si mali exempli fuisset, cur jussit fieri; si jussit, certè

certè licitum, laudabile, præclarum fuit. Non tamen tyrannum perimi, quia Deus jussit, idcirco bonum erat & licitum, sed quia bonum & licitum erat, idcirco Deus jussit. Iam septem annos regnantem Athaliam Iehojada sacerdos regno pellere & trucidare non est veritus. *At regnum*, inquis, *non sibi debitum sumpserat.* Annon Tiberius multò postea *imperium ad se nihil pertinens*? illi tamen, & id genus tyrannis aliis, ex doctrina Christi obediendum esse suprà affirmabas: ridiculum planè esset, si potestatem regiam non ritè adeptum interficere liceret, pessimè gerentem non liceret. At per leges regnare non potuit utpote fœmina, *constitues autem super te regem*, non reginam. Hoc si sic abibit, constitues, inquam, super te regem, non tyrannum. Pares ergo jam sumus. Amaziam regem ignavum & idololatram non conjurati quidam, sed principes & populus, quod verisimilius est, morte affecerunt: nam fugientem Hierosolymis, & adjutum à nemine, Lachisum usque persecuti sunt. Hoc consilium iniisse dicuntur *ex quo is Deum* deseruerat, neque ullam ab Azaria filio de morte patris quæstionem habitam fuisse legimus. Multùm rursus nugaris ex Rabbinis, ut Regem Iudaïcum supra synedrium constituas; ipsa regis verba Zedechiæ non attendis. Ier. 38. *Non is est rex qui possit contra vos quicquam.* Sic principes alloquitur; fassus se planè suo senatu inferiorem; *Fortasse*, inquis, *nihil negare illis ausus metu seditionis.* At tuum illud *fortasse* quanti quæso est, cujus asseveratio firmissima non est pili? quid enim te levius, quid inconstantius; quid instabilius? quoties te varium & versicolorem, quoties tibimet discordem, dissidentem à temetipso, & discrepantem offendimus? Rursus comparationes instituis Caroli cum bonis Iudææ regibus. Davidem imprimis quasi contemnendum aliquem nominas; *Sume tibi Davidem*, inquis, *adulterii simul & homicidii reum; nihil tale*

in

in Carolo. Salomon ejus filius qui ſapiens audiit vulgo. Quis non indignetur maximorum & ſanctiſſimorum virorum nomina ab impuriſſimo nebulone & vappâ hunc in modum jactari? Túne Carolum cum Davide, regem & prophetam religioſiſſimum cum ſuperſtitioſo & Chriſtianæ doctrinæ vix initiato, ſapientiſſimum cum ſtolido, fortiſſimum cum imbelli, juſtiſſimum cum iniquiſſimo conferre ſuſtinuiſti? caſtimoniam tu ejus & continentiam laudes, quem cum Duce Bucchingamio flagitiis omnibus coopertum novimus? ſecretiora ejus & receſſus perſcrutari quid attinet, qui in Theatro medias mulieres petulanter amplecti, & ſuaviari, qui virginum & matronarum papillas, ne dicam cætera, pertractare in propatulo conſueverat? Te porrò moneo Pſeudoplutarche, ut iſtiuſmodi Parallelis ineptiſſimis dehinc ſuperſedeas, ne ego, quæ tacerem alioqui libens de Carolo, neceſſe habeam enuntiare. Contra tyrannos quid tentatum à Populo aut peractum fuerit, & quo jure, per ea tempora quibus ipſe Deus Hebræorum rempub. ſuo nutu ac verbo quaſi præſens regebat, hactenus liquet. Quæ ſequuntur ætates non nos ſua authoritate ducunt, ſed ad majorum ſuorum normam & rationem omnia dirigentes, imitatione ſua noſtram tantummodò confirmant. Cum itaque Deus poſt captivitatem Babylonicam nullum iis de repub. mandatum dediſſet novum, quamvis regia ſoboles extincta non eſſet, ad antiquam & Moſaïcam reipub. formam reverterunt. Antiocho Syriæ regi, cui erant vectigales, ejuſque præſidibus, quòd is vetita imperaret, per Maccabæos pontifices reſtiterunt; ſeque armis in libertatem vindicarunt; digniſſimo deinde cuique principatum dederunt: donec Hyrcanus Simonis Iudæ Maccabæi fratris filius, expilato Davidis ſepulcro, militem externum alere, & regiam quandam poteſtatem adjicere ſacerdotio cœpit; unde filius ejus Ariſtobulus

bulus diadema sibi primus imposuit. Nihil in eum populus quamvis tyrannum movit aut molitus est; neque mirum, annum tantummodò regnantem. Ipse etiam morbo gravissimo correptus, & suorum facinorum pœnitentiâ ductus mortem sibi optare non destitit, donec inter ea vota expiravit. Ejus frater Alexander proximus regnabat. *Contra hunc* ais *neminem insurrexisse*, tyrannus cum esset. O te securè mendacem si periisset Iosephus, restaret tantùm *Iosippus* tuus, ex quo pharisæorum quædam nullius usus apopthegmata depromis. Res itaque sic se habet; Alexander, cùm & domi & militiæ rempub. malè administraret, quamvis magna Pisidarum & Cilicum manu conductitia se tutaretur, populum tamen cohibere non potuit, quin ipsum etiam sacrificantem, utpote indignum eo munere, thyrsis palmeis & citreis penè obrueret; exinde per sexennium gentis ferè totius gravi bello petitus est; in quo Iudæorum multa millia cùm occidisset, & pacis tandem cupidus interrogaret eos quid vellent à se fieri, responderunt uno ore omnes, ut moreretur; vix etiam mortuo se veniam daturos. Hanc historiam tibi incommodissimam, quoquo modo avertere ut posses, fraudi tuæ turpissimæ pharisaïcas quasdam sententiolas obtendisti; cùm exemplum hoc aut omnino prætermisisse, aut rem, sicuti gesta erat, fideliter narrasse debuisses, nisi veterator & lucifugus mendaciis longè plus quàm causæ confideres. Quinetiam Pharisæi illi octingenti, quos in crucem tolli jussit, ex eorum numero erant, qui contra ipsum arma ceperant: quique omnes cùm cæteris unâ voce testati sunt, se regem morte affecturos fuisse, si bello victus in suam potestatem venisset. Post maritum Alexandrum Alexandra regnum capessit; ut olim Athalia, non legitimè, nam regnare fœminam leges non sinebant, quod ipse modò fassus es, sed partim vi, extraneorum enim exercitum ducebat;

partim

partim gratiâ, nam Phariſæos, qui apud vulgus plurimum poterant, ſibi conciliaverat hac lege, ut nomen imperii penes illam, imperium ipſum penes illos foret. Haud aliter atque apud nos nuper Scoti Presbyteri nomen Regis Carolo conceſſerunt, eâ mercede ut regnum ſibi reſervare poſſent. Poſt Alexandræ obitum Hyrcanus & Ariſtobulus ejus filii de regno contendunt; hic viribus & induſtriâ potior fratrem natu majorem regno pellit. Pompejo deinde in Syriam à Mithridatico bello divertente, Iudæi nactos ſe jam æquiſſimum libertatis ſuæ arbitrum Pompejum rati, legationem pro ſe mittunt; fratribus utriſque regibus renuntiant; ad ſervitutem ſe ab iis adductos queruntur; Pompejus Ariſtobulum regno privavit; Hyrcano pontificatum reliquit & principatum more patrio legitimum; exinde Pontifex & Ethnarcha dictus eſt. Iterum ſub Archelao Herodis filio Iudæi, miſſis ad Auguſtum Cæſarem quinquaginta legatis, & Herodem mortuum & Archelaum graviter accuſarunt; regnum huic pro ſua virili parte abrogarunt, Cæſarem orant ut Populum Iudaicum ſine regibus eſſe permitteret. Quorum Cæſar præcibus aliquantum permotus, non regem eum, ſed Ethnarcham duntaxat conſtituit. Ejus anno decimo rurſus eum Populus per legatos ad Cæſarem tyrannidis accuſat; quibus Cæſar benignè auditis Romam accerſitum, & judicio damnatum Viennam in exilium miſit. Iam mihi velim reſpondeas; qui ſuos reges accuſatos, qui damnatos, qui punitos volebant, annon ipſi, ſi poteſtas facta, ſi optio data ſibi eſſet, annon ipſi, inquam, judicio damnaſſent, ipſi ſupplicio affeciſſent? Iam in Romanos præſides avarè & crudeliter provinciam adminiſtrantes, populum & primores etiam ſæpius arma ſumpſiſſe non negas? cauſas more tuo ſtultiſſimas affingis, *nondum jugo erant aſſueti*; ſub Alexandro ſcilicet, Herode, ejuſque filiis. At C. Cæſari, & Petronio *bellum*

inferre

inferre noluerunt. Prudenter illi quidem, non poterant. Vis ipsorum audire verba, πολεμεῖν μὲν οὐ βουλόμενοι διὰ τὸ μηδ' ἂν δυνασθαι. Quod ipsi fatentur imbecillitatis esse suæ, hoc tu hypocrita ad religionem refers; Magno dein molimine prorsus nihil agis, dum ex patribus probas, quod & antea tamen pari oscitatione feceras, pro regibus orandum esse. Nam pro bonis quis negat? pro malis quoad spes est; pro latronibus etiam & pro hostibus; non ut agros depopulentur, aut nos occisione occidant, sed ut resipiscant. Oramus pro utrisque; illos tamen legibus, hos armis vindicare quis vetat? *Liturgias Ægyptiacas* nil moror; sacerdos autem ille qui orabat, uti ais, ut *Commodus patri succederet*, meo quidem judicio non orabat, sed Romano imperio pessima imprecatus est. *Fidem*, ais, *fregisse nos, de authoritate & majestate regis conservanda solenni conventione non semel interposita.* Expecto te, fusiùs ista de re infrà, illic te rursus conveniam. Redis ad patrum commentationes, de quibus hoc summatim accipe; Quicquid illi dixerint, neque ex libris sacris, aut ratione aliqua satis idonea confirmaverint, perinde mihi erit, ac si quis alius è vulgo dixisset. Primum adfers Tertullianum, scriptorem haud orthodoxum, multis erroribus notatum, ut si tecum sentiret, pro nihilo tamen hoc esset. Quid autem ille? damnat tumultus, damnat rebelliones, damnamus & nos, neque hinc statim de jure omni populorum, de privilegiis, & Senatus consultis, de potestate magistratuum omnium cæterorum præterquam unius regis, præjudicatum esse volumus: loquuntur isti de seditionibus temerè conflatis, & multitudinis insaniâ, non de magistratibus, non de Senatu, aut Parlamento ad legitima arma populum contra tyrannos convocante. Vnde Ambrosius quem citas, *Non repugnare, flere, gemere, hæc sunt munimenta Sacerdotis, & quis est qui potest vel unus*

vel

vel inter pancos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur : non permittitur hoc dicere Sacerdotibus, permittetur Laicis? Vides jam planè de quibus hic loquatur, de Sacerdotibus, de Laïcis privatis, non de Magiſtratibus : vides quàm infirmâ tamen & præpoſterâ ratione uſus, diſſenſioni inter Laïcos & Sacerdotes, de legibus etiam civilibus, poſtmodùm futuræ facem prætulit. Sed quoniam primorum Chriſtianorum exemplis urgeri nos maximè, & redargui putas, quòd illi omnibus modis vexati *bellum in Cæſares non moverent*, oſtendam primò non potuiſſe, deinde quoties poterant moviſſe, poſtremò etiamſi, cum poſſent, non moviſſent, non eſſe tamen cætero qui dignos quorum ex vita & moribus, tantis in rebus, exempla ſumamus. Primùm ignorare hoc nemo poteſt, ex quo Romana reſpublica nulla fuit, omnes imperii vires rerumque ſummam ad unum Cæſarem rediiſſe; omnes legiones ſub uno Cæſare ſtipendia meruiſſe: adeò ut Senatus ad unum omnis, totus ordo Equeſter, plebs univerſa, ſi novis rebus ſtuduiſſet, poterant ſe quidem internecioni objeciſſe, ad libertatem tamen recuperandam nihil prorſus effeciſſent; nam imperatorem ſi forte ſuſtuliſſent, imperium tamen manſiſſet. Iam verò Chriſtiani, innumeri licet, at ſparſi, inermes, plebeji & plerumque infimi, quid potuerunt? quantam eorum multitudinem una legio in officio facilè continuiſſet? Quod magni ſæpè duces cum interitu ſuo & veteranorum exercituum deletione incaſsùm tentarunt, iſti è plebecula ferè homuli poſſe ſe ad exitum perducere ſperarent? cum annis à Chriſto nato prope trecentis, ante Conſtantinum plus minus viginti, imperante Diocletiano, ſola Thebæa legio Chriſtiana eſſet; eoque ipſo nomine à reliquo exercitu in Gallia ad Octodurum oppidum cæſa eſt. *Cum Caſſio, cum Albino, cum Nigro* non conjurarunt: idne illis gratiæ vult apponi Tertullianus, quod ſanguinem pro infidelibus non profude-

fuderunt? Constat igitur Christianos ab imperatorum imperio liberare se non potuisse: cum aliis conjurare non Christianis nequaquam sibi expediviſſe, quamdiu imperatores Ethnici regnabant. Bellum autem tyrannis postea intuliſſe Christianos aut armis se defendiſſe, aut tyrannorum facta nefaria sapè ultos esse nunc ostendam. Primus omnium Constantinus jam Christianus consortem imperii Licinium Orientalibus Christianis gravem bello sustulit; quo facto illud simul declaravit, posse à magistratu in magistratum animadverti; cùm is Licinium pari jure secum regnantem subditorum ejus causâ supplicio affecerit, nec Deo soli pœnam reliquerit: poterat enim Licinius Constantinum, si Constantinus populum sibi attributum iis modis oppressisset, eodem supplicio affeciſſe. Postquam igitur à Deo ad homines redacta res est, quod Licinio Constantinus erat, cur non idem Carolo Senatus? Constantinum enim milites, Senatum jura constituerunt regibus parem, imo superiorem. Constantio imperatore Arriano Byzantini, quoad poterant, armis restiterunt; missum cum militibus Hermogenem, ad pellendum ecclesiâ Paulum orthodoxum episcopum, facto impetu repulerunt, & incensis ædibus, quo se receperat, semiustum & laniatum interfecerunt. Constans fratri Constantio bellum minatur, ni Paulo & Athanasio episcopis sedes suas restituat; videsne ut istos sanctissimos patres, de episcopatu cùm agitur, bellum fraternum in regem suum concitare non puduit? Haud multò pòst Christiani milites, qui tunc temporis quos volebant imperatores creabant, Constantem Constantini filium dissolutè & superbè regnantem interfecerunt, translato ad Magnentium imperio. Quid? qui Iulianum nondum apostatam, sed pium & strenuum; invito Constantio imperatore suo imperatorem salutarunt, annon ex illis Christianis fuerunt, quos tu exemplo nobis proponis?

Quod

Quod factum Constantius cum suis literis ad populum recitatis acriter prohiberet, clamarunt omnes, fecisse se ut Provincialis, & miles, & reipublicæ authoritas decreverat. Iidem bellum Constantio indixerunt, & quantum in se erat, imperio ac vita spoliarunt. Quid Antiocheni, homines apprimè Christiani? orarunt credo pro Iuliano jam Apostata, quem palàm adire, & convitiis proscindere solebant, cujus barbam illudentes promissam, funes ex ea conficere jubebant. Cujus morte auditâ supplicationes, epulas, & lætitiam publicè indixerunt, ejus pro vita & incolumitate preces fudisse censes? Quid? quòd eundem etiam à Christiano commilitone interfectum esse ferunt. Sozomenus certè scriptor ecclesiasticus non negat; imò, siquis ita fecisset, laudat, οὐ γὰρ ἀπεικός τινα τῶν τότε στρατευομένων, &c. *Non est mirum*, inquit, *aliquem ex militibus hoc secum cogitasse; non Græcos solùm, sed omnes homines ad hanc usque ætatem tyrannicidas laudare solitos esse, qui pro omnium libertate mortem oppetere non dubitant; nec temerè quis hunc militem reprehendat, Dei & religionis causâ tam strenuum.* Hæc Sozomenus ejusdem ætatis scriptor, vir bonus & sanctus; ex quo quid reliqui ea tempestate viri boni hac de re senserint, facilè perspicimus. Ipse Ambrosius ab imperatore Valentiniano minore jussus urbe Mediolano excedere, parere noluit, sed circumseptus armato populo se atque basilicam suam contra regios præfectos armis defendit; & summæ potestati resistere, contra quam docuit ipse, est ausus. Constantinopoli haud semel propter exilium Chrysostomi contra Arcadium imperatorem seditio maxima commota est. In tyrannos igitur quid antiqui Christiani fecerint, non milites solùm, sed populus, sed ipsi patres, vel resistendo, vel gerendo bellum, vel concitando, usque ad Augustini tempora, quoniam tibi ulteriùs progredi non libet, breviter exposui. Valentinianum enim

enim Placidiæ filium interfectum à Maximo patricio, ob ſtuprum uxori ejus illatum, taceo; Avitum etiam imperatorem dimiſſis militibus ſuis luxuriâ diffluentem à Senatu Romano confeſtim exutum imperio non memoro: quia annos aliquot poſt Auguſtini obitum iſta acciderunt. Verùm dono tibi hoc omne tu nihil horum expoſuiſſe me finge, paruerint per omnia ſuis regibus veteres chriſtiani, quicquam contra tyrannos ne fecerint, aut feciſſe voluerint, non eſſe tamen eos quorum authoritate niti debeamus, aut à quibus exempla petere ſalutariter poſſimus, quod ſupereſt, nunc docebo. Iam diu ante Conſtantinum populus chriſtianus multum de primæva illa ſanctimonia & ſinceritate cùm doctrinæ tum morum deperdiderat. Poſtquam immenſis opibus ditata ab eo eccleſia, honores, dominatum, & potentiam civilem adamare cœpit, ſtatim omnia in præceps ruere. Primò luxus & ſegnities, errorum deinde omnium & vitiorum caterva, veluti ſolutis aliunde carceribus, in eccleſiam immigravit; hinc invidentia, odium, diſcordia paſſim redundabat; tandem haud mitius inter ſe chariſſimo religionis vinculo fratres quàm hoſtes acerrimi diffidebant; nullus pudor, nulla officii ratio reſtabat; milites, & copiarum præfecti, quoties ipſis viſum erat, nunc imperatores novos creabant, nunc bonos pariter ac malos necabant. Quid Vetrannionem & Maximos, quid Eugenios à militibus ad imperium ſubitò evectos, quid Gratianum optimum principem, quid Valentinianum minorem non peſſimum, occiſos ab iis commemorem? Militum hæc quidem facinora & caſtrenſium, ſed tamen chriſtianorum illius ætatis, quam tu maximè euangelicam & imitandam eſſe ais. Iam ergò de eccleſiaſticis pauca accipe: Paſtores & Epiſcopi, & nonnunquam illi, quos admiramur, patres, ſui quiſque greges ductores, de epiſcopatu non ſecus quàm de tyrannide certabant: nunc per urbem, nunc in ipſa eccleſia,

ecclesia, ad ipsum altare Sacerdotes, & Laïci promiscuè digladiabantur; cædes faciebant, strages utrinque magnas nonnunquam ediderunt. Damasi & Vrsicini, qui cum Ambrosio floruerunt, potes meminisse. Longum esset Byzantinos, Antiochenos, & Alexandrinos illos tumultus, sub Cyrillo præsertim, quem tu laudas obedientiæ prædicatorem, duce ac patre; occiso pænè à monachis in illo urbico prælio, Oreste Theodosii præfecto: Iam tua quis vel impudentia vel supinitate non obstupescat? *Vsque ad Augustinum*, inquis, *& infra ejus ætatem, nulla cujusquam privati aut præfecti, aut plurium conjuratorum extat in historiis mentio, qui regem suum necaverint, aut contra eum armis pugnarint*: nominavi ego ex historiis notissimis & privatos, & proceres, qui non malos tantùm, sed, vel optimos reges suâ manu trucidaverint; totos christianorum exercitus, multos cum iis episcopos; qui contra suos imperatores pugnaverint. Adfers patres, obedientiam erga regem, multis verbis aut suadentes aut ostentantes; adfero ego partim eosdem, partim alios patres haud paucioribus factis obedientiam, etiam licitis in rebus detrectantes, armis se contra imperatorem defendentes, alios præsidibus ejus vim & vulnera inferentes, alios, episcopatus competitores, civilibus præliis inter se dimicantes; scilicet de Episcopatu christianos cum christianis, cives cum civibus confligere fas erat, de libertate, de liberis & conjugibus, de vita, cum tyranno, nefas. Quem non pœniteat hujusmodi patrum? Augustinum inducis *de potestate domini in servos, & regis in subditos* idem pronuntiantem; respondeo, ista si dicat Augustinus, ea dicere quæ neque Christus neque ejus Apostoli unquam dixerunt; cum eorum tamen sola authoritate rem alioqui apertissimè falsam commendare videatur. Quæ supersunt hujus capitis tres vel quatuor paginæ, aut mera esse mendacia, aut oscitationes identidem repetitas, ex iis quæ

à nobis

à nobis responsa jam sunt, per se quisque deprehendet. Nam ad Papam quod attinet, in quem multa gratis peroras, facilè te patior ad ravim usque declamitare. Quod tamen ad captandos rerum imperitos tam prolixè adstruis, *regibus sive justis sive tyrannis subjectum fuisse omnem christianum, donec potestas Papæ regali major agnosci cœpta est, & subjectos sacramento fidelitatis liberavit*, id esse falsissimum plurimis exemplis *& usque ad Augustinum, & infra ejus ætatem* prolatis demonstravimus. Sed neque illud quod postremò dicis *Zachariam pontificem Gallos juramento fidelitatis absolvisse*, multò verius esse videtur. Negat Franciscus Hotomanus, & Gallus, & jurisconsultus, & vir doctissimus in Francogallia sua *cap.* 13. abdicatum authoritate Papæ Chilpericum, aut regnum Pipino delatum; sed in magno gentis concilio pro sua pristina authoritate transactum fuisse id omne negotium, ex annalibus Francorum vetustissimis probat. Solvi deinde illo sacramento Gallos omnino opus fuisse, negant ipsa Gallorum monumenta, negat ipse Papa Zacharias. Monumentis enim Francorum traditur, teste non solùm Hotomano, sed Girardo historiarum illius gentis notissimo scriptore, veteres Francos ut eligendi, sic abdicandi, si videretur, suos reges jus sibi omne antiquitùs reservasse; neque aliud sacramentum regibus, quos creabant, dicere consuevisse, quàm se illis hoc pacto fidem & officium præstituros, si vicissim illi quod eodem tempore jurati etiam spondent, præstiterint. Si ergò Reges rempublicam sibi commissam malè gerendo, fidem jusjurandi fregerint priores, nil opus est Papa, ipsi sua perfidia populum sacramento solverunt. Papa denique Zacharias, quam tu authoritatem sibi ais arrogasse, eam in epistola illa ad Francos ab te citata ipse sibi derogavit, populo attribuit. *Nam si princeps populo, cujus beneficio regnum possidet, obnoxius est, si plebs regem constituit, & destituere potest*, quæ ipsius

verba

verba ſunt Papæ, veriſimile non eſt voluiſſe Francos de antiquo jure ſuo, ullo poſtmodùm jurejurando, præjudicium facere; aut unquam ita ſeſe obſtrinxiſſe, quin ſemper ſibi liceret quod majoribus licuit, reges bonos quidem colere, malos amovere; nec eam præſtare fidem tyrannis, quam bonis regibus ſeſe dare arbitrati ſunt. Tali obſtrictum jutamento populum, vel tyrannus ex rege factus, vel ignavia corruptus, ſuo ipſe perjurio ſolvit, ſolvit ipſa juſtitia, ſolvit naturæ lex ipſa: unde Pontifex quod ſolveret, etiam ipſius Pontificis judicio nihil prorſus erat.

CAP. V.

QUanquam in ea ſum opinione, Salmaſi, ſemperque fui, legem Dei cum lege naturæ optimè conſentire, adeoque, ſi ſatis oſtendi quid divina lege ſit de regibus ſtatutum, quid à populo Dei factum & Iudaïco & Chriſtiano, oſtendiſſe me eodem tempore eâdemque operâ quid legi naturali maximè conſentaneum ſit; tamen quia *confutari nos lege naturæ validiſſimè nunc poſſe* arbitraris, quod ſupervacuum eſſe modò exiſtimabam, id nunc ultrò neceſſarium fatebor; ut contra te hoc capite planum faciam, nihil congruentius naturæ etiam legibus eſſe, quàm tyrannos plecti. Id niſi evincam, non recuſo quin Dei quoque legibus puniri non poſſe, è veſtigio tibi concedam. Non eſt conſilium de natura jam, deque origine civilis vitæ longam orationem contexere; iſtud enim argumentum viri diſertiſſimi cùm Græci tum Latini copiosè pertractarunt; ipſe & brevitati, quantùm licet, ſtudeo, & huic rei do operam, ut non tam ego, qui labori huic parſiſſem libens, ſed tute te redarguas, teque ſubvertas. Ab eo igitur quod ipſe ponis, incipiam, & diſputationis hujus futuræ fundamenta jaciam: *Lex*, inquis,

naturæ

naturæ est ratio omnium hominum mentibus insita, bonum respiciens universorum populorum, quatenus homines inter se societate gaudent. Bonum illud commune non potest procurare, nisi etiam, ut sunt quos regi necesse est, disponat quoque qui regere debeant. Ne scilicet ut quisque fortior est; debiliorem opprimat; atque ita quos mutua salus ac defensio unum in locum congregaverat, vis atque injuria distrahat, & ad vitam agrestem redire cogat. Estne hoc quod volebas, etsi verbosius? *Ex ipsorum* itaque *numero qui in unum convenere, deligi* ais *oportuisse quosdam sapientia aut fortitudine cæteris præstantes, qui vel vi vel persuadendo malè morigeros in officio continerent, sæpè unum id præstare potuisse, cujus excellens sit Virtus & prudentia; interdum plures, qui mutuis consiliis id faciant. Cæterùm cum unus omnia providere & administrare non possit, necesse est ut consilia cum pluribus participet, & in societatem regiminis alios admittat. Ita sive ad unum revocetur imperium, sive ad universum redeat populum, quia nec omnes simul rempub. gubernare possunt, nec unus omnia, ideo rerum penes plures semper regimen consistit.* Et infra. *Ipsa autem regendi ratio sive per plures, sive per paucíores, sive per unum dispensetur, æquè naturalis est, cum ex naturæ ejusdem principiis descendat, quæ non patitur ità unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat.* Hæc cum ex Aristotelis tertio Politicorum decerpsisse potueram, malui abs te decerpta transcribere, quæ tu Aristoteli, ut ignem Iovi Prometheus, ad eversionem monarcharum, & perniciem ipsius tuam surripuisti. Iam enim prolatam à temetipso naturæ legem excute quantum voles; nullum juri regio, prout tu jus illud explicas, in natura locum, nullum ejus vestigium prorsus invenies. *Lex*, inquis, *naturæ cum disponeret qui regere alios deberent, universorum populorum bonum respexit.* Non igitur unius, non monarchæ. Est itaque rex propter popolum: populus ergò rege potior & superior;

ſuperior cum ſit & potior populus, nullum jus regis exiſtere poteſt, quo populum is affligat, aut in ſervitute habeat, inferior ſuperiorem. Ius malè faciendi cum ſit regi nullum, manet jus populi naturâ ſupremum; ut quo jure homines conſilia & vires mutuæ defenſionis gratiâ, ante reges creatos, primò conſociavere, quo jure ad communem omnium ſalutem, pacem, libertatem conſervandam unum vel plures cæteris præfecerunt, eodem jure quos propter virtutem & prudentiam cæteris præpoſuerant, poſſent eoſdem aut quoſcunque alios rempub. malè gerentes, propter ignaviam, ſtultitiam, improbitatem, perfidiam vel coërcere vel abdicare: cum natura non unius vel paucorum imperium, ſed univerſorum ſalutem reſpexerit ſemper & reſpiciat. Iam verò populus quoſnam delegit? *ſapientiâ*, inquis, *aut fortitudine cæteris præſtantes*, nempe qui naturâ maximè regno idonei viſi ſunt, *cujus excellens virtus, & prudentia præſtare id* muneris *potuit.* Ius igitur ſucceſſionis naturâ nullum, nullus naturâ rex, niſi qui ſapientiâ & fortitudine cæteris omnibus præcellit: Cæteri vel vi, vel factione contra naturam reges ſunt, cum ſervi potiùs eſſe deberent. Dat enim natura ſapientiſſimo cuique in minùs ſapientes imperium, non viro malo in bonos, non ſtolido in ſapientes: his igitur imperium qui abrogant, omnino convenienter naturæ faciunt. Cui fini ſapientiſſimum quemque natura conſtituat regem ex temetipſo audi; ut vel naturæ vel legibus *malè morigeros in officio contineat.* Continere autem in officio poteſtne is alios, officium qui negligit, aut neſcit, aut pervertit ipſe ſuum? Cedo jam quodvis naturæ præceptum quo jubeamur inſtituta naturæ ſapientiſſima in rebuſpublicis & civilibus non obſervare, non curare, pro nihilo habere. Cùm ipſa in rebus naturalibus & inanimatis ne ſuo fine fruſtretur, ſæpiſſimè res magnas atque miras efficere ſoleat. Oſtende ullam vel naturæ vel naturalis

juſtitiæ

justitiæ regulam, quâ oporteat reos minores puniri; reges & malorum omnium principes impunitos esse, imò inter maxima flagitia coli, adorari, & Deo proximos haberi. Concedis *ipsam regendi rationem, sive per plures, sive per paucíores, sive per unum dispensetur, æquè naturalem esse.* Non est ergò rex vel optimatibus vel populi magistratibus naturâ sanctior, quos cum puniri posse ac debere, si peccant, supra sis largitus, idem de regibus, eidem fini ac bono constitutis fateare necesse est. *Non* enim *patitur natura*, inquis, *ita unius singularitatem gubernare, ut non alios socios imperandi habeat.* Minimè ergò patitur monarcham, minimè unum ita imperare, ut cæteros omnes sui unius imperii servos habeat. Socios autem imperandi quì tribuis regi, *penes quos semper regimen constitat*, das eidem collegas & æquales; addis qui punire, addis qui abdicare possint. Ita, uti semper facis, dum potestatem regiam, non jam exauges, sed tantummodo natura constituis, aboles: adeò ut nihil putem inauspicatius accidere regibus potuisse, quàm te defensorem. O infelicem ac miserum, quæ te mentis caligo in hanc impulit fraudem, ut latentem antehac diu, & quasi personatam improbitatem atque insciitiam tuam nunc tanto conatu inscius nudares ipse, & omnibus patefaceres, tuoque met opprobrio operam ipse tuam locares, tuo ipse ludibrio tam gnaviter inservires. Quæ te ira numinis quasve pœnas luentem, in lucem & ora hominum evocavit, ut tanto apparatu causam teterrimam impudentissimè simul & stolidissimè defenderes, atque ita defendendo invitus, perque insciitiam proderes? Quis te pejus perditum vellet, quis miseriorem, cui jam sola imprudentia, sola væcordia saluti esse potest ne sis miserrimus, si tyrannos quorum causam susceptisti, imperita ac stulta defensione tanto magis invisos ac detestabiles omnibus, contra quam sperabas, reddideris, quanto iis majorem malefaciendi & impunè dominandi

licentiam de induſtria attribueris ; eoque plures eorundem hoſtes inconſultò excitaveris. Sed redeo ad tua tecum diſſidia. Cum tantùm in te ſcelus admiſeris, ut tyrannidem naturâ fundare ſtudeas, præ cæteris gubernandi rationibus monarchiam primò laudandam tibi eſſe vidiſti ; id, uti ſoles, incœptare ſine repugnantia nequis. Cum enim modò dixeras, *ipſam regendi rationem ſive per plures ſive per pauciores ſive per unum æque naturalem eſſe*, ſtatim *eam quæ per unum exercetur ex his tribus magis naturalem eſſe* ais, imò qui etiam recens dixeras, *non patitur natura unius ſingularitatem gubernantis*. Iam tyrannorum necem objice cui voles, qui & monarchas omnes, & monarchiam ipſam tuâ fatuitate jugulaſti. Verùm quæ ſit melior adminiſtrandi rempub. ratio, per unum an per plures, non eſt nunc diſſerendi locus. Et monarchiam quidem multi celebres viri laudarunt, ſi tamen is qui ſolus regnat, vir omnium optimus, & regno digniſſimus ſit ; id niſi contingat, nihil monarchia proclivius in eam tyrannidem, quæ peſſima eſt, labitur. Iam quòd ad unius *exemplar Dei expreſſum eſſe* dicis, quis potentiam divinæ ſimilem in terris obtinere dignus eſt, niſi qui cæterorum omnium longè præſtantiſſimus, etiam bonitate ac ſapientia eſt Deo ſimillimus ; is autem ſolus, meâ quidem ſententiâ, expectatus ille Dei filius eſt. Quod regnum in familiam rurſus contrudis, ut patrifamilias regem aſſimiles, pater certè ſuæ familiæ regnum meretur, quam omnem vel generavit, vel alit : in rege nihil eſt hujuſmodi, ſed planè contra ſunt omnia. Animalia deinde nobis gregalia, imprimis *aves*, & in iis *apes*, ſiquidem te Phyſiologo aves iſtæ ſunt, imitandas proponis. *Apes regem habent*. Tridentinæ ſcilicet, annon meminiſti ? cæterarum te teſte *reſpub. eſt*. Verùm tu deſine de apibus fatuari, Muſarum ſunt, oderunt te ſcarabæum, & ut vides : redarguunt. *Cotumnices ſub Ortygometra*. Iſtos onocrotalis tuis tende laqueos ;

nos

nos tam ſtolido aucupio non capimur. Atqui jam tua res agitur, non noſtra, *Gallus gallinaceus*, inquis, *tam maribus quàm fœminis imperitat.* Qui pote hoc fieri? Cum tu ipſe Gallus, &, ut ferunt, vel nimiùm gallinaceus, non tuæ gallinæ, ſed illa tibi imperitet, & in te regnum exerceat: ſi gallinaceus ergò plurium fœminarum rex eſt, tu gallinæ mancipium tuæ, non gallinaceum te, ſed ſtercorarium quendam eſſe Gallum oportet. Pro libris certè nemo te majora edit ſterquilinia, & gallicinio tuo ſtercoreo omnes obtundis; hoc unicum galli gallinacei habes. Iam ego multa hordei grana daturum me tibi promitto, ſi totum hoc vertendo ſterquilinium tuum, vel unam mihi gemmam oſtenderis. Sed quid ego tibi hordeum? qui non hordeum, ut Æſopicus ille, ſimplex & frugi gallus, ſed aurum, ut Plautinus ille nequam, ſcalpturiendo quæſiſti; quamvis exitu adhuc diſpari; tu enim centum Iacobæos aureos inde reperiſti, cum Euclionis fuſte potius, quo miſellus ille Plautinus, obtruncari dignior ſis. Sed pergendum eſt. *Eadem utilitatis & incolumitatis omnium ratio naturalis poſtulat, ut qui ſemel ad gubernandum conſtitutus eſt, conſervetur.* Quis negat, quatenus ejus conſervatio cum in columitate omnium conſiſtit? ad perniciem autem omnium conſervari unum, quis non videt alieniſſimum à natura eſſe? At *malum etiam regem conſervari, imò peſſimum* omnino vis, *eo quod non tantum mali civitati procurat malè gubernando, quantum creatur cladium ex ſeditionibus quæ ad eum tollendum ſuſcitantur.* Quid hoc ad jus regum naturale? An ſi natura me monet, ut latronibus diripiendum me permittam, ut captum me totis facultatibus redimam potiùs, quam ut dimicare de vita cogar, latronum tu inde jus naturale conſtitues? ſuadet natura populo, ut tyrannorum violentiæ nonnunquam cedat, cedat temporibus; tu iſtà populi neceſſitate ac patientiâ jus etiam

naturale tyrannorum fundabis? Quod illa jus populo ſui conſervandi cauſa dedit, tu illum tyranno perdendi populi causâ jus idem dediſſe affirmabis? Docet natura ex duobus malis, eligendum eſſe minus; & quandiu neceſſe eſt, tolerandum; an tu hinc tyranno, utpote minori fortaſſe interdum malo, jus impunè malefaciendi exoriri naturale ſtatues? Recordare ſaltem ea quæ jampridem ipſe de Epiſcopis contra Lojolitam ſcripſiſti, à me ſupra tertio capite recitata, his planè contraria; Illic *ſeditiones, diſſentiones, diſcordias optimatium & populi, longe levius eſſe malum affirmas, quàm ſub uno monarcha tyranno certam miſeriam ac perniciem.* Et vera tu quidem affirmabas; nondum enim inſaniebas, nondum Carolinis Iacobæis delinitus & deauratus in morbum regium incideras. Dicerem fortaſſe, niſi is eſſes qui es, pudeat te tandem prævaricationis tuæ turpiſſimæ; tibi vero dirumpi facilius eſt quàm erubeſcere, qui ut rem faceres, pudorem jam diu amiſiſti. Annon ipſe memineras Romanos florentiſſimam & glorioſiſſimam Rempub. poſt exactos reges habuiſſe? potuit fieri ut Batavorum oblivi ſcerere? quorum reſpub. Hiſpaniarum rege pulſo, poſt bella diutina, feliciter tamen geſta, libertatem fortiter & glorioſe conſequuta eſt, teque grammaticaſtrum Equitem ſtipendio alit ſuo, non ut juventus Batavica te prævaricatore & ſophiſtâ tam nihil ſapere diſcat, ut ad ſervitutem Hiſpanicam redire mallet, quam paternæ libertatis ac gloriæ hæres eſſe; iſtam doctrinæ peſtem ad Riphæos ultimos, & glacialem oceanum, quo te in malam rem abire par eſt, tecum auferas licebit: Exemplo denique ſunt Angli, qui Carolum tyrannum bello captum, & inſanabilem obtruncarunt. At *inſulam beatam ſub regibus, & luxu affluentem diſcordiis deformarunt.* Imò luxu penè perditam quo tolerantior ſervitutis eſſet, extinctis deinde legibus, & mancipata religione, ſervientem liberarunt. En

autem

autem Epictéti cum Simplicio editorem, ſtoïcum graviſſimum, cui *luxu affluens inſula* beata eſſe videtur! Ex porticu Zenonis nunquam tale ſat ſcio, documentum prodiit. Quid refert? an te doctore quicquid libet regibus licebit, tibi ipſi non licebit Lupi domino ex Lupanari tuo, tanquam ex novo quodam lyceo quamcunque libet emittere philoſophiam? ſed reſume nunc quam ſuſcepiſti perſonam. *Nunquam ſub ullo rege tantum cruoris hauſtum eſt, tot familiæ deſolatæ*; Hoc totum Carolo imputandum eſt, non Anglis; qui exercitum Hibernicorum priùs in nos paraverat, omnes Hibernos conjurare contra Anglos ſuo ipſe diplomate juſſerat; per illos ducena circiter millia Anglorum unà in provincia Vltonia occiderat; de reliquis nihil dico; binos exercitus in exitium Parlamenti Anglicani urbiſque Londini ſollicitaverat: multa alia hoſtiliter fecerat, priuſquam à populo aut magiſtratibus tuendæ Reipub. causâ vel unus miles conſcriptus eſſet. Quæ doctrina, quæ lex, quæ unquam religio ſic homines inſtituit, ut otio conſulendum, ut pecuniæ, ut ſanguini, ut vitæ potiùs parcendum eſſe ducerent, quàm hoſti obviam eundum? nam externo an inteſtino, quid intereſt? tum interitus reipub. ſive ab hoc, ſive ab illo funeſtus æquè, & acerbus impendeat. Vidit totus Iſraël non poſſe ſe ſine multo ſanguine Levitæ uxorem ſtupro enectam ulciſci; an igitur quieſcendum ſibi eſſe duxit, an bello civili quamvis truculentiſſimo ſuperſedendum, an unam igitur mulierculam mori inultam eſt paſſus? Certè ſi natura nos docet quamvis peſſimi regis dominatum potiùs pati, quàm in recuperanda libertate, plurimorum civium ſalutem in diſcrimen adducere, doceret eadem non regem ſolùm perferre, quem tamen ſolum perferendum eſſe contendis, ſed optimatium, ſed paucorum quoque potentiam; latronum etiam nonnunquam & ſervorum rebellantium multitudinem. Non

Fulvius aut Rupilius bellum ſervile poſt cæſos exercitus prætorios, non Craſſus in Spartacum poſt deleta conſularium caſtra, non Pompejus ad piraticum bellum exiiſſet. Romani vel ſervis, vel piratis, ne tot civium ſanguis effunderetur, hortante ſcilicet naturâ, ſuccubuiſſent. *Hunc* itaque *ſenſum*, aut hujuſmodi ullum *gentibus impreſſiſſe naturam*, nuſquam oſtendis: & tamen non deſinis malè ominari, & vindictam divinam, quam in te augurem tuique ſimiles avertat Deus, nobis denuntiare; qui nomine tantum regem, re hoſtem acerbiſſimum debito ſupplicio ulti ſumus; & innumerabilem bonorum civium cædem authoris pœnâ expiavimus. Nunc magis naturalem eſſe monarchiam ex eo probari ais, quod *plures nationes & nunc & olim regium ſtatum receperint, quam optimatem & popularem.* Reſpondeo primùm neque Deo neque naturâ ſuadente id factum eſſe; Deus niſi invitus, populum ſuum ſub regio imperio eſſe noluit; natura quid ſuadeat & recta ratio, non ex pluribus, ſed ex prudentiſſimis nationibus optimè perſpicitur. Græci, Romani, Itali, Carthaginienſes, multique alii ſuopte ingenio vel optimatium vel populi imperium regio prætulerunt; atque hæ quidem nationes cæterarum omnium inſtar ſunt. Hinc Sulpitius Severus, *regium nomen cunctis fere liberis gentibus ſemper inviſum* fuiſſe tradit. Verum iſta non jam huc pertinent, nec quæ ſequuntur multa, inani futilitate à te ſæpius repetita: ad illud feſtino, ut quod rationibus firmavi, id exemplis nunc oſtendam, eſſe vel maximè ſecundùm naturam, tyrannos quoquo modo puniri; id omnes gentes, magiſtra ipſa natura, ſæpiùs feciſſe; ex quo impudentia tua prædicanda, & turpiſſima mentiendi licentia omnibus innoteſcere dehinc poterit. Primos omnium inducis Ægyptios; & certè quis te per omnia Ægyptizare non videat? *Apud hos* inquis *nuſquam mentio extat ullius regis à populo per ſeditiones occiſi, nullum*

nullum bellum illatum; aut quicquam factum à populo quo è solio dejiceretur, Quid ergo Osiris rex Ægyptiorum fortasse primus? annon à fratre Typhone, & viginti quinque aliis conjuratis interemptus est? quos & magna pars populi secuta magnum cum Iside & Oro, regis conjuge, & filio prælium commisit? prætereo Sesostrin à fratre per insidias penè oppressum; Chemmin etiam & Cephrenem, quibus populus meritò infensus, quos vivos non poterat, mortuos se discerpturum minatus est. Qui reges optimos obtruncare sunt ausi, eósne putas naturæ lumine, aut religione aliquâ retentos, à pessimis regibus manus abstinuisse? qui reges mortuos, & tum demùm innocuos, sepulcro eruituros se minitabantur, ubi etiam pauperculi cujusque corpus inviolatum esse solet, vivósne illi & nocentissimos propter naturæ legem punire, si modò viribus valerent, vererentur? Affirmares hæc, scio, quamlibet absurda; at enim ego ne affirmare audeas elinguem te reddam. Scito igitur multis antè Cephrenem seculis regnasse apud Ægyptios Ammosin, & tyrannum, ut qui maximè, fuisse: eum Ægyptii æquo animo pertulerunt. Lætaris; hoc enim est quod vis. At reliqua audi vir optime & veracissime, Diodori enim verba sunt quæ retito, μέχρι μέν τινος ἐκαρτέρουν οὐ δυνάμενοι, &c. tolerabant aliquandiu oppressi, quia resistere potentioribus nullo modo poterant. Quamprimùm verò Actisanes Æthiopum rex bellum gerere cum eo cœpit, nacti occasionem plerique defecerunt, eoque facilè subacto, Ægyptus regno Æthiopum accessit. Vides hîc Ægyptios, quamprimùm poterant, arma contra tyrannum tulisse, copias cum externo rege conjunxisse, ut regem suum eusque posteros regno privarent, bonum & moderatum regem, qualis erat Actisanes, maluisse externum, quàm tyrannum domesticum. Iidem Ægyptii consensu omnium

maximo Aprien tyrannum ſuum, conductitiis copiis præſidentem, duce Amaſi prælio victum ſtrangularunt; Amaſi viro nobili regnum dederunt. Hoc etiam adverte; Amaſis captum regem ad tempus in ipſa regia honeſtè aſſervabat: incuſante demùm populo, injuſtè eum facere qui ſuum & ipſorum hoſtem aleret, tradidit populo regem; qui eum prædicto ſupplicio affecit. Hæc Herodotus & Diodorus. Quid amplius tibi quæris? ecquem tyrannum cenſes non maluiſſe vitam ſecuri quàm laqueo finire? Poſtea ſub Perſarum imperium *redacti* Ægyptii *fideles*, inquis, *exſtitere*; Quod falſiſſimum eſt; in fide enim Perſarum nunquam permanſere; ſed quarto pòſt anno quàm ſubacti à Cambyſe fuerant, rebellarunt. Domiti deinde à Xerxe, haud multò pòſt ab ejus filio Artaxerxe defecerunt, regem Inarum quendam ſibi adſciverunt. Quo occiſo iterum fidem mutant, & conſtituto rege Tacho Artaxerxi Mnemoni bellum indicunt. Sed neque ſuo regi fideliores, ablatum patre regnum filio Nectanebo tradunt: donec tandem ab Artaxerxe Ocho in ditionem Perſarum rediguntur. Sub Macedonum etiam imperio, quantum in ſe erat, tyrannos coërcendos eſſe factis indicarunt; ſtatuas & imagines Ptolemæi Phyſconis dejecerunt, ipſum mercenario exercitu præpollentem interficere nequi verunt. Alexander ejus filius ob eædem matris concurſu populi in exilium agitur: filium item ejus Alexandrum inſolentiùs dominantem Alexandrinus populus vi abreptum ex regia in gymnaſio publico interfecit: Ptolemæum denique Auleten ob multa flagitia regno expulit. Hæc tam nota cùm non poſſit neſcire vir doctus, non debuerit qui hæc docere profiteatur, qui fidem tantis in rebus haberi ſibi poſtulet, quis non pudendum & indigniſſimum eſſe dicat, hunc, vel tam rudem & indoctum tanta cum infamia bonarum literarum pro doctiſſimo circumferre ſe tumidum, & ſtipendia regem & civi-

civitatum ambire, vel tam improbum & mendacem, non insigni aliquâ ignominiâ notatum, ex omnium communitate & consortio tùm doctorum tum bonorum exterminari. Postquam Ægyptum lustravimus, ad Æthiopes jam proximos visamus. Regem à Deo electum, ut credunt, quasi Deum quendam adorant: quoties tamen eum Sacerdotes damnant, ipse mortem sibi consciscit. Sic enim, Diodoro teste, omnes alios maleficos puniunt; non ipsi morte afficiunt, sed ipsos reos lictore misso mori jubent. Ad Assyrios deinde & Medos & Persas regum observantissimos accedis: *jus illic regium summa cum licentia quidlibet faciendi conjunctum fuisse* contra omnium Historicorum fidem affirmas. Narrat imprimis Daniel ut regem Nebuchadnezzarem plus nimio superbientem homines à se depulerint, & ad bestias ablegaverint. Ius eorum non regium, sed Medorum & Persarum id est populi jus appellatur; quod cùm irrevocabile esset, reges etiam obligavit. Darius itaque Medus eripere manibus satraparum Danielem, quanquam id maximè agebat, non potuit. *Populi*, inquis, *nefas esse tum credebant regem repudiare quòd illo jure abuteretur.* Inter ipsa tamen hæc verba adeò miserè obtorpes, ut dum istorum populorum obedientiam & modestiam laudas, ereptum Sardanapalo regnum ab Arbace tuâ sponte commemores. Eripuit autem is non solus, sed partim à Sacerdotibus juris peritissimis, partim à populo adjutus, atque hoc præsertim nomine eripuit, quòd is jure regio, non ad crudelitatem, sed ad luxuriam tantummodò & mollitiem abuteretur. Percurre Herodotum, Ctesiam, Diodorum, intelliges omninò contrà esse quàm dicis, *à Subditis ut plurimùm ea regna destructa fuisse, non ab externis:* Assyrios reges à Medis, Medos à Persis, utriusque tum *Subditis*, sublatos fuisse. *Cyrum* ipse *rebellasse*, & *arreptas tyrannides in diversis imperii locis fateris.*

Hoccine eſt jus regium apud Medos & Perſas, & obſervantiam eorum in reges, quod inſtituiſti, aſſerere? Quæ te Anticyra tam delirum ſanare poteſt? *Perſarum reges quali jure regnarint ex Herodoto*, inquis, *liquet. Cambyſes*, cùm ſororem in matrimonio habere cuperet, judices regios conſulit, delectos *ex populo viros*, legum interpretes, ad quos omnia referri ſolebant. Quid illi? negant ſe invenire legem quæ jubeat fratrem ſecum in matrimonium ſororem jungere; aliam tamen inveniſſe, quâ liceat Perſarum regi facere quæ libeat. Primùm ſi rex omnia pro ſuo jure poterat, quid alio legum interprete quàm ipſo rege opus erat? ſupervacanei iſti judices ubivis potiùs quàm in regia manſiſſent. Deinde ſi Regi Perſarum quidvis licuit, incredibile eſt id adeò neſciviſſe Cambyſem dominationis cupidiſſimum, ut quid licitum eſſet, judices illos percontaretur. Quid ergo? vel *gratificari* volentes *regi*, ut fateris ipſe, vel à tyranno ſibi metuentes, ut ait Herodotus, facilem quandam ſe reperiſſe legem ſimulant, palpum regi obtrudentes: quod in judicibus & legum peritis hac etiam ætate novum non eſt. At verò *Artabanus Perſa dixit ad Themiſtoclem, nullam legem apud Perſas eſſe meliorem illâ quâ ſancitum fuerat; regem eſſe honorandum & adorandum.* Præclaram tu quidem legem de adoratione regum introducis etiam à patribus antiquis damnatam; præclarum etiam legis commendatorem Artabanum, qui ipſe haud multo poſtea ſua manu Xerxem regem ſuum trucidavit. Probos regum defenſores regicidas nobis adfers: ſuſpicor te regibus inſidias quaſdam moliri. Claudianum citas poëtam, Perſarum obedientiæ teſtem. At ego te ad res eorum geſtas & annales revoco, defectionibus Perſarum, Medorum, Bactrianorum, Babyloniorum, etiam cædibus regum refertiſſimos. Proximus tibi author eſt Otanes Perſa, ipſe etiam Smerdis interfector ſui regis, qui cum odio poteſtatis

regiæ,

regiæ, injurias & facinora regum exponat, violationes legum, cædes indemnatorum, ſtupra, adulteria, hoc tu jus regium vis appellari, & Samuelis iterum calumniandi in mentem tibi venis. De Homero qui reges eſſe ab Iove cecinit, ſupra reſpondi: Philippo regi jus regium interpretanti tam credam quàm Carolo. Ex Diotogenis deinde Pythagoréi fragmento quædam producis, at quali is de rege dicat taces. Accipe igitur quo ille uſus eſt exordio; ad quod referri quæ ſequuntur cuncta debent. Βασιλεὺς κ' εἴη ὁ δικαιότατος, &c. *Rex ille fuerit, qui juſtiſſimus eſt, juſtiſſimus autem, qui maximè legitimus*, nam ſine juſtitia nullus *rex eſſe poterit, neque juſtitia ſine lege.* Hæc cum jure tuo regio è regione pugnant. Eadem abs te recitatus Ecphantas philoſophatur. δεῖ δὲ καὶ τὸν εἰς αὐτὰν καταστάντα, &c. *oportet qui regnum ſuſcipit puriſſimum & lucidiſſimum naturâ eſſe*: & infra ὁ κατ' ἀρετὰν ἐξάρχων, &c. *ille qui imperat ſecundùm virtutem, nominatur rex, & eſt.* Quem tu igitur regem vocas, Pythagoreorum judicio rex non eſt. Iam tu viciſſim Platonem audi in Epiſtola octava ἀρχὴ γιγνέσθω ὑπεύθυνος βασιλικὴ, &c. *Sit regia poteſtas reddendæ rationi obnoxia; leges dominentur & aliis civibus, & ipſis etiam regibus ſi quid præter leges fecerint.* Addo Ariſtotelem Polit. 3. ἐν μὲν τοι ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστίν, &c. *inter ſimiles & æquales neque utile eſt neque juſtum, eſſe unum omnium dominum, neque ubi leges non ſunt, neque ut ipſe lex ſit, neque ubi ſunt leges; neque bonum bonorum, neque non bonum non bonorum dominum eſſe.* Et lib. quinto, *Quem populus non vult, ſtatim is non rex, ſed tyrannus eſt*, c. 10. Hem tibi etiam Xenophontem in Hierone ἀντὶ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς, &c. *tantum abeſt ut tyrannorum necem civitates ulciſcantur, ut magnis honoribus afficiant eum, qui tyrannum interfecerit,*

fecerit, imagines etiam tyrannicidarum in templis statuunt. Testem oculatum adjiciam Marcum Tullium pro Milone. *Græci homines deorum honores tribuunt iis viris qui tyrannos necaverunt: quæ ego vidi Athenis, quæ aliis in urbibus Græciæ, quas res divinas talibus institutas viris, quos cantus, quæ carmina? prope ad immortalitatem, & religionem, & memoriam consecrantur.* Polybius denique author gravissimus, Historiarum 6to τότε δὲ ταῖς ἐπιθυμίαις ἑπόμενοι, &c. *cum principes*, inquit, *cupiditatibus obsequi cœperunt; tum de regno facta est tyrannis; & conspiratio in caput dominantium inibatur; cujus quidem authores erant non deterrimi civium, sed generosissimi quique & maximi animi.* Longè plura cùm mihi suppeterent, hæc pauca delibavi: obruor enim copiâ. A Philosophis ad Poëtas jam provocas, eò te libentissimè sequimur. *Potestatem nullis legibus, nullis judiciis obnoxiam in Græcia reges obtinuisse vel unus*, inquis, *Æschylus potest docere; qui in tragœdia, Supplices, Regem Argivorum* ἄκριτον πρύτανιν *vocat, non judicabilem rectorem.* Verùm tu scito, præcipitem enim te & nullius judicii esse, quocunque te vertis, eò magis perspicio, scito, inquam, non quid Poëta, sed quis apud Poëtam, quidque dicat, spectandum esse: variæ enim personæ inducuntur, nunc bonæ, nunc malæ, nunc sapientes, nunc simplices, non semper quid Poëtæ videatur, sed quid cuique maximè conveniat loquentes. Danai filiæ quinquaginta ex Ægypto profugæ ad Argivorum regem supplices pervenerant; orant uti se contra vim Ægyptiorum classe insequentium defendat; respondet rex non posse se, nisi rem priùs cum populo communicet.

Ἐγὼ δ' ἂν οὐ κραίνοιμ' ὑπόσχεσιν πάρος
Ἀστῶν δὲ πᾶσι τοῖσδε κοινώσας πέρι.

Mulieres peregrinæ & supplices incerta populi suffragia veritæ, regem denuò blandiùs compellant.

Σύ

Σύ τοι πόλις, σὺ δὲ τὸ δήμιον,
Πρύτανις ἄκριτος ὤν.
Tu instar urbis es & populi,
Prætor injudicatus.

Rursus rex,

Εἶπον δὲ κὴ πρὶν, οὐκ ἄνευ δήμου τάδε
Πράξαιμ' ἂν οὐδέπερ κρατῶν——
Dixi antea, non sine populo hæc faciam,
Ne si possem quidem.

De re itaque tota ad populum refert,

Ἐγὼ δὲ λάους συνκαλῶν ἐγχωρίους
Πείσω τὸ κοινὸν.

Populus itaque decernit opem Danai filiabus ferendam; unde illa senis Danai lætantis:

Θαρσεῖτε παῖδες, εὖ τὰ τῶν ἐγχωρίων
Δήμου δέδοκται παντελῆ ψηφίσματα.
Bono estote animo filiæ, benè decreverunt
Indigenarum, in conventu populari, perfectißima suffragia.

Hæc nisi protulissem, quàm temerè statuisset sciolus iste de jure regio apud Græcos ex ore mulierum, & peregrinarum, & supplicum; cùm & ipse rex, & ipsa res gesta longè aliud nos doceat. Idem etiam docet Euripidis Orestes, qui, mortuo patre, Argivorum ipse rex, ob cædem matris à populo in judicium vocatus, ipse causam dixit, & suffragiis populi capite damnatus est. Athenis regiam potestatem legibus obnoxiam fuisse testatur idem Euripides etiam in Supplicibus, ubi hæc Theseus Athenarum Rex——

οὐ γὰρ ἄρχεται.
Ἑνὸς πρὸς ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει——
non regitur
Ab uno viro, sed est libera hæc civitas,
Populus autem regnat——

Sic

Sic ejus filius Demophoon Rex item Athenienſium apud eundem poëtam in Heraclidis.

Οὐ γὰρ τυραννίδ' ὥστε βαρβάρων ἔχω,
Ἀλλ' ἢν δίκαια δρῶ, δίκαια πείσομαι.

Non enim iis tyrannicè tanquam barbaris impero,
Sed ſi facio juſta quæ ſunt, juſta mihi rependuntur.

Non aliud Thebis jus regium antiquitùs fuiſſe teſtatur Sophocles in Oedipo tyranno, unde & Tireſias & Creon Oedipo ferociter reſponſant, ille

οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος.

Non ſervus tibi ſum.

Hic,

Κἀμοὶ πόλεως μέτεστι τῆς δ' οὐ σοὶ μόνω.

Eſt & mihi jus in hac civitate non tibi ſolum.

Et Æmon Creonti in Antigone.

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ' ἑνός.

Non eſt civitas, quæ unius eſt viri.

Iam verò Lacedæmoniorum reges in judicium ſæpe adductos, & interdum morte multatos nemo ignorat. Atque hæc quidem antiquum in Græcia jus regium quale fuerit ſatis declarant. Ad Romanos veniamus. Tu ad illud imprimis recurris non Salluſtianum, ſed C. Memmii apud Salluſtium, *impune quidvis facere:* cui ſuprà reſponſum eſt. Salluſtius ipſe diſertis verbis author eſt, *Romanos imperium legitimum, nomen imperii regium habuiſſe*; quod cum *ſe in dominationem convertit,* ut nôſti, expulerunt. Sic M. Tullius in Piſonem, ego Conſulem eſſe putem, qui Senatum eſſe in republ. non putavit? & ſine eo conſilio conſulem numerem, ſine quo Romæ ne reges quidem eſſe potuerunt? Audin' regem Romæ ſine Senatu nihil fuiſſe? *At Romulus, ut libitum Romanis imperitaverat, ut ait Tacitus.* Nondum enim fundata legibus, colluvies potiùs convenarum quàm reſpubl. erat: omnes olim mortales ſine legibus vivebant, cum reſpublicæ nondum eſſent. Poſt Romulum autem, authore

Livio,

Livio, etsi regem omnes volebant, libertatis dulcedine nondum expertâ, *Populo tamen summa potestas permissa est, ut non plus darent juris quam detinerent; jus illud* à Cæsaribus *vi ademptum fuisse* idem ait. Servius Tullius dolo primùm quasi Tarquinii Prisci vicarius regnabat; postea verò ad populum ipse retulit, *vellent juberentne se regnare*; tandem ut ait Tacitus, *sanctor legum fuit queis etiam reges obtemperarent.* Feciſſetne hanc ſibi & poſteris injuriam, ſi ſupra leges priùs fuiſſe jus regium ſenſiſſet? Vltimus illorum regum Tarquinius ſuperbus *morem de omnibus Senatum conſulendi primus ſolvit*; ob hæc & alia flagitia populus L. Tarquinio Regi imperium abrogavit; exulemque eſſe cum conjuge ac liberis juſſit. Hæc fere ex Livio & Cicerone; quibus alios juris regii apud Romanos haud tu interpretes attuleris meliores. Ad dictaturam quod attinet, temporaria tantùm fuit, nunquam adhibita niſi difficillimis reipublic. temporibus, & intra ſex menſes deponenda. Ius autem imperatorum quod vocas, non jus illud, ſed vis planè erat; imperium nullo jure præterquàm armis partum. At *Tacitus*, inquis, *qui ſub imperio unius floruit*, ita ſcripſit. *Principi ſummum rerum arbitrium dii dederunt, ſubditis obſequii gloria relicta eſt.* Nec dicis quo loco; tibi conſcius nimirum inſigniter lectoribus impoſuiſſe; quod mihi quidem ſtatim ſuboluit, quamvis locum illum non ſtatim reperi. Non enim Taciti hæc verba ſunt, ſcriptoris boni, & tyrannis adverſiſſimi, ſed apud Tacitum M. Terentii cujuſdam equitis Romani, qui capitis reus, inter alia quæ metu mortis ab eo dicta ſunt, ſic Tiberium adulatur, annalium ſexto. *Tibi ſummum rerum judicium dii dederunt, nobis obſequii gloria relicta eſt.* Hanc tu quaſi Tatici ſententiam profers; qui ſententias tibi commodas non ex piſtrina ſolùm aut tonſtrina, ſed ex ipſa carnificina oblatas non reſpueres: ita omnia vel oſtentationis causâ, vel imbecillitatis con-

conſcientiâ undecunque corradis. Tacitum ipſum ſi legere maluiſſes, quàm alicubi decerptum negligentiùs tranſcribere, docuiſſet te is, jus illud imperatorum unde ortum ſit. *Poſt Actiacam victoriam, verſo civitatis ſtatu nihil uſquam priſci aut integri moris; omnes exutâ æqualitate juſſa principis aſpectare*; docuiſſet idem annalium tertiò, unde tuum omne jus regium; *Poſtquam exui æqualitas, & pro modeſtia ac pudore ambitio & vis incedebat, provenere dominationes, multoſque apud populos æternùm manſere.* Idem ex Dione poteras didiciſſe, ſi innata levitas & inconſtantia tua quicquam te altiùs percipere pateretur. Narrat enim is l. 53. abs te citato, ut partim armis, partim dolo & ſimulatione Octaviani Cæſaris effectum ſit, ut imperatores legibus ſoluti eſſent; dum enim pro concione pollicetur ſe principatu abiturum, legibus & imperiis etiam aliorum obtemperaturum, per cauſam belli in provinciis ſuis gerendi, retentis apud ſe ſemper legionibus, dum ſimulatè renuit imperium, ſenſim invaſit. Non eſt hoc legibus ritè ſolutum eſſe, ſed legum vincula, quod gladiator ille Spartacus potuit, vi ſolvere; nomen deinde principis aut imperatoris & αὐτοκράτορος ſibi arrogare, quaſi Deus aut naturæ lex omnes & homines & leges illi ſubjeciſſet. Vis altiùs paulo jurisCæſarei originem cognoſcere? Marcus Antonius, juſſu Cæſaris, qui armis in rempublicam nefariè ſumptis tum plurimum poterat, Conſul factus, cùm Lupercalia Romæ celebrarentur, ex compoſito, ut videbatur, diadema capiti Cæſaris cum gemitu & plangore populi impoſuit: aſcribi deinde juſſit in faſtis ad Lupercalia, C. Cæſari Antonium Conſulem, juſſu populi, regnum detuliſſe. Quâ de re Cicero in ſecunda Philippica; *Ideone L. Tarquinius exactus, Spurius Caſſius, Sp. Melius, M. Manlius necati, ut multis poſt ſeculis à M. Antonio, quod fas non eſt, rex Romæ conſtitueretur?* Tu verò omni

omni malo cruciatu atque infamiâ sempiternâ etiam ipso Antonio dignior es, quanquam tu hinc noli superbire, non enim te hominem despicatissimum, ullâ re aliâ quàm scelere cum Antonio conferendum putem, qui in hisce tuis Lupercalibus nefandis non uni tantùm, sed omnibus tyrannis diadema cunctis legibus solutum, nullâ solvendum imponere studuisti. Certè si ipsorum Cæsarum oraculo credendum est, sic enim appellant Christiani imperatores Theodosius & Valens edictum suum, cod. l. 1. tit. 14. de authoritate juris, imperatorum pendet authoritas. Majestas ergo regnantis, vel ipsorum Cæsarum sive judicio sive oraculo, submittenda legibus est, de quibus pendet. Hinc adultâ jam potestate imperatoriâ ad Trajanum Plinius in Panegyrico; *Diversa sunt naturâ, dominatio, & principatus. Trajanus regnum ipsum arcet ac summovet, sedemque obtinet principis, ne sit domino locus.* Et infra, *omnia quæ de aliis principibus à me dicta sunt, eò pertinent ut ostendam, quàm longa consuetudine corruptos, depravatosque mores principatus parens noster reformet, & corrigat.* Quod depravatos principatus mores Plinius, id tene pudet jus regium perpetuò vocitare? Verum hactenùs de jure regio apud Romanos breviter. Quid illi in tyrannos suos, sive reges, sive Imperatores fecerint, vulgo notum est. Tarquinium expulerunt. Sed *quomodo*, inquis, *expulerunt, an in jus vocarunt? nequaquam; Portas venienti clauserunt.* Ridiculum caput, quid ni clauderent advolanti cum parte copiarum? quid refert exulare jussus fuerit an mori, modò pœnas dedisse constat? Ca. Cæsarem tyrannum excellentissimi ejus ætatis viri in Senatu interfecerunt; id factum M. Tullius & ipse vir optimus, & pater patriæ publicè dictus, miris laudibus, cum alibi passim, tum in 2da Philippica celebravit. Pauca recitabo. *Omnes boni quantum in ipsis fuit, Cæsarem occiderunt; aliis consilium, aliis animus, aliis occasio defuit, voluntas nemini.* Et infrà. *Quæ enim res unquam,*

unquam, proh sancte Iupiter, non modo in hac urbe, sed in omnibus terris est gesta major, quæ gloriosior, quæ commendatior hominum memoriæ sempiternæ? in hujus me consilii societatem, tanquam in equum Trojanum, includi cum principibus non recuso. Illud Senecæ tragici & ad Græcos referri potest, & ad Romanos:

——— Victima haud ulla amplior
Potest, magisque opima mactari Iovi
Quam rex iniquus ———

Nam si ad Herculem spectes, cujus hæc sententia inducitur, quid senserint illa ætate Græcorum summi viri ostendit: si ad poëtam, qui sub Nerone floruit (& sensum fere suum poëtæ personis optimis affingere solent) significabat & quid ipse, & quid omnes viri boni, ætate etiam Neronis, faciendum tyranno censuerint; quamque pium, quamque diis gratum esse duxerint tyrannicidium. Sic optimi quique Romanorum, quantum in se erat, Domitianum occiderunt. Palàm hoc profitetur Plinius secundus in illo ad Trajanum imperatorem Panegyrico. *Iuvabat illidere solo superbissimos vultus, instare ferro, sævire securibus, ut singulos ictus sanguis dolorque sequeretur: nemo tam temperans gaudii, quin instar ultionis videtur cernere laceros artus, truncata membra, postremò truces horrendasque imagines abjectas excoctasque flammis.* Et deinde, *non satis amant bonos principes, qui malos satis non oderint.* Tum inter flagitia Domitiani ponit, quòd is Epaphroditum Neronis utcunque interfectorem trucidaverit. *An excidit dolori nostro modò vindicatus Nero, permitteret credo famam vitamque ejus carpi, qui mortem ulciscebatur?* Planè quasi sceleri proximum esse judicaret, non interfecisse Neronem, scelus gravissimum vindicasse interfectum. Ex his manifestum est, Romanorum præstantissimos quosque viros non solùm tyrannos quoquo modo, quoties poterant, occidisse, sed factum illud, ut Græci olim, in maxima laude posuisse: Vivum enim tyrannum quoties judicare

non

non poterant viribus inferiores, mortuum tamen & judicabant, & lege Valeriâ damnabant. Valerius enim Publicola Iunii Bruti collega cum videret non posse stipatos suis militibus tyrannos ad judicium perduci, legem tulit qua indemnatum quovis modo occidere liceret; deinde facti rationem reddere. Hinc C. Caligulam, quem Cassius ferro, omnes votis interfecerunt, Valerius Asiaticus, vir consularis cum non adesset, ad milites tamen ob necem ejus tumultuantes exclamat, *utinam ego interfecissem*; Senatus eodem tempore abolendam Cæsarum memoriam, ac diruenda templa censuit; tantum abfuit ut Cassio iraſceretur; Claudium à militibus imperatorem mox salutatum vetant per tribunum plebis principatum capessere; vis autem militum vicit. Neronem Senatus hostem judicavit, &, ut puniretur more majorum, quærebat; id genus pœnæ erat, ut nudi cervix insereretur furcæ, corpus virgis ad necem cæderetur. Vide quanto mitius & moderatius Angli cum tyranno egerint suo, qui multorum judicio plus ipso Nerone sanguinis fundendi author fuerat. Sic Domitianum mortuum Senatus damnavit; quod potuit, imagines ejus coràm detrahi, & solo affligi jussit. Commodus à suis interfectus, non vindicatus à Senatu aut Populo, sed hostis judicatus est, qui etiam cadaver ejus ad supplicium quærebant. Ea de re Senatusconsultum extat apud Lampridium; *Hosti patriæ honores detrahantur, Parricida trahatur, in spoliario lanietur, hostis deorum, carnifex Senatus unco trahatur*, &c. Iidem Didium Iulianum imperatorem frequentissimo Senatu capitis damnarunt; & misso Tribuno, occidi in Palatio jusserunt. Idem Maximino imperium abrogarunt, hostemque judicarunt. Iuvat ipsum Senatusconsultum ex Capitolino recitare. *Consul retulit; Patres Conscripti, de Maximinis quid placet?* responsum est, *hostes, hostes, qui eos occiderit præmium merebitur.* Vis scire populus Romanus & provinciæ Maximino impe-

imperatori an Senatui paruerint? audi eundem Capitolinum. *Literas mittit Senatus* ad omnes provincias, ut communi saluti, libertatique subveniant; quæ auditæ sunt ab omnibus. Vbique amici, administratores, duces, tribuni, milites Maximini interfecti sunt: paucæ civitates fidem hosti publico servaverunt. Eadem tradit Herodianus. Quid plura de Romanis? Iam apud finitimas nationes quale jus regum illâ ætate fuerit videamus. Apud Gallos rex eorum Ambiorix *sua ejusmodi esse imperia* fatetur, *ut non minus haberet in se juris multitudo, quàm ipse in multitudinem.* Iudicabatur ergo non minùs quàm judicabat. Rex item Vercingetorix proditionis insimulatus est à suis; tradit hæc Cæsar bellum Gallicum scribens. Nec *Germanorum regibus infinita aut libera potestas* erat, *de minoribus rebus principes consultant, de majoribus omnes. Rex aut princeps auditur authoritate suadendi magis quàm jubendi potestate; si displicuit sententia, fremitu aspernantur.* Hæc Tacitus. Tu vero quod inauditum prorsus esse modò exclamabas, nunc sæpiùs factum concedis, *quinquaginta* nimirum *Scotorum reges aut expulsos aut incarceratos, aut necatos, quosdam etiam in publico capitali supplicio affectos.* Quod in ipsa Britannia factitatum est, cur tu, tyrannorum vespillo, infandum, inauditum esse tanta ejulatione vociferaris? Pergis Judæorum & Christianorum erga tyrannos suos religionem extollere, & mendacia ex mendaciis serere, quæ jam toties refutavimus. Modò Assyriorum & Persarum obedientiam latè prædicabas, nunc eorum rebelliones enumeras; & quos nunquam rebellasse paulò antè dixeras, nunc cur iidem toties rebellaverint multas causas affers. Ad narrationem deinde sumpti de rege supplicii tandiu intermissam revertis, ut, si tunc forte satis sedulò ineptus & ridiculus non eras, nunc esses. *Per aulæ suæ membra ductum* narras. Quid per aulæ membra intelligas scire gestio Romanorum calamitates ex

regno

regno in rempub. verſo recenſes, in quo te tibimet turpiſſimè mentiri ſuprà oſtendimus. Qui ad Lojolitam, *ſeditiones tantùm ſub optimatibus & populo, certam ſub tyranno perniciem eſſe* demonſtrabas, nunc hominum vaniſſime & corruptiſſime *ob reges olim ejectos ſeditionum illa mala tanquam ſupplicia illos hauſiſſe* audes dicere? ſcilicet quia centum Iacobæis donavit te poſtea rex Carolus, idcirco reges expulſos luent Romani. At malè ceſſit Iulii Cæſaris interfectoribus. Sanè ſi cui unquam tyranno, huic parcitum vellem; quamvis enim regnum in republic. violentius invadebat, erat tamen regno fortaſſe digniſſimus: nec ideo quenquam magis putem interfecti Cæſaris pœnas pependiſſe, quàm deleti Catilinæ Cajum Antonium Ciceronis collegam: quo poſtea de aliis criminibus damnato, ut inquit Cicero pro Flacco, *ſepulchrum Catilinæ floribus ornatum eſt.* Fautores enim Catilinæ tunc exultabant, *juſta Catilinæ tum facta eſſe dictitabant*, ad invidiam cæteris conflandam, qui Catilinam ſuſtulerant. Hæ ſunt improborum artes, quibus viros præſtantiſſimos à ſupplicio tyrannorum, & puniendis etiam ſæpè facinoroſiſſimis deterreant. Dicerem ego contrà, quod facile eſſet, quoties bene ceſſit, & proſpere tyrannorum interfectoribus, ſi quid certi de eventu rerum colligere quis poſſet. Objectas, quòd *regem hæreditarium Angli non illo affecerint ſupplicio, quo tyranni ſolent mactari, ſed eo quo latrones & proditionis rei.* Primùm hæreditas ad maleficiorum impunitatem quid conferat neſcio: conferre quicquam ut credat ſapiens fieri vix poteſt. Quod tu deinde ad *immanitatem* refers, in eo lenitas potius Anglorum, & moderatio prædicanda erat; qui, cum tyrannum eſſe, omnes in patriam impietates, latrocinia, proditiones, perduelliones in ſe complectatur, ſatis habebant ſupplicium haud gravius de tyranno ſumere, quàm de ſimplici latrone quovis, aut proditore vulgari ſumere ſolebant.

Speras

Speras *exorituros esse aliquos Harmodios & Thrasybulos, qui, nostrorum cæde, tyranni manibus parentent.* At tu citius animum despondebis, & vitam te dignam, omnibus bonis execrandus, antè suspendio finieris, quàm Harmodios Harmodiorum sanguine litantes tyranno videas. Tibi enim illud accidere, verisimillimum est, déque te tam scelerato quis augurari rectiùs possit: alterum est impossibile. Tyrannorum triginta mentionem facis qui sub Gallieno rebellarunt. Quid si tyrannus tyrannum oppugnat, an omnes ergo qui oppugnant tyrannum, aut tollunt, tyranni erunt ipsi? haud tu id persuaseris, mancipium equestre; neque is qui author tibi est, Trebellius Pollio, historicorum propè ignobiliſſimus. *Si qui hostes*, inquis, *à Senatu judicati sunt, factio id fecit, non jus.* Nobis in memoriam revocas quid fecit Imperatores; factio nempe, & vis & ut planiùs dicam, furor Antonii, non jus fecit, ut contra Senatum populumque Romanum ipsi priùs rebellarent. *Dedit*, inquis, *pœnas Galba qui contra Neronem insurrexit.* Dic etiam quas pœnas dedit Vespasianus, qui contra Vitellium. *Tantum* inquis, *abfuit Carolus à Nerone, quantum isti lanionis Anglicani à Senatoribus illius temporis Romanis.* Trifurcifer, à quo laudari vituperium est, vituperari laus magna: Paucis modò periodis interpositis hac ipsa de re scribens, *Senatum sub imperatoribus togatorum mancipiorum consistum fuisse* ajebas, nunc eundem *Senatum* ais *consessum regum fuisse:* hoc si ita est, quid obstat quin reges, te authore, togata mancipia sint. Beatos hoc laudatore reges! quo inter homines nihil nequius, inter quadrupedes nihil amentius: nisi si hoc illi peculiare dicam esse, quòd nemo literatiùs rudit. Senatum Angliæ Neroni vis esse similiorem quàm Senatui Romano: Cogit me cacoëthes hoc tuum ineptissimas conglutinandi similitudines, ut corrigam te; & quàm similis Neroni fuerit Carolus, ostendam. *Nero*, inquis, *matrem suam*

ferro

ferro *necavit*. Carolus & patrem & regem veneno; nam ut alia omittam indicia, qui Ducem veneficii reum legibus eripuit, fieri non potuit quin ipse reus quoque fuerit. Nero multa millia Christianorum occidit, Carolus multo plura. Non defuerunt, teste Suetonio, qui Neronem mortuum laudarent, qui desiderarent, qui per longum tempus, *vernis asterisque floribus tumulum ejus ornarent*, ejus inimicis omnia mala ominarentur: non desunt qui Carolum eâdem insaniâ desiderent, & summis laudibus extollant, quorum tu, patibularis eques, chorum ducis. *Milites Angli molossis suis ferociores, novum & inauditum tribunal instituerunt.* En acutissimum Salmasii sive symbolum sive adagium, jam sexies inculcatum, *Molossis suis ferociores*; adeste rhetores, vosque ludimagistri, delibate, si sapitis, floseulum hunc elegantissimum, qui tam Salmasio in deliciis est; codicillis vestris & capsulis mandate copiosissimi hominis pigmentum, ne intereat. Adeone etiam verba tua consumpsit rabies, ut cuculi in modum eadem indentidem occinere cogaris? Quid hoc monstri esse dicam? Rabies, ut fabulantur, vertit Hecubam in canem, te Stî Lupi dominum vertit in cuculum. Iam novas exordiris repugnantias: supra p. 113. affirmaveras *Principem legibus solutum esse, non cogentibus* solùm, sed *dirigentibus, nullas esse omnino quibus teneatur*; nunc dicturum te ais *infra de regum differentia quatenus potestate alii minore alii majore in regnando fuerunt.* Vis probare, *reges non potuisse judicari, nec damnari à subjectis suis argumento*, ut ipse ais, *firmissimo*, revera stolidissimo; *nihil*, inquis, *aliud inter judices & reges discrimen fuit: atqui Judai judicium tædio odioque adducti reges postulabant.* An quia judices illos magistratum malè gerentes judicare & damnare poterant, ideone putas tædio odioque eorum adductus postulasse reges quos jura omnia violantes punire, aut in ordinem cogere non poterant? quis, excepto te uno, tam fatuè

ratiocinari ſolet ? Aliud igitur quiddam erat cur regem peterent, quàm ut haberent dominum legibus ſuperiorem ; de quo nunc divinare nihil attinet : quicquid erat, haud prudenti conſilio factum & Deus & Propheta ejus teſtatus eſt. Iterum Rabbinis tuis, ex quibus probaſſe te ſupra aſſerebas regem Iudæorum non judicari, nunc litem acerrimam intendis, quòd regem & judicari & verberari poſſe tradiderint: quod idem planè eſt ac ſi faterere ementitum te tunc eſſe, quod ex Rabbinis probaſſe dixeras. Eo demùm deſcendis ut de numero equilium Solomonis, quot *is equorum præſepia habuerit*, oblitus regiæ defenſionis, controverſias putidulas concites. Tandem ab agaſone ad equitem redis aretalogum & tautologum, vel potiùs ad id monſtri quod prius eras, cuculum rabioſum. Quæreris enim *poſtremis* hiſce *ſeculis diſciplinæ vigorem laxatum, regulam corruptam* ; quòd uni ſcilicet tyranno cunctis legibus ſoluto diſciplinam omnem laxare, mores omnium corrumpere impunè non liceat. Hanc doctrinam *Bruniſtas inter reformatos* introduxiſſe ais. Ita Lutherus, Calvinus, Zwinglius, Bucerus & Orthodoxorum quotquot celeberrimi Theologi fuere, tuo judicio Bruniſtæ ſunt. Quo æquiore animo tua maledicta perferunt Angli, cum in eccleſiæ doctores præſtantiſſimos, totamque adeò eccleſiam reformatam, iiſdem propè contumeliis debacchari te audiant.

CAP. VI.

POſt legem Dei & naturæ agitatam abs te fruſtrà, & peſſimè tractatam, unde nihil præter ignorantiæ ſimul & improbitatis ignominiam retuliſti, quid deinde, in hac causâ regiâ, præter nugas agere poſſis, non video. Cùm autem omnibus & bonis & doctis

doctis viris, huic etiam causæ nobilissimæ abunde me satisfeciſſe ſperem, etiamſi hoc loco finem reſpondendi facerem, tamen ne interea videar aliis varietatem potius & acumen tuum, quàm immodicam loquacitatem defugiſſe, quo voles uſque progrediar: eâ tamen brevitate, ut facilè appareat, me iis omnibus perfunctum, ſi minus quæ dignitas, at ſaltem quæ neceſſitas cauſæ requirebat, nunc hominum quorumvis expectationi, vel etiam curioſitati morem gerere. *Hinc alius*, inquis, *& major argumentorum mihi ſurget ordo.* An major eo argumentorum ordine quem lex Dei & Naturæ ſuppeditabat? Fer opem, Lucina, parturit Mons Salmaſius; non de nihilo nupſit uxori; fœrum aliquem ingentem exſpectate mortales. *Si is qui rex eſt ac dicitur, poſtulari poſſet apud aliam poteſtatem, eam omnino regia majorem eſſe oporteret, quæ autem major ſtatuetur, hanc vere regium dici & eſſe neceſſe eſſet. Sic enim definienda poteſtas regia: Quæ ſumma eſt in repub. & ſingularis, & ſupra quam nulla alia agnoſcitur.* O murem verè montanum, & ridiculum! Succurrite grammatici grammatico laboranti; actum eſt non de lege Dei aut naturæ, ſed de gloſſario. Quid ſi ſic reſponderem tibi? cedant nomina rebus, non eſt noſtrum nomini cavere, qui rem ſuſtulimus; curent id alii quibus cordi ſunt reges; nos noſtrâ utimur libertate: reſponſum ſanè haud iniquum auferres. Verùm ut me per omnia ex æquo & bono tecum agere intelligas, non eſt mea ſolùm, ſed ex optimorum olim & prudentiſſimorum virorum ſententia reſpondebo, qui & nomen & poteſtatem regiam cum poteſtate legum & populi majore, poſſe optimè conſiſtere judicarunt. Lycurgus imprimis, vir ſapientia clariſſimus, cum vellet maximè poteſtati regiæ conſulere, ut author eſt Plato, nullam aliam ejus conſervandæ rationem invenire potuit, quàm ut Senatus & Ephororum, id eſt, populi poteſtatem regia majorem in ſua patria conſtitueret. Idem ſenſit Theſeus Euripideus,

qui cum Athenarum rex esset, populo tamen Athenienſi in libertatem cum magna ſua gloria vindicato, & poteſtatem popularem extulit ſupra regiam, & regnum nihilo ſecius in illa civitate ſuis poſteris reliquit. Vnde Euripedes in Supplicibus ita loquentem inducit.

Δῆμον κατέστησ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν
Ἐλευθερώσας τὴν δ' ἰσόψηφον πόλιν.

Populum conſtitui ipſum in monarchiam,
Liberans hanc Vrbem æquale jus ſuffragii habentem.

Et rurſus ad præconem Thebanum.

Πρῶτον μὲν ἤρξω τῶν λόγων ψευδῶς ξένε
Ζητῶν τύραννον ὧδε· οὐ γὰρ ἄρχεται
Ἑνὸς τοῦτο ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐλευθέρα πόλις,
Δῆμος δ' ἀνάσσει.——

Primùm incœpiſti orationem falsò hoſpes
Quærens tyrannum hic, non enim regitur
Ab uno viro, ſed eſt libera hæc civitas,
Populus autem regnat ——

Hæc ille; cum tamen rex in illa civitate & esset & dictus esset. Teſtis eſt etiam divinus Plato in epiſtola octava, *Induxt Lycurgus ſenatum & Ephororum poteſtatem, τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς σωτήριον poteſtati regiæ maximè ſalutarem, quæ hac ratione per tot ſæcula magna cum laude conſervata eſt; poſtquam lex domina, rex facta eſt hominum.* Lex autem rex eſſe non poteſt, niſi ſit qui in regem quoque, ſi uſus venerit, lege poſſit agere. Sic temperatam poteſtatem regiam Sicilienſibus commendat, ἐλευθερίαν μιγνύουσαν τὴ βασιλικῆς ἀρχῆς, &c. *ſit libertas cum regia poteſtate; ſit regia poteſtas ὑπεύθυνος reddendæ rationi obnoxia; dominetur lex etiam regibus ſiquid præter legem fecerint.* Ariſtoteles denique politicorum 3tio, *In republ. Spartanorum videtur*, inquit, *regnum eſſe maximè, eorum regnorum quæ ſunt ſecundùm*

legem:

legem: omnes autem regni ſpecies ſecundùm legem fuiſſe ait, præter unam quam vocat *παμβασιλειαν*, neque talem uſquam extitiſſe meminit. Tale itaque regnum maximè omnium propriè & dici & eſſe regnum ſenſit Ariſtoteles, quale apud Spartanos fuit; talem proinde regem non minus propriè & dici & eſſe regem, ubi tamen populus ſupra regem erat, negare non potuit. Cum tot tantique authores & nomen & rem regiam ſuâ fide ſalvam regi præſtiterint, etiam ubi populus penes ſe ſummam poteſtatem, tametſi exercere non ſolet, tamen, quoties opus eſt, obtinet, noli tam anguſto animo ſummæ rerum Grammaticalium, hoc eſt vocabulorum, ſic timere, ut potius quàm gloſſarii tui ratio turbetur, aut detrimenti quid capiat, prodere libertatem omnium, & rempub. velis. Scito etiam dehinc, nomina rebus ſervire, non res nominibus; ita plus ſapies, nec *in infinitum*, quod metuis, *ibis. Fruſtra ergo Seneca tria illa genera ſtatuum ita deſcribit.* Fruſtretur Seneca, nos liberi ſimus; & niſi fallor, non ii ſumus quos Flores Senecæ in ſervitutem reducant. Seneca autem, ſi ſummam in uno poteſtatem eſſe dicit, *populi* tamen *eam* dicit *eſſe*, commiſſam videlicet regi ad ſalutem omnium, non ad perniciem; nec mancipio, ſed uſu duntaxat à populo datam. *Non jam ergo per Deum reges regnant, ſed per populum.* Quaſi verò Deus non ita regat populum, ut cui Deus vult, regnum tradat populus; cum in ipſis inſtitutionibus Imperator Iuſtinianus palàm agnoſcat, exinde Cæſares regnaſſe, ex quo *lege regiâ populus iis & in eos omne imperium ſuum, & poteſtatem conceſſit.* Sed quouſque iſta recoquemus? quæ jam toties refutavimus. Rurſus, quod ingenium tuum importunum & agreſte, mores odioſiſſimos indicat, id noſtra repub. quæ ad te nihil pertinet, alienigena & peregrinus curioſum te infers. Accede igitur, ut te tanto ardelione dignum eſt, cum inſigni ſoloeciſmo. *Quicquid*, inquis,

illi perditi homines dicunt, ad populum decipiendum pertinent. O scelerate! hoccine erat, quòd deminutus capite Grammaticus in nostram rempub. te ingerere cupiebas, ut solœcismis nos tuis & barbarismis oppleres? Verùm tu dic populum quo modo decepimus? *Forma regiminis quam introduxere non popularis est, sed militaris.* Ista scilicet grex ille perfugarum mercedula conductum jussit te scribere: non tibi igitur, qui ea blatis, quorum nihil intelligis, sed iis qui te pretio conduxerunt respondebitur. Quis *ordinem procerum è parlamento ejecit? an populus?* Imo populus; eoque facto servitutis jugum à cervicibus suis haud ferendum dejecit. Ipsi milites, à quibus hoc factum dicis, non exteri, sed cives, & magna pars populi fuere; idque cætero ferè consentiente populo & cupiente, nec sine Parlamenti etiam authoritate fecerunt. *An populus*, inquis, *plebejum ordinem domus inferioris mutilavit, alios fugando, &c.* Populus inquam; quod enim Senatus pars potior, id est sanior, fecit, in quo vera populi potestas residebat, quid ni id populum fecisse dicam? Quid si servire, quid si vænum rempub. dare, in Senatu plures maluerint, annon id impedire, & libertatem retinere, si in manu est sua, paucioribus licebit? *At duces hoc fecerunt cum militibus suis.* Habenda igitur gratia est ducibus quod operas & tabernarios Londinenses qui paulo antè, veluti fæx illa Clodiana, ipsam curiam obsederant; ferocientes repulerint, reipub. non defuerint. Tune idcirco jus Parlamenti primarium ac proprium, ut libertati imprimis populi sive pace sive bello prospiciat, *militarem dominationem* appellabis? Verum hoc à perduellibus dici, qui tibi ista dictarunt, non est mirum; sic enim perditissima olim Antoniorum factio Senatum Romanum contra hostes patriæ adsaga cuntem, *Castra Pompeji* appellare solebat. Iam verò fortissimo nostri exercitus ductori Cromuello, quòd is amicorum læto agmine stipatus, non sine favore

favore populi secundo, votis etiam bonorum omnium prosequentibus, in bellum Hibernicum Deo gratissimum proficiscereturr, invidisse tuos gaudeo; auditis enim postea tot ejus victoriis, jam arbitror eos livore contabuisse. Multa prætereo quæ de Romanis militibus prolixè nugaris: quod sequitur à veritate remotissimum esse quis non videt? *Populi*, inquis, *potestas esse desinit ubi regis esse incipit.* Quo tandem jure? cum satis constet, omnes fere ubique gentium reges sub certis conditionibus traditum sibi regnum à populo accipere: quibus si rex non steterit, cur illa potestas, quæ fiduciaria tantùm fuit, ad populum redire non debeat, tam à rege quàm à consule, vel ab alio quovis magistratu, tu velim doceas: nam quòd *salutem reipub. id* ais *postulare*, ineptias dicis; cum salutis ratio eadem omninò sit, sive à rege, sive ab optimatibus, sive à triumviris imperio sibi tradito perperam utentibus *potestas illa ad populum revertatur*; posse autem à magistratibus quibuscunque præterquam à rege solo ad populum, reverti ipse concedis. Sanè si neque regi, neque ullis magistratibus imperium in se populus mentis compos dederit, nisi tantumodò communis omnium salutis causâ, nihil obstare potest quo minùs ob causas planè contrarias ne interitus omnium sequatur, haud secus regi quàm aliis magistratibus, quod dedit imperium adimere possit: quid quòd uni etiam facilius quàm pluribus ademerit? & potestatem in se plusquam fiduciariam cuiquam mortalium tradere summæ esset insaniæ: neque credibile est ullum ab orbe terrarum condito populum, qui quidem suæ spontis esset, adeò miserè desipuisse, ut vel omnem prorsus potestatem ab se alienaret, aut suis magistratibus concreditam sine cautis gravissimis ad se revocaret. Quod si discordiæ, si bella intestina inde oriantur, regium certè jus nullum inde oritur illius potestatis per vim retinendæ, quam populus suam sibi vendicat. Ex quo efficitur, quod ad

prudentiam populi, non ad jus regis referendum est, quodque nos non negamus, *rectorem non facile mutandum esse:* nunquam ergo aut nulla prorsus de causa, nullo modo sequitur: neque tu adhuc quicquam allegasti, neque jus ullum regis expromsisti, quo minus liceat consentienti populo, regem haud idoneum regno privare; siquidem id, quod etiam in Gallia tua sapius factum est, sine tumultu ac civili bello fieri possit. Cum itaque salus populi suprema lex sit non salus tyranni, ac proinde populo in tyrannum non tyranno in populum prodesse debeat, tu, qui tam sanctam legem, tam augustam tuis præstigiis pervertere es ausus, qui legem inter homines supremam, & populo maximè salutarem ad tyrannorum duntaxat impunitatem valere volnisti, tu inquam scito, quandoquidem Angli *Enthusiastæ*, & *Enthei*, & *vates* toties tibi sumus, me vate scito, Deum tibi atque homines tanti piaculi ultores imminere: quanquam universum genus humanum subjicere tyrannis; id est, quantum in te fuit, ad bestias damnare, hoc ipsum scelus tam immane sua partim in te ultio est, suis te furiis quocunque fugis terrarum, atque oberras, vel citius vel serius insequetur; & pejore etiam ea, quam nunc insanis, insaniâ agitabit. Venio nunc ad alterum argumentum tuum, prioris haud dissimile; si populo resumere liceret potestatem suam, *nihil tum esset discriminis inter popularem & regalem statum, nisi quòd in hoc singuli rectores constituuntur, in illo plures.* quid si nihil aliud interesset, nunquid inde respub. detrimenti caperet? Ecce autem aliæ differentiæ à temet ipso allatæ, *temporis* nimirum *& successionis; cum populares magistratus annui ferè sint*, reges, nisi quid committant, perpetui; & in eadem plerunque familia. Differant ergo inter se aut non differant, de istis enim minutiis nihil laboro, in hoc certè conveniunt, quod utrobique populus quoties id interest reipub. potest quam alteri potestatem salutis publicæ causâ tradiderat, eam ad se rursus

nec injuriâ eandem ob causam revocare. *At lege regiâ Romæ sic appellata de qua in institutis. Populus Romanus principi & in eum omne imperium suum, & potestatem concessit.* Nempe vi Cæsarum coactus, qui honesto legis titulo suam tantummodò violentiam sanxerunt; de quo supra, id quod ipsi jurisconsulti in hunc locum non dissimulant. Quod igitur legitimè, & volente populo concessum non est, id revocabile quin sit non dubitamus. Veruntamen rationi maximè consentaneum est, populum Romanum non aliam potestatem transtulisse in principem, atque priùs concesserat suis magistratibus; id est imperium legitimum & revocabile, non tyrannicum & absurdum; quocirca & cosularem, & tribunitiam potestatem Cæsares recepere; dictatoriam nemo post Iulium; populum in Circo adorare etiam solebant, ut ex Tacito & Claudiano suprà meminimus. Verùm ut *multi olim privati se in servitutem alteri vendiderunt, sic potest populus universus.* O equitem ergastularium & mangonem, patriæ etiam tuæ æternum opprobrium! quem servitutis tam fœdum procuratorem ac lenonem publicum etiam servitia infima cujusvis castæ abhorrere atque conspuere deberent! Sanè si populus hunc in modum se regibus mancipasset, possent & reges eundem populum alteri cuivis domino mancipare, aut pretio addicere; & tamen constat regem ne patrimonium quidem coronæ posse alienare. Qui igitur coronæ, quod ajunt, & patrimonii regii usumfructum solùm à populo concessum habet, is populi ipsius manceps erit? Non si pertusis auribus utrisque perforatus eques, non si gypsatis pedibus curritares, tam esses omnium servorum vilissimus, quàm nunc es, hujus tam pudendæ author sententiæ. Perge pœnas tuorum scelerum invitus, quod nunc facis, de temetipso sumere. Multa postremò de jure belli balbutis quæ hic locum non habent; nam neque Carolus nos bello vicit, & majores ejus, etsi

maximè viciſſent, iſti tamen juri ſæpius renuntiaverant; nec verò tam unquam victi fuimus, ut nos in eorum nomen, illi in noſtras leges non viciſſim jurarent; quas cum Carolus inſigniter violaſſet, vel olim victorem, vel nunc regem perjurum priùs ab ipſo laceſſiti armis debellavimus: ex tua autem ſententia *quod armis quæritur, tranſit in ejus dominium qui acquiſivit.* Sis itaque deinceps hac in parte quàm voles verboſus, ſis quod in Solino dudùm fuiſti, exercitator Plinianus; blateronum omnium verboſiſſimus quicquid exinde argutaris, quicquid turbas, quicquid rabbinicaris, quicquid rauces ad finem uſque hujus capitis, id totum non jam pro rege devicto, ſed pro nobis divinâ ope victoribus contra regem deſudare te ſcias.

CAP. VII.

PROpter duo incommoda ſanè maxima, & pro tuo pondere graviſſima, poteſtatem populi eſſe regia majorem proximo capite negaſti: quippe, ſi concederes, quærendum regi aliud nomen eſſet, tranſlato in populum regis vocabulo; & partitiones quædam politicæ conturbarentur: quorum alterùm vocabularii diſpendium foret, alterum, tuorum crux politicorum. Ad ea ſic à nobis reſponſum eſt, ut primum ſalutis & libertatis noſtræ, deinde etiam nomenclaturæ tuæ & politices habita nonnulla ratio eſſet. Nunc *aliis rationibus evincendum eſſe* ais, *regem à ſibi ſubjectis judicari non poſſe, quarum hæc erit maximè potens & valida, quòd rex parem in ſuo regno non habeat.* Quid ais? nòn habet rex in ſuo regno parem? quid ergo illi regis Franciæ duodecim vetuſtiſſimi Pares; an fabulæ ſunt & nugæ? an fruſtra & ad ludibrium ſic nominati? Cave iſtam viris Galliæ Principibus contumeliam dixeris. Quòd

nisi revera sint regis pares, ut nominantur, vide ne in Franciæ regno potiùs quàm in nostra repub. quod unicum tuâ interest, glossario illudatur. Age verò, fac planum, non esse regi in regno suo parem. *Quia*, inquis, *populus Romanus post reges exactos, duos constituit Consules, non unum; ut si unus peccaret, coërcere à collega posset.* Vix fingi quicquam potuit ineptius: cur igitur unus duntaxat Consulum fasces apud se habuit, non uterque, ad alterutrum coërcendum alter datus erat? quid si etiam uterque contra rempub. conjurasset, an meliore loco res fuisset, quam si collegam alteri nullum dedissent? Constat autem & ambos Consules & Magistratus omnes obtemperare Senatui semper debuisse, quoties id è repub. esse, patribus & plebi visum est. Illustri exemplo esse poterunt Decem viri; qui cùm potestate consulari, & summa præditi essent, eos tamen omnes simul, etiam renitentes, patrum authoritas in ordinem coëgit; Consules etiam nonnullos, antequam magistratum deposuerant, hostes judicatos & contra eos sumpta arma esse legimus: hostilia enim facientem, esse consulem nemo putabat. Si bellum contra Antonium Consulem Senatus authoritate est gestum: in quo victus pœnas capitis dedisset, nisi Octavianus Cæsar regnum affectans evertendæ reipub. consilium cum eo iniisset. Iam quòd *hoc proprium esse* ais *Majestatis regalis, ut imperium penes unicum sit*, haud minùs lubricum est, & à te quidem ipso statim refellitur: *Judices* enim *Hebræorum & singuli, & toto vitæ spatio imperium obtinebant; Scriptura quoque reges eos vocat; & tamen à Synedrio magno* judicabantur. Ita fit, dum dixisse omnia vis videri, ut nihil fere nisi pugnantia loquaris. Quæro deinde qualem tu formam regiminis esse dicas, cùm Romanum imperium duo simul tresve imperatores habuerunt; an imperatores tibi, id est reges, an optimates, an triumviri videntur fuisse? An verò dices Romanum imperium

ſub Antonino & Vero, ſub Diocletiano & Maximiano, ſub Conſtantino & Licinio, non unum imperium fuiſſe? Iam iſta tua *ſtatuum tria genera* tuiſmet ipſius argutiis periclitantur, ſi reges iſti non fuere: ſi fuere, non eſt ergo proprium imperii regii, ut penes unicum ſit. *Alter*, inquis, *horum ſi delinquat, poteſt alter de eo referre ad populum vel ad ſenatum, ut accuſetur & condemnetur.* Annon ergo judicat vel populus vel Senatus ad quos alter ille refert? Si quid igitur ipſe tribuis tibi, collega opus non erat ad judicandum collegam. Heu te defenſorem, niſi execrabilis potius eſſes, planè miſerandum! undiquaque ictibus adeò opportunum, ut ſi forte per luſum deſtinare quis vellet, quovis te loco punctim ferire, vix eſſe credo ubi temerè poſſit aberrare. *Ridiculum* eſſe ſtatuis, *regem in ſe judices dare velle à quibus capite damnaretur.* Atqui ego non ridiculum, ſed optimum tibi oppono imperatorem Trajanum; qui præfectum prætorio Saburanum, cum ei inſigne poteſtatis, uti mos erat, pugionem daret, crebrò ſic monuit. *Accipe hunc gladium pro me, ſi recte agam, ſin aliter, in me magis, quòd moderatorem omnium vel errare minùs fas ſit.* Hæc Dion & Aurelius Victor. Vides ut judicem in ſe ſtatuerit imperator egregius quamvis non parem. Hoc idem Tiberius per ſimulationem & vaniloquentiam fortaſſe dixiſſet; Trajanum autem virum optimum & ſanctiſſimum non id ex animo dixiſſe quod verum, quod jus & fas eſſe ſentiebat, ſceleſtus penè ſit qui arbitretur. Quanto juſtius ergo Senatui, cum viribus ſuperior potuerit non parere, planè ex officii ratione paruit; & jure ſuperiorem eſt faſſus. De quo Plinius in Panegyrico. *Senatus ut ſuſciperes quartum Conſulatum & rogavit & juſſit; imperii verbum hoc non adulationis eſſe obſequio tuo crede:* & paulo pòſt, *hæc nempe intentio tua ut libertatem revoces ac reducas.* Quod Trajanus de ſe, idem Senatus de Trajano ſenſit, ſuámque authoritatem revera eſſe ſupremam;

nam

nam qui imperatorem jubere potuit eundem & judicare. Sic Marcus Aurelius imperator, cum præfectus Syriæ Caſſius regnum ei eripere conaretur, obtulit ſe in judicium vel Senatui vel Populo Romano; paratus regno cedere ſiquidem iis ita videretur. Iam verò quis rectiùs aut meliùs de jure regio exiſtimare & ſtatuere queat, quàm ex ore ipſo regum optimorum. Profectò jure naturali rex quiſque bonus vel ſenatum vel populum habet ſibi ſemper & parem & ſuperiorem: Tyrannus autem cum naturâ infimus omnium ſit, nemo non illi par atque ſuperior exiſtimandus eſt, quicunque viribus plus valet. Quemadmodum enim à vi olim ad leges duce natura deventum eſt, ita ubi leges pro nihilo habentur, neceſſariò, eadem etiam duce, ad vim eſt redeundum. *Hoc ſentire*, inquit Cicero pro Seſtio, *prudentiæ eſt; facere, fortitudinis; & ſentire verò & facere, perfectæ cumulatæque virtutis.* Maneat hoc igitur in natura, nullis paraſitorum artibus concutiendum, rege ſive bono, ſive malo, vel ſenatum vel populum eſſe ſuperiorem. Quod & ipſe confiteris, cum poteſtatem regiam à populo in regem transiiſſe dicis. Quam enim regi poteſtatem dedit, eam natura; ac virtute quadam, vel ut ita dicam virtualiter, etiam cum alteri dederit, tamen in ſe habet: Quæ enim cauſæ naturales iſto modo per eminentiam quandam quidvis efficiunt, plus ſemper ſuæ retinent virtutis quàm impertiunt; nec impertiendo ſe exhauriunt. Vides, quo propius ad naturam accedimus, eò evidentiùs poteſtatem populi ſupra regiam eminere. Illud etiam conſtat, populum, modò id ei liberum ſit, poteſtatem regi ſuam ſimpliciter & mancipio nunquam dare, neque naturâ poſſe dare; ſed tantùm ſalutis & libertatis publicæ causâ, quam cum rex procurare deſtiterit, intelligitur populum nihil dediſſe; quia certo fini tantummodò dedit, monente ipsâ naturâ; quem finem ſi neque natura neque populus aſſequitur, non erit magis

magis ratum quod dedit, quàm pactum quodvis aut fœdus irritum. His rationibus firmissimè probatur superiorem rege esse populum: unde argumentum hoc tuum *maximè potens & validum, non posse regem judicari quia parem in suo regno non habet, nec superiorem*, diluitur. Id enim assumis quod nullo modo concedimus. *In populari statu*, inquis, *Magistratus à populo positus ab eodem ob crimen plecti potest; In statu Aristocratico optimates, ab iis quos habent collegas, sed pro monstro est, ut rex in regno suo cogatur causam capitis dicere.* Quid nunc aliud concludis quàm miserrimos esse omnium & stultissimos, qui regem sibi constituunt? Sed quamobrem, quæso, non poterit populus tam regem punire reum, quàm popularem magistratum, aut optimates? An putas omnes populos qui sub regibus vivunt, amore servitutis usque eò deperiisse, ut, liberi cum essent, servire maluerint, séque omnes, séque totos in unius dominium viri sæpe mali, sæpe stulti ita tradere, ut contra dominum, si sors ferat, immanissimum nullum in legibus, nullum in natura ipsa præsidium salutis, aut perfugium sibi reliquerunt? cur ergo regibus primò regnum ineuntibus conditiones ferunt, cur leges etiam dant regnandi, an ut sperni se eò magis atque irrideri paterentur? adeóne populum universum se abjicere, se deserere, sibi deesse, spem omnem in uno homine; eóque fere vanissimo, collocare? cur item jurant reges nihil se contra legem facturos? ut discant nempe miseri mortales suo maximo malo, solis licere regibus impunè pejerare. Id quod hæc tua nefanda consectaria demonstrant. *Si rex qui eligitur, aliqua vel cum sacramento promiserit, quæ nisi promisisset, fortasse nec sumptus esset, si stare nolit conventis, à populo judicari non potest. Imò si subditis suis juraverit in electione, se secundùm leges regni justitiam administraturum, & nisi id faciat, eos sacramento fidelitatis fore solutos, & facto ipso abiturum esse potestate, à Deo non ab hominibus*

hominibus pœna in fallentem exposcenda est. Descripsi hæc, non ob elegantiam, sunt enim incultissima, nec quod amplius refutationis indigeant, etenim ipsa se refutant, se explodunt, se damnant apertissimâ falsitate sua, atque turpitudine; sed eò feci, ut ob merita tua egregia commendarem te regibus: qui inter officia aulæ tam multa aliquem dignitatis locum, aut munus idoneum tibi prospiciant: cum enim alii sint à rationibus, alii à proculis, alii à voluptatibus, tu iis commodissimè sanè eris à perjuriis; tu regiæ non elegantiæ, nam inscitus nimium es, sed perfidiæ summus arbiter eris. Verùm ut summam in te stultitiam summâ improbitate conjunctam esse omnes fateantur, expendamus paulo accuratius præclara illa, quæ proximè affirmasti: *Rex*, inquis, *etsi subditis juraverit in electione, se secundùm leges regnaturum*, & ni faciat, *eos sacramento fidelitatis solutos fore, & si facto ipso abiturum potestate*, abdicari tamen aut puniri ab iis non poterit. Quî minus quæso rex quàm popularis magistratus? quia in eo regimine populus non omnem transfundit potestatem suam ad magistratum. An hic igitur in regem? cui regnum in se non diutius tradunt, quàm id benè gesserit. Tam itaque rex juratus in leges, reus abjici aut puniri poterit, quàm popularis magistratus. Nam argumento illo Pancratico omnes in regem translatæ potestatis, amplius uti non potes, quod tuis ipse machinis imprudens arietasti. Cognoscite nunc *aliam potentissimam & invictam ejus rationem cur subditi regem* judicare nequeant, *qui legibus solutus est, quia leges solus rex omnes fert*; quæ cum falsissima esse jam toties probaverim, hæc etiam invicta tua ratio cum priore ad nihilum recidit. Cæterùm rex ob delicta quævis privata, utpote stuprum, adulterium, & similia, si rarò plectitur, non tam justitiâ quàm æquitate id fit, ne plus turbarum ex morte regis, & rerum mutatione populo eveniat, quàm boni ex uno atque altero vindicato. Ex quo verò omnibus

gravis

gravis & intolerandus esse incipit, tum quidem, quoquo possunt modo, judicatum vel injudicatum omnes nationes tyrannum occidere fas esse semper credidere. Vnde Marcus Tullius in secunda Philippica de Cæsaris interfectoribus. *Hi primi cum gladiis non in regnum appetentem, sed in regnantem impetum fecerunt: quod cum ipsum factum per se praclarum atque divinum est, tum est positum ad imitandum.* Quàm hujus tu dissimilis! *Homicidium, adulterium, injuria, non hæc crimina regia sunt, sed privata.* Euge parasite, lenones jam omnes & propudia aulica hac voce demeruisti; O quàm lepidè simul & parasitaris, & eâdem operâ lenocinaris! *Rex adulter bene potest regnare, & homicida, ideoque vita privari non debet, quia cum vita regno quoque exueretur; at nunquam hoc fuit probatum legibus divinis aut humanis, ut duplex vindicta de uno crimine sumeretur.* Os impurum & infame! eadem ratione nec populares magistratus, nec optimates, ne duplici pœna afficerentur, ne judex quidem, aut senator flagitiosus pœnas capite ullas persolvere debebit; cum vita enim & ipsi suo magistratu privarentur. Vt potestatem, sic majestatem etiam populo adimere & regem conferre studes; vicariam si vis & translatitiam, primariam certè non potes, uti nec potestatem. *Crimen*, inquis, *majestatis non potest committere rex adversus populum suum; potest autem populus adversus regem.* Et tamen rex propter populum duntaxat rex est, non populus propter regem. Populus igitur universus aut pars major plus semper rege debet posse: negas, & calculos ponis *plus potest quàm singuli, bini, terni, deni, centeni, milleni, decies milleni.* Esto. *Plus quàm dimidia pars populi.* Non repugno. *Quid si alterius dimidiæ pars altera accedat, annon adhuc plus poterit?* Minimè. Progredere; quid aufers abacum, peritissime Logista, an progressionem Arithmeticam non calles? Vertit rationes, & *annon rex cum optimatibus plus potestatis habeat,* quærit;

quærit; iterum nego, Vertumne, si pro optimatibus proceres intelligas; quoniam accidere potest, ut nemo inter eos optimatis nomine sit dignus: fit etiam sæpiùs, ut multo plures de plebe sint, qui virtute & sapientiâ proceres antecellant; quibus cum pars populi major vel potior accedit, eos universi populi instar esse haud verear dicere. *At si plus quam universi non potest, ergo rex erit tantum singulorum, non omnium universim sumptorum*, recte, nisi ipsi voluerint. Rationes jam subducito; comperies te imperitè supputando sortem perdidisse. *Dicunt Angli penes populum jus majestatis ex origine & natura residere, hoc verò est omnium statuum everſionem inducere.* Etiamne Aristocratiæ, & Democratiæ? Credibile sanè narras: quid si etiam Gynæcocratiæ, sub quo statu ferunt te domi propemodùm vapulare, annon bearent te Angli, O perpusilli homo animi? sed hac frustra speraveris; æquissimè enim est comparatum, ut qui tyrannidem foris imponere omnibus cupias, ipse domi tuæ servitutem servias turpissimam, & minimè virilem. *Doceamus te oportet* inquis, *quid nomine populi intelligi velimus.* Permulta sunt, quæ te doceri potiùs oporteret; nam quæ te propiùs attingunt, videris ea penitùs nescire, & præter literulas nihil unquam didicisse, ne percipere quidem potuisse. Hoc tamen scire te putas, nos populi nomine plebem solùm intelligere quòd *optimatum consessum abrogavimus.* At illud est ipsum quod demonstrat nos populi vocabulo omnes ordinis cujuscunque cives comprehendere; qui unam tantummodò populi curiam supremam stabilivimus, in qua etiam proceres, ut pars populi, non pro sese quidem solis, ut antea, sed pro iis municipiis, à quibus electi fuerint, suffragia ferendi legitimum jus habent. Inveheris deinde in plebem, *cæcam* eam & *brutam, regendi artem non habere, nil plebe ventosius, vanius, levius, mobilius;* Conveniunt in te optimè hæc omnia; & de infima quidem plebe sunt etiam vera, de media non item;

quo

quo ex numero prudentiſſimi fere ſunt viri, & rerum peritiſſimi: cæteros hinc luxus & opulentia, inde egeſtas & inopia à virtute, & civilis prudentiæ ſtudio plerunque avertit. *Plures* nunc eſſe *modos* aſſeris *regum conſtituendorum, qui nihil populo debent hoc nomine*, & imprimis illi, *qui regnum habent hæreditarium*. At verò ſervæ ſint iſtæ nationes oportet, & ad ſervitutem natæ, quæ talem agnoſcant dominum, cui ſe ſine aſſenſu ſuo hæreditate obveniſſe credant: pro civibus certè, aut ingenuis & liberis haberi non poſſunt; nec rempubl. habere ullam cenſendæ; quinimmò inter facultates, & poſſeſſiones quaſi heri ſui, & herilis filii numerandæ ſunt: nam quod ad jus dominii, quid diſtent à ſervitiis & pecoribus non video. Secundò, *qui armis ſibi regnum fecit, populum*, inquis, *non poteſt authorem agnoſcere imperii prolati vel uſurpati*. At nobis non de victore, ſed de ſubacto rege ſermo nunc eſt; quid victor poſſit, aliàs diſputabimus, tu hoc age. Quod autem regi jus patris familias antiquum toties attribuis, ut inde *abſolutæ poteſtatis in regibus exemplum* petas, diſſimillimum id eſſe jam ſæpiùs oſtendi: Ariſtoteles etiam ille quem crepas vel initio politicorum, ſi legiſſes, idem te docuiſſet: ubi ait malè eos judicare, qui inter patremfamilias & regem parùm intereſſe exiſtimant; *regnum enim à familia, non numero ſolùm, ſed ſpecie differre*. Poſtquam enim pagi in oppida & urbes crevere, evanuit paulatim jus illud regale familiæ, & agnoſci deſitum eſt. Hinc ſcribit Diodorus. l. 1. regna antiquitùs dari non regum filiis, ſed iis quorum maxima in populum beneficia extiterunt. Et Iuſtinus, *Principio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat; quos ad faſtigium hujus majeſtatis, non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provehebat*. Vnde perſpicuum eſt, in ipſo gentium principio, imperium paternum & hæreditarium virtuti, & populari ſtatim juri ceſſiſſe. Quæ origo imperii regii & ratio & cauſa

maximè

maximè naturalis est. Ob eam enim ipsam causam primò homines in unum convenere, non ut unus omnes insultaret, sed ut quocunque alterum lædente, ne lex deesset, neve judex inter homines, quo læsus aut defendatur aut saltem vindicetur. Dispersos olim homines & dispalatos disertus aliquis, & sapiens ad vitam civilem traduxit; tu *hoc maximè consilio*, inquis, *ut in congregatos imperium haberet.* Nimbrotum fortasse intelligis, qui tyrannorum primus fuisse dicitur: vel hæc tua solius malitia est, quæ in illos olim magnos & excelsi animi viros cadere non potuit, tuum solius commentum, à nemine, quod sciam, ante te traditum; cum utilitatem & salutem generis humani, non sua commoda, suumque dominatum respexisse illos primos urbium conditores, antiquorum omnium monumentis proditum sit. Vnum præterire non possum, quo tu veluti emblemate quodam exornare credo cætera hujus capitis voluisti: si *consulem*, inquis, *in judicium venire oportuisset, priusquam magistratu abisset, dictator ad hoc creandus fuisset*, cum initio dixeris, *ideo collegam ei fuisse datum.* Sic tua semper inter se congruunt, & quid de quaque re dicas, quidve scribas, quàm nullius momenti sit, paginis fere singulis declarant. *Sub antiquis regibus Anglosaxonicis plebem*, ais, *ad comitia regni nunquam vocari solitam esse.* Si quis nostrorum hoc affirmasset, possem eum haud multo negotio erroris arguere; tua ista peregrina affirmatione res nostras hallucinante minùs moveor. Et de communi regum jure quæ habuisti hæc ferè sunt. Reliqua multa, nam & sæpissimè devius esse soles, prætermitto, vel quæ fundamento nituntur nullo, vel quæ extra causam posita sunt: non enim id operam do, ut tibi par esse loquacitate videar.

CAP.

CAP. VIII.

SI de communi regum jure, Salmasi, quæ sentires, ea sine contumelia cujusquam protulisses, quamvis in hac rerum apud Anglos mutatione, tamen, cum libertate scribendi uterere tuâ, neque erat cur quisquam Anglorum tibi succenseret, neque in asserenda, quam tueris, sententia minus effecisses. Nam si hoc & Mosis & Christi præceptum est, *omnes regibus suis tam bonis quàm malis subjici sive Hispanos, sive Gallos, sive Italos, sive Germanos, sive Anglos, sive Scotos*, quod suprà (p. 127.) affirmabas, quid attinebat te exterum & ignotum jura nostra balbutire, eaque velle nobis è cathedra quasi schedulas tuas, & miscellanea prælegere, quæ utcunque legibus divinis debere cedere multis antea verbis docueras. Nunc satis constat non tam tuopte ingenio ad causam regiam adjecisse te animum, quàm partim pretio, pro ejus, qui te conduxit, copia, maximo, partim spe præmii cujusdam majoris conductum fuisse, ut Anglos vicinorum nemini molestos, rerum tantummodò suarum arbitros libello infami lacerares. Hoc nisi esset, quenquamne tanta credibile est impudentia esse aut insania, ut longinquus & extraneus immergere se gratis in res nostras, ad partes etiam se adjungere non dubitaret? Nam quid tua malùm refert quid rerum Anglii inter se gerant? Quid tibi vis Ole, quid tibi quæris? nihilne domi habes quod ad te pertinet? Vtinam eadem haberes quæ habuit ille notissimus in epigrammate Olus; & fortasse habes; dignus profecto es. An uxor tua stimulatrix illa, quæ ut in gratiam exulis Caroli hæc scriberes etiam currentem incitasse fertur, ampliores forte in Anglia professiones, & honoraria nescio quæ, redeunte Carolo, ominata tibi est? At scitote fœmina Virque, non esse locum in Anglia neque lupo neque Lupi Domino. Vnde mirum non est te toties

toties in molossos nostros tantam rabiem effudisse. Quin redis ad illustres illos in Gallia titulos tuos, & imprimis ad famelicum illum Lupi dominatum, deinde ad consistorium illud regis Christianissimi sacrum; nimis longo intervallo consiliarius peregrè abes à patria. Verùm illa, quod planè video, neque te desiderat neque consilia tua; ne cum redires quidem paucis abhinc annis, & culinam Cardinalitiam olfacere & sectari cœpisses: sapit mehercule, sapit, teque oberrare semivirum Gallum cum uxore viro, & refertissimis inaniarum scriniis facile sinit; donec stipem sive equiti grammatistæ, sive illustri Hippocritico satis largam alicubi gentium inveneris; si cui fert animus regi vel civitati, doctorem erraticum & venalem mercede maximâ liceri. Sed eccum tibi licitatorem; vendibilis necne sis, & quanti, jam statim videbimus. *Pertendunt*, inquis, *Parricidæ, regni Anglicani statum mixtum esse, non merè regnum.* Pertendit idem sub Eduardo VI. Smithus noster, juris-consultus idem bonus, & politicus, quem fuisse parricidam non dices, ejus libri ferè initio, quem de republ. Anglicana scripsit; neque id de nostrâ solùm, sed de omni penè republ. idque ex Aristotelis sententia verum esse affirmat; neque aliter ullam rempubl. stare posse. At enim quasi piaculum esse crederes quicquam dicere sine repugnantiis, ad priores illas & jam tritissimas fœdè revolveris. *Nullam gentem* ais *esse nec fuisse unquam quæ regis appellatione non intellexerit eam potestatem quæ solo Deo minor est, quæque solum Deum judicem haberet*; & tamen paulo pòst fateris, *nomen regis datum vel olim fuisse ejusmodi potestatibus & magistratibus qui plenum & liberum jus non haberent, sed à populi nutu dependens*, ut *sufetes Carthaginiensium, judices Hebræorum, reges Lacedæmoniorum*; & postremò *Aragonensium*. Satisne bellè tibi constas? Tum quinque monarchiæ species ex Aristotele recensès, quarum una tantùm jus illud

obtinuit

obtinuit quod tu regibus commune omnibus esse dicis. De qua haud semel jam dictum est, nullum ejus exemplum vel ab Aristotele allatum, vel usquam extitisse: quatuor reliquas, & legitimas, & legibus fuisse minores dilucidè ostendit. Primum horum erat regnum Laconicum, & maximè quidem ejus sententiâ regnum, eorum quatuor quæ legitima erant. Secundum erat barbaricum, hoc solo diuturnum quia legitimum, & volente populo: nolente autem, omnis rex continuò non erit rex sed tyrannus, si invito populo regnum retinuerit, eodem teste Aristotele. lib. 5. Idem de tertia regum specie dicendum est, quos ille Æsymnetas vocat, electos à populo, & ad certum plerunque tempus, certasque causas, quales ferè apud Romanos fuere Dictatores. Quarta species eorum est, qui Heroïcis temporibus regnabant, quibus ob egregia merita regnum ultrò à populo delatum erat, sed legitimum tamen; neque verò hi nisi volente populo regnum tenebant, nec aliâ re magis differre has quatuor regni species à tyrannide ait, quàm quòd illic volente, hic invito populo regnetur. Quinta denique regni species, quæ παμβασιλεία dicitur, & est cum summa potestate, quale tu jus regum omnium esse vis, à philosopho planè damnatur, ut neque utile, neque justum, neque naturale, nisi sit ut populus ferre possit istiusmodi regnum, iisque deferat qui virtute aliis omnibus longè prælucent. Hæc tertio politicorum, cuivis obvia sunt. Verùm tu, credo, ut vel semel ingeniosus & floridus esse videretur, *has quinque monarchiæ species quinque zonis* mundi assimilare gestiebas; *Inter duo extrema potentiæ regalis tres aliæ species interpositæ magis temperatæ videntur, ut inter zonas torridam & frigidam, quæ mediæ jacent.* Festivum caput! quam pulchras nobis similitudines semper concinnas! Tu igitur, quò regnum *absolutæ potestatis* ipse damnas, ad zonam frigidam hinc ocyùs amolire; quæ

post

post adventum illic tuum plus duplo frigebit: nos interim à te novo Archimede sphæram illam, quam describis, mirabilem expectamus, in qua duæ sint extremæ zonæ, una torrida, altera frigida, tres mediæ temperatæ. *Reges*, inquis, *Lacedæmoniorum in vincula conjici fas erat, morte multari fas non erat.* Quare? an quia damnatum capite Agidem lictores & peregrini milites rei novitate perculsi, regem ducere ad mortem non esse fas existimabant? Et populus quidem Spartanus ejus mortem ægrè tulit, non quod rex capitali supplicio affectus fuerit, sed quòd bonus, & popularis, factione divitum judicio illo circumventus esset. Sic itaque Plutarchus, *primus rex Agis ab ephoris est morte multatus*; quibus verbis non quid fas, sed quid factum sit, tantummodò narrat. Nam qui regem in jus ducere, vel etiam in vincula possunt, illos non posse eundem supplicio ultimo afficere, puerile est credere. Accingeris jam tandem ad jus regum Anglicorum. *Rex*, inquis, *in Anglia unus semper fuit.* Hoc eo dicis, quia modò dixeras, *rex non est nisi unus sit & unicus.* Quod si ita est, aliquot sanè quos credebam Angliæ reges fuisse, non erant: nam ut multos omittam Saxonicorum, qui consortes imperii vel filios vel fratres habuere, constat Henricum 2^dum^ è stirpe Normanica cum filio regnasse. *Ostendant*, inquis, *aliquod regnum sub unius imperio cui non potestas absoluta adjuncta fuerit, in quibusdam tamen magis remissa, in aliis magis intenta.* Ostende tu potestatem absolutam remissam, asine; annon absoluta est summa? Quomodo ergò summa & remissa simul erit? quoscunque fateberis reges cum remissa potestate esse, eos non esse cum absoluta facile vincam; inferiores proinde esse populo natura libero, qui & suus ipse legislator est, & potestatem regiam vel intendere, vel remittere potest, Britannia, an tota olim regibus paruerit, incertum: Verisimilius est, prout tempora ferebant, nunc hanc nunc illam reipub. formam adhibuisse. Hinc Tacitus, *Britanni olim regibus parebant, nunc per*

principes

principes factionibus & ſtudiis trahuntur. Deſerti à Romanis, XL circiter annos ſine regibus fuere; *regnum* itaque *perpetuum*, quod affirmas, antiquitùs non fuit; fuiſſe autem hæreditarium præcisè nego; quod & regum ſeries, & mos creandi eorum demonſtrat: diſertis enim verbis petuntur populi ſuffragia. Poſtquam enim rex conſuetum juramentum dedit, accedens archiepiſcopus ad quatuor partes exſtructi ſuggeſti, toties rogat populum univerſum his verbis, *conſentitne vultis de habendo ipſum regem?* planè ac ſi Romano more diciſſet, vultis, jubetis hunc regnare? quod opus non foret, ſi regnum jure eſſet hæreditarium; verùm apud reges uſurpatio pro jure ſæpiſſimè obtinet. Tu Caroli bello toties victi jus regium jure belli fundare adniteris: Guilielmus ſcilicet cognomento *conquæſtor* nos ſubjugavit. At ſciunt qui in noſtra hiſtoria peregrini non ſunt, Anglorum opes uno illo prælio Haſtingenſi non adeò attritas fuiſſe, quin bellum facilè inſtaurare potuiſſent. Sed regem accipere, quàm victorem & tyrannum pati malebant. Dant itaque juſjurandum Guilielmo, ſe fidem ei ſervaturos; dat pariter Guilielmus juramentum illis, admotus altari, ſe omnia, quæ par eſt bonum regem, iis eſſe viciſſim præſtiturum. Cum falleret fidem, & rurſus Angli arma caperent, diffiſus ipſe ſuis viribus juravit denuò, tactis Euangeliis, antiquas ſe leges Angliæ obſervaturum. Si poſtea igitur Anglos miſerè afflixit, non id jure belli, ſed jure perjurii fecit. Certum eſt præterea jam multis ab hinc ſeculis victos & victores in unam gentem coaluiſſe; ut jus illud belli, ſi quod unquam fuit, antiquari jam diu neceſſe ſit. Ipſius verba morientis quæ ex libro Cadomenſi fide digniſſimo deſcripta reddimus, omnem dubitationem tollunt. *Neminem*, inquit, *Anglici regni conſtituo hæredem.* Quâ voce jus illud belli, ſimulque illud hæreditarium, cum ipſo mortuo Guilielmo conclamatum atque ſepultum eſt. Video nunc aliquam te

in

in aulâ dignitatem, quod prædixi fore, esse adeptum, summus nimirum aulicæ astutiæ quæstor regius & procurator es factus. Vnde hoc quod sequitur videris ex officio scribere, Vir magnifice. *Siquis prædecessorum regum factionibus procerum, vel seditionibus plebis coactus, aliquid de suo jure remiserit, id non potest successori obesse, quin id iterum sibi vindicet.* Rectè mones; itaque si quo tempore majores nostri aliquid de jure suo per ignaviam amisere, an id oberit nobis, eorum posteris? Pro se illi quidem servitutem spondere, si vellent, pro nobis certè non poterant; quibus idem semper jus erit nosmet liberandi, quod illis erat in servitutem se cuilibet tradendi. Miraris *quid faciat*, ut *rex Britanniæ hodie debeat haberi pro magistratu tantum regni, qui autem alia regna in Christianitate obtinent, plenâ & liberâ potestate polleant.* De Scotia remitto te ad Buchananum, de Gallia etiam tua, ubi hospes esse videris, ad Francogalliam Hotomanni, & Girardum Franciæ Historicum, de cæteris ad alios, quorum nulli quod sciam Independentes erant: ex quibus de jure regio longè alia poteras didicisse, quàm quæ doces. Cum jure belli tyrannidem regibus Angliæ asserere nequiveris, facis jam periculum in jure parasitico. Edicunt reges se regnare *Dei gratiâ:* quid si Deos se esse edixissent? te credo flaminem facilè erant habituri; sic Pontifex Cantuariensis *Dei providentia* archiepiscopari præ se tulit. Tune ista fatuitate Papam non vis esse regem in Ecclesia, ut regem constituere plusquam Papam in repub. possis? At in regni statutis appellatur *rex Dominus noster.* Mirus tu quidem statutorum nostrorum nomenculator repentè evasisti; nescis tamen multos dici dominos qui non sunt; nescis quàm iniquum sit ex titulis honorariis, ne dicam adulatoriis, de jure & veritate rerum statuere. Eodem refer quod *Parlamentum regis* dicitur: nam & frænum regis vocatur; adeoque non magis rex Parlamenti est dominus, quam equus

est sui dominus fræni. At *cur non regis Parlamentum, cum ab eo convocetur.* Dicam tibi, quia convocatur etiam senatus à Consule, neque propterea dominus illius concilii erat. Quod itaque rex Parlamentum convocat, id facit pro officio suo ac munere quod à populo accepit, ut etiam quos convocat, eos de arduis regni negotiis consuleret, non de suis: aut siqua dici sua possunt, de iis postremo semper loco agi solitum erat; ad arbitrium etiam Parlamenti, non suum. Nec verò ignorant, quorum id interest scire, Parlamentum sive vocatum, sive non vocatum bis intra vertentem annum antiquitus ex lege potuisse convenire. At *regis etiam leges nuncupantur.* Sunt istæ quidem ad regem phaleræ; rex autem Angliæ legem ferre per se potest nullam; neque enim ad leges ferendas, sed ad custodiendas à populo latas constitutus erat. Tuque hic fateris *congregari* idcirco *Parlamentum ut leges conderet.* Quapropter & lex Terræ vocatur, & lex populi: Vnde Ethelstanus rex in præfatione legum, ubi omnes alloquitur, *vobis*, inquit, *lege vestrâ* omnia largitus sum: & in formula juramenti quo reges Angliæ antequam crearentur obstringere se solebant, sic populus à rege stipulatur. *Concedis justas leges quas vulgus elegerit?* respondet rex, *concedo.* Erras etiam tota Anglia, *qui regem quo tempore Parlamentum non habetur, plenè planeque totum regni statum regio jure gubernare* ais. Nam neque de bello, neque de pace quod magni sit momenti, quicquam decernere, ne in jure quidem dicundo curiarum decretis intercedere potest. Iurant itaque judices nihil se in judiciis exercendis nisi ex lege facturos, etiamsi rex ipse dicto, aut mandato, vel etiam literis proprio annulo obsignatis aliter imperaret. Hinc sæpius in nostro jure rex *infans* dicitur; nec sua jura aut dignitates, nisi pueri aut pupilli in modum, possidere. Spec. Iust. c. 4. sect. 22. hinc etiam illud apud nos crebrò dici solitum, *rex non potest facere injuriam.* Quod tu hoc modo scelerate

ſceleratè interpretaris, *non eſt injuria quam facit rex, quia in eò non punitur.* Admirabilem hominis impudentiam & improbitatem vel hoc ſolo interpretamento quis non perſpiciat? *Capitis eſt imperare*, inquis, *non membrorum, rex Parlamenti caput eſt.* Siccine nugarere, ſi cor tibi ſaperet? erras iterum (ſed quis finis errorum eſt tuorum) in quo regis conſiliarios à Parlamenti ordinibus non diſtinguis; nam neque illos quidem omnes, horum verò nullos reliquis non probatos eligere debebat rex; in plebejum autem ordinem ut quenquam eligeret, id ſibi ne ſumebat quidem unquam. Quibus id muneris populus delegabat, per municipia ſinguli ſuffragiis omnium eligebantur; notiſſima loquor, eoque brevior ſum. *Falſum* autem *eſſe* ais, *quod ſanctæ Independentiæ cultores aſſerunt, Parlamentum à populo fuiſſe inſtitutum.* Video jam quid ſit cur papatum tanto impetu evertere contendas: alium ipſe papatum in alvo, quod ajunt, geſtas: quid enim aliud uxor uxoris, lupus ex lupa gravidus, niſi aut portentum, aut papatum aliquem novum parturire te oportebat? certè Papa germanus quaſi jam eſſes, ſanctos & ſanctas pro arbitrio facis; reges etiam omni peccato abſolvis, &, quaſi ſtrato jam hoſte, ejus exuviis opimum te ornas. Verùm quia Papa nondum per te planè cecidit, dum libri illius tui *de Primatu*, ſecunda & tertia, & fortaſſe quarta & quinta pars prodierit, qui multos mortales tædio prius enecabit, quàm tu Papam eo libro ſubegeris, ſit ſatis interea, quæſo, ad Antipapatum ſaltem aliquem poſſe adſcendere; eſt altera, quam tu, præter illam Independentiam abs te irriſam, ſanctorum in numerum ſeriò retuliſti, Tyrannis regia: ſanctæ ergo Tyrannidis regiæ tu Pontifex eris Maximus; & nequid deſit tibi ad Papales titulos, *Servus etiam ſervorum* eris, non Dei, ſed aulæ; quoniam illa Chenaani maledictio adhæſiſſe tibi ad præcordia videtur. *Beſtiam* appellas *populum.* Quid interim es ipſe? Non enim ſacrum illud conſiſtorium, neque

ſanctus ille Lupus te dominum ſuum aut populo exemerit aut vulgo; neque effecerit, quin, ſicuti es, terrima ipſe beſtia ſis. Certè libri ſacri prophetici magnorum regum monarchiam & dominationem immanis Beſtiæ nomine ac ſpecie adumbrare ſoleat. *Sub regibus ante Guilielmum*, inquis, *nulla Parlamenti mentio exſtat.* De vocabulo Gallicano altercari non libet: res ſemper fuit: & Saxonicis temporibus *Concilium Sapientum* vocari ſolitum concedis. Sapientes autem tam ſunt plebis, quàm procerum ex numero. At *in ſtatuto Mertonenſi, vigeſimo Hen.* 3 tii *comitum & baronum tantùm fit mentio.* Ita te ſemper nomina decipiunt, qui tantum in nominibus ætatem omnem contriviſti; nobis enim ſatis conſtat, & Quinqueportuum curatores, & decuriones urbicos, nonnunquam & mercatores illo ſeculo baronum nomine appellatos fuiſſe, neque dubium omnino eſt, quin Parlamenti quoſque Senatores quantumvis plebejos, ætas illa jure multò potiore barones nuncupaverit: nam & anno ejuſdem regis 52. tam nobiles, quàm plebejos fuiſſe convocatos, Marlbrigii ſtatutum, ſicut & reliqua fere ſtatuta omnia diſertis verbis teſtantur: quos etiam plebejos, comitatuum magnates Edouardus tertius in præfatione Statuti Stapli, quam perdoctè pro me recitas, vocavit; eos nimirum *qui de ſingulis civitatibus pro toto comitatu venerant*; qui quidem plebejum ordinem conſtituebant, neque erant proceres, aut eſſe poterant: Pradit etiam liber ſtatutis illis vetuſtior, qui inſcribitur, *Modus habendi Parlamenta*, licere regi cum plebe ſola Parlamentum habere, legeſque ferre, quamvis Comites & Epiſcopi non adſint; non itidem licere regi cum comitibus & epiſcopis, ſi plebs non aderit. Hujus rei ratio quoque adjicitur; quia cum nondum Comites aut epiſcopi conſtituti eſſent, reges cum populo tamen Parlamenta, & Concilia peragebant: deinde comites pro ſe tantum veniunt; plebeji pro ſuo quiſque municipio. Ex quo iſte ordo

univerſi

universi populi nomine adesse intelligitur; eoque nomine & potiorem, & nobiliorem ordine patricio, omnique ex parte anteponendum esse. Sed *judicandi potestas*, inquis, *penes domum plebejam nunquam fuit.* Neque penes regem Angliæ fuit unquam; illud tamen memineris, principio omnem potestatem à populo fluxisse, & etiamnum proficisci. Quod & Marcus Tullius de lege agraria pulcherrimè ostendit. *Cum omnes potestates, imperia, curationes ab universo populo proficisci convenit, tum eas profectò maximè, quæ constituuntur ad populi fructum aliquem, & commodum; in quo & universi deligant quem populo maximè consulturum putent, & unusquisque studio & suffragio suo viam sibi ad beneficium impetrandum munire possit.* Vides Parlamentorum veram originem, illis Saxonicis archivis longè vetustiorem. Dum in hac luce veritatis & sapientiæ versari licebit, frustra nobis obscuriorum ætatum tenebras offundere conaris. Quod non eò dici à me quisquam existimet, quasi ego de autoritate & prudentia majorum nostrorum detrahi quicquam velim; qui in legibus bonis ferendis plùs sanè præstiterunt, quàm vel illa secula, vel illorum ingenium & cultus tulisse videatur: & quamvis leges rarò non bonas irrogarent, ignorantiæ tamen, & imbecillitatis humanæ sibi conscii, hoc veluti fundamentum legum omnium posteris tradi voluerunt, quod & nostri Iurisperiti omnes agnoscunt, ut si qua lex aut consuetudo legi divinæ aut naturali, aut rationi denique repugnaret, ea ne pro lege sancita habeatur. Vnde tu, etiamsi edictum fortasse aliquod aut statutum in jure nostro, quo regi tyrannica potestas attribuatur, invenire posses, id, cum & divinæ voluntati, & naturæ, & rationi contrarium sit, intelligito, ex generali & primaria ista lege nostra quam attuli, rescindi apud nos & ratum non esse; verùm tu jus nullum tale regium apud nos invenies. Cum enim judicandi potestas primitùs in ipso populo fuisse constet,

Anglos autem eam ab se in regem nullâ lege regiâ unquam transtuliſſe, neminem enim judicare aut ſolet aut poteſt rex Angliæ, niſi per leges proviſas jam & approbatas: Fleta lib. 1. cap. 17. ſequitur eandem adhuc integram atque totam in populo ſitam eſſe; nam parium domui aut nunquam traditam, aut recuperari jure poſſe non negabis. At, *regis eſt*, inquis, *de vico municipium*, de eo *civitatem facere*, *ergo illos creat qui conſtituunt domum inferiorem*. At inquam, oppida & municipia regibus antiquiora ſunt; etiam in agris populus eſt populus. Iam Angliciſmis tuis magnoperè delectamur; *Countie Court*, *The Turn*, *Hundreda*; mirâ nempe docilitate centenos Iacobæos tuos Anglicè numerare didiciſti.

Quis expedivit Salmaſio ſuam Hundredam,
Picamque *docuit noſtra verba conari?*
Magiſter artis venter, & Iacobæi
Centum, exulantis viſcera marſupii regis.
Quòd ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Ipſe Antichriſti qui modò primatum Papæ
Minatus uno eſt diſſipare ſufflatu,
Cantabit ultrò Cardinalitium *melos*.

Longam deinde de Comitibus & Baronibus diſſertationem ſubtexis; ut oſtendas regem eſſe eorum omnium creatorem, quod facilè concedimus, eoque nomine regibus plerunque ſerviebant; ideoque ne gentis liberæ deinceps judices eſſent rectè providimus. *Poteſtatem convocandi Parlamentum quoties libet*, *& quando vult diſſolvendi ex omni temporis memoria penes regem eſſe* affirmas. Tibine igitur balatroni mercenario & peregrino, perfugarum dictata exſcribenti, an diſertis legum noſtrarum verbis fides habenda ſit, infra videbimus. *At*, inquis, *reges Angliæ Parlamento majus imperium habuiſſe alio argumento probatur*, *eoque invincibili*; *regis poteſtas perpetua eſt & ordinaria*, *quæ per ſe ſine Parlamento regnum adminiſtrat*, *Parlamenti extraordinaria eſt authoritas*, *& ad certas tantum res*, *nec ſine rege quicquam validi*

ſtatuere

statuere idonea: Vbinam dicamus vim magnam latere hujus argumenti? an in *ordinaria & perpetua*? Atqui minores multi magistratus habent potestatem ordinariam & perpetuam, quos Irenarchas vocamus; an summam ergo habent? suprà etiam dixi potestatem regi idcirco traditam à populo fuisse, ut videret authoritate sibi commissa ne quid contra legem fiat; utque leges custodiret nostras, non ut nobis imponeret suas: regis proindè potestatem nisi in regni curiis & per eas, esse nullam: imo populi potius ordinaria est omnis, qui per duodecim viros de omnibus judicat. Atque hinc est quòd interrogatus in curiâ reus, *Cui te permittis judicandum*; respondet semper ex more atque lege, *Deo & populo*, non Deo & regi, aut regis vicario, Parlamenti autem authoritas quæ re & veritate, summa populi potestas in illum senatum collata est, si extraordinaria est dicenda, id tantùm propter ejus eminentiam dicitur; alioqui, ut notum est, ipsi ordines appellantur, non extra ordinem ergo; & si non actu, quod ajunt, virtute tamen perpetuum habent in omnes curias & potestates ordinarias jus atque authoritatem; idque sine rege. Offendunt nunc limatulas, opinor, aures tuas nostrorum barbaræ locutiones: cujus ego si vacaret, aut operæ pretium esset, tot barbarismos hoc uno libro notare possem, quot si pro merito lueres, profectò omnes puerorum ferulas in te frangi oporteret, nec tot aureos tibi dari, quot illi quondam pessimo poëtæ; colaphos longè plures. *Prodigium esse* ais, *omnibus portentis opinionum monstrosius, quòd fanatici personam regis à potestate ejus sejungant.* Equidem dicta singulorum non præstitero: personam autem si pro homine vis dici, separari à potestate ejus nec absurdè posse Chrysostomus haud fanaticus docere te potuit; qui præceptum Apostoli de potestatibus ita explanat, ut potestatem ibi & rem, non hominem intelligi asserat. Quidni dicam regem, qui contra leges quid facit, id agere ut privatum vel

tyrannum, non ut regem legitima poteſtate prædi-
tum? Tu ſi uno in homine poſſe plures eſſe perſonas,
caſque ab ipſo homine, ſenſu & cogitatione ſepara-
biles non intelligis, & ſenſus communis & latinita-
tis planè expers es. Sed hoc eò dicis, ut reges pec-
cato omni abſolvas, utque creproPapæ primatu indu-
tum te eſſe exiſtimemus: *Rex*, inquis, *non poſſe pec-
care intelligitur, quia peccatum ejus pœna non conſe-
quitur.* Quiſquis ergo non punitur, non peccat;
non furtum ſed pœna facit furem; Salmaſius Gram-
maticus non facit ſolœciſmos, quia manum ferulæ
ſubduxit; poſt everſum à te Papam ſint iſti ſanè Pon-
tificatûs tui canones, vel certè indulgentiæ tuæ,
ſive ſanctæ Tyrannidis, ſive ſanctæ Servitutis Pon-
tifex dici magis. Congeſta extremo capite maledi-
cta tua in *Anglicana reipub. & Eccleſiæ ſtatum* præ-
tereo: hoc enim habent tui ſimiles, homo contemp-
tiſſime; ut quidque plurima dignum eſt laude, id
ſolent per calumniam maximè vituperare. Sed de
jure regio apud nos, ſeu potius de jure populi in
regem nequid temerè affirmaſſe videar, proferre ex
ipſis monumentis non gravabor, quamvis pauca qui-
dem de multis, ea tamen quibus liquidò ſatis con-
ſtabit, Anglos ex lege & inſtituto, & more etiam
majorum ſuorum, regem nuper judicaviſſe. Poſt Ro-
manorum ex inſula diſceſſum ſui juris Britanni cir-
citer annos 40. ſine regibus fuere; quos primos crea-
runt, eorum nonnullos, ſupplicio affecere. Bri-
tannos eo nomine Gildas, contrà quàm tu facis, re-
prehendit, non quod reges necavere, ſed quod inju-
dicatos, vel ut ejus verbis utar, *non pro veri examı-
natione.* Vortigernus ob inceſtas cum filia nuptias,
teſte Nennio hiſtoricorum noſtrorum poſt Gildam
antiquiſſimo, damnatur *à beato Germano, & omni
concilio Britonum*, ejuſque filio Guorthemiro regnum
traditur. Haud multo hæc poſt Auguſtini obitum
geſta ſunt: unde vanitas tua facilè redarguitur,
qui ſupra aſſeruiſti, primum omnium Papam, &
nomi-

nominatim Zachariam docuisse, judicari reges posse. Circa annum Christi 600. Morcantius, qui tunc temporis in Cambria regnabat, propter cædem patrui ab Oudoceo Landaviæ Episcopo in exilium damnatur; quamquam is exilii sententiam latifundiis quibusdam ecclesiæ donatis redemit. Ad Saxones jam veniamus; quorum jura cum reperiantur, facta prætermittam. Saxones Germanis oriundos memineris; qui nec infinitam aut liberam potestatem regibus dedere, & de rebus majoribus consultare omnes solebant; ex quibus intelligere est, Parlamentum, si solum nomen excipias, etiam apud Saxonum majores summa authoritate viguisse. Et ab iis quidem Concilium Sapientum passim nominatur; ipsis Ethelberti temporibus, quem *decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum Concilio Sapientum constituisse* memorat Beda; sic Edwinus Northanymbrorum, Inas occidentalium Saxonum rex, *habito cum sapientibus & Senioribus concilio*, novas leges promulgavit; alias Aluredus edidit *ex concilio*, item *prudentissimorum; atque iis*, inquit, *omnibus placuit edici earum observationes.* His atque aliis multis hujusmodi locis luce clarius est, delectos etiam ex plebe conciliis maximis interfuisse; nisi siquis Proceres solos sapientes esse arbitratur. Extat etiam apud nos perantiquus legum liber cui titulus *Speculum Justiciariorum*, in quo traditur primos Saxones, post Britanniam subactam, cum reges crearent, ab iis jusjurandum exigere consueviss̃e, se, ut quemvis alium è populo, legibus ac judiciis subjectos fore. cap. 1. sect. 2. ibidem ait jus esse & æquum ut rex suos in Parlamento habeat pares, qui de injuriis quas vel rex vel regina fecerit, cognoscerent; regnante Aluredo sancitum legibus fuisse, ut singulis annis Parlamentum bis Londini, vel eo sæpius, si opus esset, haberetur. Quæ lex cùm pessimo juris neglectu in desuetudinem abiisset, duabus sub Edouardo 3tio sanctionibus renovata est. In alio etiam antiquo manuscripto,

qui Modus Parlamenti inſcribitur, hæc legimus; ſi rex Parlamentum prius dimiſerit, quàm ea omnia tranſigantur quorum cauſa concilium indictum erat, perjurii reus erit; & juramentum illud quod regnum initurus dederat, violaſſe cenſebitur. Quomodo enim, quod juratus eſt, juſtas leges concedit, quas populus elegerit, ſi earum eligendi facultatem petenti populo non dat vel rariùs Parlamentum convocando, vel citiùs dimittendo quàm res populi ferunt? Ius autem illud jurandum, quo rex Angliæ ſe obligat, noſtri juriſperiti pro ſanctiſſimâ lege ſemper habuere. Quod autem maximis reipub. periculis remedium inveniri poteſt (qui ſolus convocandi Parlamenti finis erat) ſi conventus ille magnus, & auguſtiſſimus ad regis libitum ſtultiſſimi ſæpe & pervicaciſſimi diſſolvetur? Poſſe à Parlamento abeſſe, proculdubiò minus eſt, quàm Parlamentum diſſolvere: at rex per leges noſtras illo Modorum libro traditas abeſſe à Parlamento, niſi planè ægrotaret, neque potuit, neque debuit: & ne tum quidem niſi inſpecto ejus corpore à duodecim regni paribus, qui de adverſa regis valetudine teſtimonium perhibere in ſenatu poſſent: ſoléntne ſervi cum domino ſic agere? Contrà verò plebejus ordo, ſine quo Parlamentum haberi non poteſt, etiam à rege convocatus potuit non adeſſe, & ſeceſſione factâ, de rep. malè geſtâ cum rege expoſtulare: quod & prædictus liber teſtatur. Verùm, quod caput eſt, inter leges Edouardi regis vulgò Confeſſoris, una eſt eximia, quæ de regis officio tractat; cui rex officio ſi deſit, *nomen regis in eo non conſtabit.* Hoc quid eſſet, ne non ſatis intelligeretur, Chilperici Francorum regis exemplum ſubnectit, cui idcirco regnum à Populo abrogatum erat. Puniri autem malum regem ex legis hujus ſententia oportere, ſignificabat ille S. Edouardi gladius cui nomen Curtana erat, quem in regum creatione & pompâ geſtare Comes Palatii ſolebat; *in ſignum*, inquit noſter Matthæus Paris, *quod & regem, ſi oberret, habeat*

habeat de jure poteſtatem cohibendi: gladio autem nemo fere niſi capite punitur. Hanc legem, cum aliis boni illius Edouardi, Guilielmus ipſe conquæſtor anno regni quarto ratam habuit: & frequentiſſimo Anglorum Concilio prope Verulamium religioſiſſimè juratus confirmavit: quo facto non ſolum jus omne belli, ſi quod in nos habuit, ipſe extinxit, ſed etiam hujus legis judicio atque ſententiæ ſe ſubjecit. Ejus etiam filius Henricus cùm in omnes Edouardi leges, tùm in hanc quoque juravit; atque iis duntaxat conditionibus, vivente adhuc fratre Roberto natu majore, in regem eſt electus. Iurarunt eadem omnes deinceps reges, antequam inſignia regni acciperent. Hinc celebris ille & antiquus noſter jurisconſultus Bractonus. l. 1. c. 8. *Non eſt rex ubi dominatur voluntas & non lex.* Et l. 3. c. 9. *rex eſt dum benè regit, tyrannus dum populum ſibi creditum violenta opprimit dominatione.* Et ibidem, *exercere debet rex poteſtatem juris, ut vicarius & miniſter Dei; poteſtas autem injuriæ diaboli eſt, non Dei: cum declinat ad injuriam rex, diaboli miniſter eſt.* Eadem ferme habet vetuſtus alter jurisconſultus, libri illius author qui Fleta inſcribitur, memor nempe uterque & legis illius Eduardinæ, verè quidem regiæ, & regulæ illius in jure noſtro primariæ à me ſupra dictæ, qua nihil Dei legibus & rationi contrarium haberi pro lege poteſt; uti nec tyrannus pro rege, nec miniſter diaboli pro miniſtro Dei. Cum itaque lex maximè ratio recta ſit, ſiquidem regi, ſiquidem Dei miniſtro obediendum eſt, eâdem prorſus & ratione & lege, tyranno & diaboli miniſtro erit reſiſtendum. Et quoniam de nomine ſæpius quàm de re ambigitur, tradunt iidem, regem Angliæ, etiamſi nomen regis nondum perdiderit, judicari tamen, ut quilibet e vulgo, & poſſe & debere. Bracton. l. 1. c. 8. Fleta. l. 1. c. 17. *Non debet eſſe rege major quiſquam in exhibitione juris; minimus autem eſſe debet in judicio ſuſcipiendo, ſi peccat*, alii legunt *ſi petat*. Iudicari igitur cum

debeat rex noſter, ſive tyranni ſub nomine, ſive regis, quos habeat item judices legitimos dictu difficile non debet eſſe. Eoſdem conſulere authores haud pejus erit. Bracton. l.2. c.16. Fleta. l.1. c.17. *In populo regendo rex habet ſuperiores, legem, per quam factus eſt rex, & curiam ſuam, videlicet comites & Barones: comites dicuntur quaſi ſocii regis, & qui habet ſocium, habet magiſtrum; & ideò ſi rex fuerit ſine fræno, id eſt ſine lege, debent ei frænum ponere.* Baronum autem nomine plebejum ordinem comprehendi ſupra oſtendimus; quin & Pares etiam Parlamenti eoſdem fuiſſe dictos, libri legum noſtrarum antiqui paſſim tradunt: & imprimis liber ille cui titulus, Parlamenti modus; *Eligentur*, inquit *de omnibus regni partibus.* 25. quorum erunt *quinque milites, quinque cives* id eſt urbium delegati, *quinque municipes: & duo milites pro comitatu majorem vocem habent in concedendo & contradicendo quàm major comes Angliæ*; & meritò quidem, illi enim pro tota aliqua provincia, aut municipio ſuffragia ferunt, iſti pro ſe quiſque duntaxat. Comites autem illos *Codicillares*, quos vocas, & *reſcriptitios*, cum feudales jam nulli ſint, ad judicandum regem à quo creabantur minimè omnium idoneos eſſe, quis non videt? Cum itaque jus noſtrum ſit, ut eſt in illo ſpeculo antiquo, regem habere pares, qui in Parlamento cognoſcant & judicent, *ſi quid rex in aliquem populi ſui peccaverit*, ſi notiſſimum ſit licere apud nos cuivis è populo in minoribus quibuſque curiis injuriarum actionem regi intendere, quanto juſtius eſt, quantoque magis neceſſarium, ſi rex in univerſos peccaverit, ut habeat qui eum non refrænare ſolùm & coërcere, ſed judicare & punire poſſint. Peſſimè enim & ridiculè inſtitutam eſſe eam neceſſe eſt rempub. in qua de minimis regum injuriis etiam privato cuivis cautum ſit, de maximis nihil in commune proviſum, nihil de ſalute omnium, quo minùs liceat ei univerſos ſine lege perdere, qui ne unum quidem lædere

per

per legem poterat. Comites autem esse regis judices, cùm ostensum sit neque decere neque expedire, sequitur judicium illud totum ad plebejum ordinem, qui & pares regni, & Barones, & populi totius potestate sibi delegatâ præditi sunt, jure optimo pertinere. Cum enim (ut in nostro jure scriptum est, quod supra attuli) plebs sola cum rege sine comitibus aut episcopis parlamentum constituat, quia rex cum sola plebe etiam ante comites aut episcopos natos, parlamenta peragere solebat, eâdem prorsus ratione plebs sola supremam & sine rege, & regem ipsum judicandi potestatem habebit, quod etiam ante ullum regem creatum, ipsa universi populi nomine concilia & parlamenta peragere, judicare, ferre leges, ipsa reges creare solita erat; non ut populo dominarentur, sed ut rem populi administrarent. Quem si rex contrà injuriis afficere, & servitute opprimere conatus fuerit, ex ipsa legis nostræ sententiâ nomen regis in eo non constat, rex non est; quòd si rex non sit, quid est quod ei pares amplius quæramus? Tyrannum enim jam re ipsa ab omnibus bonis judicatum nulli non satis pares atque idonei sunt, qui supplicio mactandum esse pro tribunali judicent. Hæc cum ita sint, tot testimoniis, tot legibus prolatis, abundè hoc demùm, quod erat propositum, evicisse arbitror, cum judicare regem penes plebem jure optimo sit, cúmque plebs regem de repub. déque ecclesia, sine spe ulla sanitatis, pessimè meritum supplicio ultimo affecerit; rectè atque ordine, exque repub. suáque fide, dignitate, legibus denique patriis fecisse. Neque possum hîc non gratulari mihi de majoribus nostris, qui non minore prudentia ac libertate, quàm Romani olim, aut Græcorum præstantissimi, hanc rempub. instituerunt; neque poterunt illi, siquid nostrarum rerum sentiunt, non sibi etiam gratulari de posteris suis; qui tam sapienter institutam, tanta libertate fundatam ab impotenti regis dominatione, cum redacti

penè

penè in ſervitutem eſſent, tam fortiter, támque prudenter vindicarunt.

CAP. IX.

SAtis jam arbitror palàm eſſe, regem Angliæ etiam Anglorum legibus judicari poſſe; ſuos habere judices legitimos; quod erat probandum. Quid tu porro? (nam quæ tua repetis, ad ea non repetam mea) *ex rebus nunc ipſis propter quas comitia indici ſolent, proclive*, inquis, *eſt oſtendere regem eſſe ſupra Parlamentum.* Sit ſanè proclive quantum voles, in quo præcipitem te dari jam ſtatim ſenties. *Parlamentum*, inquis, *congregari ſolet ad majoris momenti negotia in quibus regni ſalus & populi verſatur.* Si rex Parlamentum convocat ad procurandas res populi, non ſuas, neque id niſi aſſenſu eorum atque arbitrio quos convocat, quid aliud, eſt, obſecro, niſi miniſter populi & procurator? cum, ſine ſuffragiis eorum quos populus mittit, ne tantillum quidem, neque de aliis, neque de ſeipſo decernere poſſit. Quod etiam argumento eſt, officium eſſe regis, toties Parlamentum convocare, quoties populus id petit: quandoquidem & res populi, non regis, iis comitiis tractantur, idque populi arbitrio. Quamvis enim regis quoque aſſenſus honoris cauſa peti ſoleret, quem in rebus minoris momenti ad privatorum duntaxat commoda ſpectantibus poterat non præbere, poterat pro illa formula dicere, *rex deliberabit*, de iis tamen, quæ ad ſalutem omnium communem & libertatem pertinebant, prorsùs abnuere nullo modo poterat; cum id & contra juramentum regium eſſet, quo veluti lege firmiſſima tenebatur, & contra præcipuum magnæ Chartæ articulum, c. 29. *Non negabimus, non differemus cuiquam jus aut juſtitiam.* Non negabit rex juſtitiam, negabit ergò

ergò juſtas leges? non cuiquam, an ergò omnibus? ne in Curiâ quidem ullâ minori, an ergò in Senatu ſupremo? an verò rex ullus tantum ſibi arrogabit, ut quid juſtum ſit, quid utile, ſe unum univerſo populo ſcire meliùs exiſtimet? Cum *ad hoc creatus & electus ſit, ut juſtitiam faciat univerſis*, Bracton: l. 3. c. 9. per eas nimirum leges *quas vulgus* elegerit. Vnde illud in archivis noſtris 7. H. 4. Rot. Parl. num. 59. *non eſt ulla regis prærogativa, quæ ex juſtitia & æquitate quicquam derogat.* Et reges olim acta Parlamenti confirmare recuſantes, Chartam vide licet magnam & hujuſmodi alia, majores noſtri ſæpenumerò armis coëgere; neque propterea minùs valere illas leges, aut minùs legitimas eſſe juriſperiti noſtri ſtatuunt: quandoquidem aſſenſum rex iis decretis coactus præbuit, quibus jure atque ſponte aſſentiri debebat. Tu dum contendis aliarum etiam gentium reges in poteſtate vel Synedrii vel Senatus, vel Concilii ſui æquè fuiſſe, non nos in ſervitutem aſſeris, ſed eas in libertatem: in quo idem facere pergis quod ab initio feciſti, quodque faciunt pragmaticorum ſtultiſſimi, ut incauti ſeipſos in lite ſæpiùs contra veniant. At nos ſcilicet fatemur *regem, ubicunque abſit, in Parlamento tamen cenſeri præſentem vi poteſtatis: ergò quodcunque illic agitur à rege ipſo actum intelligi.* Tum quaſi bolum aliquem nactus eſſes aut mercedulam, illorum recordatione Caroleorum delinitus, *accipimus*, inquis, *quod dant:* accipe igitur, quo dignus es, magnum malum; non enim damus, quod ſperabas, inde ſequi *curiam illam non alia potiri poteſtate quàm à rege delegata.* Si enim dicitur, poteſtas regis, quæcunque ea ſit, à Parlamento abeſſe non poteſt, an ſuprema continuò dicitur? annon potiùs transferri in Parlamentum poteſtas regia videtur, utque minor majore contineri? ſanè ſi Parlamentum poteſt, nolente & invito rege, acta ejus & privilegia quibuſvis data revocare atque reſcindere, ſi ipſius regis prærogativas, prout videtur, circum-

circumscribere, si proventus ejus annuos & impensas aulæ, si famulitium ipsum, si totam denique rem domesticam regis moderari, si vel intimos ejus consiliarios atque amicos amovere, vel etiam è sinu abripere ad supplicium potest, si cuivis denique de plebe à rege ad Parlamentum quacunque de re provocatio est lege data, non itidem à Parlamento ad regem, quæ omnia & posse fieri, & fuisse sæpiùs facta, cum monumenta publica, tum legum nostrarum consultissimi testantur, neminem esse arbitror, modò mens ei sana sit, qui Parlamentum supra regem esse non fateatur. Nam in interregno etiam Parlamentum viget; & quod historiis nostris testatissimum est, nulla hæreditatis ratione habita, sæpè, quem sibi visum est, suffragiis liberrimis regem creavit. Vt summatim dicam quod res est, Parlamentum est supremum gentis Concilium, ad hoc ipsum à Populo planè libero constitutum, & potestate plenâ instructum, ut de summis rebus in commune consulat; rex ideo erat creatus, ut de consilio & sententiâ illorum Ordinum consulta omnia exequenda curaret. Quod cum Parlamentum ipsum edicto nuper suo publicè declararet, neque enim pro æquitate sua recusabat vel externis gentibus actionum suarum rationem ultrò ac sponte reddere, ecce tibi è gurgustio nullius homo authoritatis, aut fidei, aut rei, Burgundus iste Verna, qui summum Angliæ Senatum, jus patrium atque suum scripto asserentem, *detestandæ & horribilis impostoræ* insimulat Patriam mehercule tuam pudebit, verbero, se tantæ impudentiæ homuncionem genuisse. Sed habes fortasse quæ salutariter monitos nos velis; agedum, auscultamus. *Quas*, inquis, *leges sancire potest Parlamentum, in quo nec præsulum ordo comparet?* Tune ergo, furiose, præsules ex ecclesia extirpatum ibas, ut in Parlamenta induceres? O hominem implum, & Satanæ tradendum, quem neque ecclesia non ejicere hypocritam & atheum, neque ulla respubl. recipere communem liber-

libertatis peſtem atque labem deberet, qui etiam quod nequit ex Euangelio, id ex Ariſtotele & Halicarnaſſæo, deinde ex ſtatutis Papiſticis graviſſimorum temporum probare adnititur, regem Angliæ caput eſſe Anglicanæ Eccleſiæ, ut epiſcopos compranſores ſuos & neceſſarios nuper factos, quos ipſe Deus exturbavit, novos iterum prædones & tyrannos, pro virili ſua parte, ſanctæ Dei eccleſiæ imponat; quorum univerſum ordinem, tanquam religioni Chriſtianæ pernicioſiſſimum, eradicandum eſſe ſtirpitùs, editis antea libris clamosè contenderat. Quis unquam Apoſtata, non dico à ſua, quæ nulla certa eſt, ſed à Chriſtiana doctrina, quam ipſe aſſeruerat, defectione tam fœdâ atque nefariâ deſcivit? *Epiſcopis de medio ſublatis, qui ſub rege, & ex ejus arbitrio de cauſis eccleſiæ cognoſcebant*, quæris *ad quos redibit ea cognitio*. O perditiſſime, verere tandem vel conſcientiam tuam; memineris dum licet, niſi ſi hoc ſerò ſimis te moneo, memineris quàm non impunè tibi erit, quàm inexpiabile demum ſit, ſanctum Dei Spiritum ſic illudere. Subſiſte aliquando, & pone aliquem furori modum, ne te accenſa ira numinis repentè corripiat; qui Chriſti gregem, unctoſque Dei minimè tangendos; iis hoſtibus & ſæviſſimis tyrannis obterendos iterum & perſultandos tradere cupis, à quibus elata modò & mirifica Dei manus eos liberavit: tuque ipſe, neſcio eorumne ad fructum ullum, an ad perniciem & obdurationem tuam, liberandos eſſe docuiſti. Quod ſi jus nullum dominandi in eccleſiam eſt epiſcopis, certè multo minùs eſt regibus; quicquid hominum ſtatuta edicunt. Sciunt enim qui labris aliquanto pluſquàm primoribus Euangelium guſtarunt, eccleſiæ gubernationem divinam eſſe totam ac ſpiritualem, non civilem. *In ſecularibus* autem, quòd ais *ſupremam juriſdictionem habuiſſe regem Angliæ*, id falſum eſſe jura noſtra ubertim declarant. Curias omnes ubi judicia exercentur, non rex, ſed Parlamenti

authoritas vel constituit, vel tollit; in quibus tamen minimo cuivis è plebe licebat regem in jus vocare; neque rarò judices contra regem pronuntiare solebant; id si rex vel interdicto, vel mandato, vel scriptis literis impedire conaretur, ex juramento & lege non parebant judices, sed ejusmodi mandata rejiciebant, & pro nihilo habebant: non poterat rex quenquam in vincula conjicere, aut ullius bona in publicum addicere; poterat neminem supplicio punire, nisi in aliquam curiam priùs citatum, ubi non rex, sed consueti judices sententias tulere; idque sæpe, ut supra dixi, contra regem. Hinc noster Bractonus l. 3. c. 9. *regia potestas juris est, non injuriæ; & nihil aliud potest rex, nisi id solùm quod de jure potest.* Aliud tibi suggerunt Causidici tui, qui nuper solum verterunt; ex statutis nempe quibusdam haud antiquis sub Edouardo 4to, Henrico 7timo, Edouardo 6to promulgatis: neque viderunt, quamcunque regi potestatem statuta illa concedunt, eam à Parlamento concessam esse omnem & quasi precariam; quam & eadem authoritas poterat revocare. Cur sic passus es nasuto tibi imponi, ut quo maximè argumento regis potestatem ex decretis Parlamenti pendere demonstratur, eo absolutam esse & supremam probare te crederes? Nam & monumenta nostra sanctiora testantur, reges nostros non hæreditati, non armis, non successioni, sed populo suam omnem potestatem debere. Talis potestas regia Henrico quarto, talis ante eum Richardo II. à plebejo ordine concessa legitur; Rot. Parlament. 1. Hen. 4. num. 108. haud secùs atque rex aliquis præsidibus suis præfecturas & provincias edicto & diplomate solet concedere. Id nempe literis publicis consignari dissertè jussit Communium Domus, *concessisse se regi Richardo, ut tali bonâ libertate* frueretur, *qualem ante eum reges Angliæ habuere*; quâ cum rex ille *contra fidem Sacramenti sui* ad eversionem legum abuteretur, ab iisdem orbatus regno est. Iidem etiam, quod & eadem

dem rotu a teſtatur, in Parlamento edicunt, ſe prudentiâ & moderatione Henrici IV. confiſos, *velle ac jubere ut in eadem magna libertate regia ſit quam ejus progenitores obtinuere.* Illa autem niſi fiduciaria planè fuiſſet, quemadmodum hæc fuit, neceſſe eſt profectò & Parlamenti illius ordines, qui concederent quod ſuum non erat, ineptos ac vanos, & reges illos qui, quod ſuum jam erat, conceſſum ab aliis vellent accipere, & ſibi & poſteris injurios nimis fuiſſe: quorum utrumvis credibile non eſt. *Tertia pars*, inquis, *regiæ poteſtatis verſatur circa militiam; hanc partem reges Angliæ ſine pari & æmulo tractarunt.* Neque hoc verius quàm cætera quæ perfugarum fide ſcripſiſti. Primùm enim pacis & belli arbitrium penes magnum regni ſenatum ſemper fuiſſe, & hiſtoriæ paſſim noſtræ, & exterorum quotquot res noſtras paulo accuratiùs attigere teſtantur. Sancti etiam Eduardi leges, in quas jurare noſtri reges tenebantur, certiſſimam fidem faciunt, capite de Heretochiis, *fuiſſe quaſdam poteſtates per provincias & ſingulos comitatus regni conſtitutas, qui Heretoches vocabantur, latinè ductores exercitus*, qui provincialibus copiis præerant, non *ad honorem coronæ* ſolùm, ſed *ad utilitatem regni.* Iſti verò eligebantur *per commune concilium, & per ſingulos comitatus in pleno conventu populari, ſicut & vicecomites eligi debent.* Ex quo facilè perſpicitur, & copias regni & copiarum ductores in poteſtate populi, non regis & antiquitùs fuiſſe, & eſſe oportere: illamque legem æquiſſimam noſtro in regno haud minus valuiſſe, quàm olim in populari Romanorum ſtatu valebat. De qua & M. Tullium audire non ab re fuerit. Philipp. 10. *Omnes legiones, omnes copiæ quæ ubique ſunt, Populi R. ſunt. Neque enim legiones quæ Antonium Conſulem reliquerunt, Antonii potius quàm reipubl. fuiſſe dicuntur.* Sancti autem Edouardi legem illam, cum aliis illius legibus Guilielmus ille conquæſtor dictus, populo ſic volente ac jubente, juratus confirmavit; ſed &

hanc

hanc insuper adjecit, c. 56. *Omnes civitates, burgos, castella, singulis noctibus ita custodiri, prout vicecomes, & Aldermanni, cæterique præpositi per commune concilium ad utilitatem regni melius providebunt*; & lege 62. *ideo castella, burgi, civitates ædificatæ sunt ad tuitionem gentium & populorum regni, idcirco & observari debent cum omni libertate, integritate, & ratione.* Quid ergo? custodientur arces & oppida in pace contra fures & maleficos non nisi per commune Concilium ejusdem loci, non custodientur in maximo belli metu contra hostes sive externos sive intestinos per commune concilium totius gentis? sanè illud nisi concedatur, neque *libertas*, neque *integritas*, nec *ratio* denique in iis custodiendis ulla esse poterit; neque earum rerum quicquam assequemur, quarum causâ fundari primùm urbes & arces lex ipsa dicit. Majores certè nostri quidvis potiùs regi quam sua arma & oppidorum præsidia tradere solebant; idem esse rati ac si libertatem ipsi suam ferocitati regum & impotentiæ proditum irent. Cujus rei exempla in historiis nostris uberrima cum sint, & jam notissima, inserere huic loco supervacaneum esset. At *protectionem rex debet subditis, quomodo eos protegere poterit, nisi arma virosque habeat in sua potestate?* At, inquam, habebat hac omnia ad utilitatem regni, ut dictum est, non ad civium interitum & regni disperditionem: quod & Henrici tertii temporibus, prudenter Leonardus quidam vir doctus in episcoporum conventu respondit Rustando Papæ nuntio & regis procuratori: *omnes ecclesiæ sunt Domini Papæ, ut omnia principis esse dicimus, ad tuitionem, non ad fruitionem vel proprietatem*, quod ajunt; ad defensionem, *non ad dispersionem*: eadem & prædictæ legis Edouardi sententia erat; quid est hoc aliud nisi potestate fiduciaria; non absoluta? qualem cum imperator bellicus fere habeat, id est delegatam, non planè propriam, non eò segniùs populum, à quo eligitur, sive domi sive militiæ defendere

defendere ſolet. Fruſtra autem Parlamenta, & impari ſane congreſſu de legibus Sancti Edouardi & libertate olim cum regibus contendiſſent, ſi penes regem ſolum arma eſſe oportere exiſtimaſſent; nam & leges quamlibet iniquas ipſe dare ſi voluiſſet, fruſtra ſe *charta* quantumvis *magna* contra ferrum defendiſſent. *At quid proderit*, inquis, *Parlamento militiæ magiſterium habere, cum ne teruncium quidem ad eam ſuſtinendam queat, nolente rege, de populo cogere.* Ne ſit ea tibi cura: primùm enim hoc falsò ponis, Parlamenti ordines *non poſſe ſine rege tributa populo imponere*, à quo & ipſi miſſi ſunt, & cujus cauſam ſuſcipiunt. Deinde non poteſt te fugere tam ſedulum de alienis rebus percontatorem, ſua ſponte populum, vaſis aureis atque argenteis conflatis, magnam vim pecuniæ in hoc bellum contra regem impendiſſe. Ampliſſimos exinde regum noſtrorum annuos reditus recenſes: nil niſi *millies quingenties quadragies* crepas; *ex patrimonio regis maximas largitiones* fieri ſolitas ab iis *regibus qui liberalitatis laudibus emicuerunt*, avidus audieras: hac te illecebrâ veluti Bileamum illum infamem proditores patriæ ad ſuam cauſam perduxere; ut Dei populo malediceres, & divinis judiciis obſtrepere auderes. Stulte; quid tandem regi injuſto ac violento tam immenſæ opes profuere? Quid etiam tibi? ad quem nihil prorſus eorum, quæ ſpe ingenti devoraveras, pervenisſe audio præter unam illam crumenulam vitreis globulis vermiculatam, & centenis aureolis confertam. Cape iſtam Balaame, quam adamaſti, iniquitatis mercedem, ac fruere. Pergis enim deſipere; *Erectio ſtandardi*, id eſt, *vexilli ad regem ſolùm pertinet.* Quapropter? quia

——— *Belli ſignum Laurenti Turnus ab arce*
Extulit.

Tune verò neſcis, Grammatice, hoc idem cujuſvis imperatoris bellici munus eſſe? At *ait Ariſtoteles, neceſſe eſt regi præſidium adſiſtere, quo leges tueri poſſit;*

possit; ergo oportet regem plus armis posse quàm populum universum. Tales homo consequentias torquere solet, quales Ocnus funes apud inferos; quæ nulli sunt usui, nisi ut comedantur ab asinis: aliud enim est præsidium à populo datum, aliud armorum omnium potestas, quam Aristoteles hoc ipso, quem protulisti, loco à regibus adjudicat. Oportet, inquit, habeat rex tantam circa se manum armatorum, *quanta singulis vel compluribus fortior sit, populo verò minor;* εἶναι δὲ τοσαύτην ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους ἥττω. Polit. l. 3. c. 11. Alioqui sanè, sub specie tuendi, possit statim & populum & leges sibi subjicere. Hoc autem rex & tyrannus interest; rex à senatu & populo volente, ac libente, quod satis est præsidii circa se habet contra hostes, & seditiosos: tyrannus invito senatu ac populo, vel hostium, vel perditorum civium præsidium sibi quàm maximum comparare studet, contra senatum ipsum & populum. Concessit itaque Parlamentum regi, ut alia omnia, sic *standardi erectionem*; non ut infesta patriæ signa inferret, sed ut populum contra eos defenderet, quos Parlamentum hostes judicat; si secus fecisset, ipse hostis judicandus erat: cum juxta ipsam S^ti^ Edouardi, vel quod sanctius est, ipsam naturæ legem, nomen regis perdiderit. Vnde in prædicta Philippica, *amittit is omne exercitus & imperii jus, qui eo imperio & exercitu rempubl. oppugnat.* Neque licebat regi *feudales* illos *equites* ad *bellum* evocare, quod Parlamenti authoritas non decrevisset; id quod ex statutis pluribus manifestum est. Idem de vectigalibus & censu navali censendum; quem imperare civibus sine senatusconsulto rex non potuit: atque ita gravissimi legum nostrarum interpretes annis abhinc plus minus duodecim, tum cum adhuc firmissimum erat regium imperium, publicè statuerunt. Sic diu ante eos Fortescutius Henrici VI. cancellarius juris nostri

noſtri conſultiſſimus; rex Angliæ, inquit, neque leges mutare poteſt, neque tributa, nolente populo, imponere, ſed nec probaverit quiſquam ullis teſtimoniis antiquorum *regni Angliæ ſtatum mere* eſſe *regalem. Habet rex*, inquit Bractonus, *juriſdictionem ſuper omnes.* Id eſt in curiâ; ubi regis quidem nomine noſtris autem legibus jus redditur. *Omnis ſub rege eſt*; id eſt ſinguli: atque ita ſe explicat ipſe Bractonus locis à me ſupra citatis. Ad eaque reſtant, ubi eundem volvis lapidem, in quo vales ipſum, credo, Siſyphum delaſſare, ex ſupra dictis abunde reſpondetur. De cætero, ſi quando Parlamenta ſuum regibus bonis obſequium ampliſſimis verbis citra aſſentationem & ſervitutem detulere, id quaſi eodem modo tyrannis delatum eſſet, intelligi, aut populo fraudi eſſe non debet; neque enim jutto obſequio libertas imminuitur. Quod autem ex Edouardo Coco & aliis citas, *Angliæ regnum abſolutum eſt imperium*, id eſt ſi ad ullum regem externum, aut Cæſarem reſpicias; vel, ut Cambdenus ait, *quia in imperii clientela non eſt*: alioqui adjicit uterque imperium hoc conſiſtere non *ex rege* ſolo, ſed *ex corpore politico.* Vnde Forteſcutius, Forteſc. de laud. legum Angl. c. 9. *rex*, inquit, *Angliæ* populum gubernat *non mera poteſtate regia, ſed politica; populus enim iis legibus gubernatur quas* ipſe fert. Externos hoc etiam ſcriptores non latebat. Hinc Philippus Cominæus author graviſſimus commentariorum quinto: *inter omnia orbis terræ regna, quorum ego notitiam habeo, non eſt meâ quidem ſententiâ, ubi publicum moderatiùs tractetur, neque ubi regi minus liceat in populum, quàm in Anglia.* Poſtremò *ridiculum eſt*, inquis, *argumentum, quod afferunt, regna ante reges fuiſſe, quaſi dicas lucem ante Solem extitiſſe.* At nos, ô bone vir, non regna, ſed populum ante reges fuiſſe dicimus. Quem interim te magis ridiculum dicam, qui lucem ante Solem extitiſſe, quaſi ridiculum, negas. Ita dum in alienis curioſus eſſe vis, elementa didiciſti.

Miraris

Miraris denique, *eos qui regem in comitiis regni viderunt ſolio ſedentem, ſub aureo & ſerico cœlo, potuiſſe in dubium vocare utrum penes regem an penes Parlamentum majeſtas ſit.* Incredulos profectò homines narras, quos tam lucidum argumentum è cœlo ipſo petitum nihil movit. Quod tum cœlum aureum homo ſtoïcus adeò es religioſè & unicè contemplatus, ut & cœli Moſaïci & Ariſtotelici oblitus eſſe penitus videare: cum in illo *lucem ante Solem exſtitiſſe* negaveris, in hoc tres Zonas temperatas eſſe ſupra docueris. Quot Zonas in illo regis aureo & ſerico cœlo obſervaveris, neſcio: hoc ſcio, te Zonam unam centum ſtellis aureis bene temperatam ex illa tua cœleſti contemplatione abſtuliſſe.

CAP. X.

CVm hæc omnis controverſia de jure, ſive generatim regio, ſive ſeparatim regis Angliæ, obſtinatis partium contentionibus, quàm ipſa rei natura difficilior facta ſit, ſpero, qui ſtudium veritatis factionibus anteponunt, iis ea me ex lege Dei, jureque gentium, ex inſtitutis denique patriis, copiosè attuliſſe, quæ regem Angliæ judicari poſſe, atque etiam capite puniri indubitatum reliquerint. Cum cæteris, quorum animos aut ſuperſtitio occupavit, aut mentis aciem anticipata regii ſplendoris admiratio ita perſtrinxit, ut nihil in virtute ac libertate vera illuſtre ac ſplendidum videre poſſint, ſive ratione & argumentis agamus, ſive exemplis, fruſtra contendimus. Tu verò, Salmaſi, ut reliqua omnia, ita hoc etiam abſurdè admodùm facere videris, qui cum omnes independentes omnibus probris onerare non deſinas, regem ipſum quem defendis, maximè omnium independentem fuiſſe ſtatuis: neque *regnum populo, ſed generi debuiſſe*: deinde quem *capitis cauſam dicere coactum* initio graviter dolebas, eum nunc *inauditum periiſſe* quereris. At verò totam cauſæ dictionem

dictionem ejus, fide summa Gallicè editam, inspicere si libet, persuasum tibi aliud fortasse erit. Carolo certè cum per aliquot dies continuos ampliſſima loquendi facta copia esset, non ille quidem est ea usus ad objecta sibi crimina diluendum, sed ad judicium illud ac judices omninò rejiciendum. Qui autem reus aut tacet, aut aliena semper respondet, eum non est injuria, si manifestus criminum sit, vel inauditum condemnari. Carolum si *mortem* ais *planè egisse vitæ respondentem*, assentior: si dicis *piè* & *sanctè* & *securè* vitam finiisse, scito aviam ejus Mariam, infamem fœminam, pari in speciem pietate, sanctitate, constantia in pegmate occubuisse: ne animi præsentiæ, quæ in morte quibusvis è vulgo maleficis permagna sæpè est, nimium tribuas: sæpè desperatio aut obfirmatus animus fortitudinis quandam speciem & quasi personam induit; sæpè stupor tranquillitatis: videri se bonos, intrepidos, innocentes, interdum & sanctos pessimi quique non minùs in morte quàm in vita cupiunt; inque ipsa scelerum suorum capitali pœna solent ultimam simulationis suæ & fraudum, quàm possunt speciosissimè, pompam ducere; &, veluti poëtæ aut histriones deterrimi, plausum in ipso exitu ambitiosissimè captare. Nunc *ad istam quæstionem perveniſſe te* ais, *quâ tractandum est quinam fuerint illius regiæ condemnationis præcipui authores*. Cum de te potiùs inquirendum sit, quomodo tu, homo exterus, & Gallicanus erro, ad quæstionem de rebus nostris, tibi tam alienis, habendam perveneris? quo pretio emptus? verùm de eo satis constat. Te verò percontantem de rebus nostris quis demùm docuit? ipsi nimirum perfugæ, & perduelles patriæ, qui te hominem vaniſſimum nacti mercede ad maledicendum facile adduxerunt. Data deinde tibi est aliqua aut furibundi cujuspiam sacellani semipapistæ, aut servientis aulici, de statu rerum scriptiuncula; eam ut latinè verteres negotium tibi dabatur: hinc istæ narrationes confectæ, quas, si

videtur, paulùm excutiamus. *In hanc condemnationem non centena milleſima pars populi conſenſit.* Quid ergo cæteri, qui ſeſe nolentibus tantum facinus fieri ſunt paſſi? an ſtipites, an trunci hominum, an forte quales illi in ſcena Virgiliana,

Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni?

Non enim veros tu quidem Britannos, ſed pictos neſcio quos, vel etiam acu pictos videris mihi velle dicere. Cum itaque incredibile ſit gentem bellicoſam à tam paucis, iiſque infimis de plebe ſua, ſub jugum mitti, quod in narratione tua primum occurrit, id eſſe falſiſſimum apparet. *Ordo eccleſiaſticus erat ab ipſo ſenatu ejectus.* Eo miſerior itaque tua eſt inſania, nec-dum enim te ſentis inſanire, qui eos è Parlamento quereris ejectos, quos tute ex eccleſia ejiciendos eſſe, libro longiſſimo ſcribis? *Senatus alter ordo qui in proceribus conſiſtebat, ducibus, comitibus, vicecomitibus, ſtatione ſua dejectus eſt.* Et meritò, à nullo enim municipio miſſi pro ſe tantùm ſedebant, nihil juris in populum habebant, juri tamen ejus & libertati, ſuo quodam inſtituto refragari in pleriſque conſueverant: erant à rege conſtituti, ejus comites, & famuli, & quaſi umbræ, quo amoto, ipſi neceſſe eſt ad plebẽ, unde orti ſunt, redigerentur. *Vna & deterrima portio Parlamenti poteſtatem ſibi vindicare non debuit, reges judicandi.* At plebejus ordo, quod te ſupra docui, non ſolùm Parlamenti pars erat potiſſima, etiam ſub regibus, ſed per ſe ipſe Parlamentum omnibus numeris abſolutum & legitimum, etiam ſine Comitibus, nedum Eccleſiaſticis, conſtituebat. Atqui *ne tota quidem hæc ipſa pars ad ſententiam de regis capite ferenda admiſſa eſt.* Pars illa nempe non admiſſa, quem verbo regem, te hoſtem toties judicaverat, ad eum animis atque conſiliis palàm defecerat. Parlamenti ordines Anglicani cum iis qui à Scotiæ itidem Parlamento miſſi erant legati, idibus Ianuarii 1645. reſcripſerant regi, doloſas inducias & habenda ſecum Londini colloquia petenti, non poſſe ſe eũ in urbem admittere,

admittere, donec is de bello civili tribus jam regnis ejus operâ excitato, de cædibus tot civium ejus jussu factis reipub. satisfeciſſet; deque pace firma atque ſincera iis conditionibus caviſſet, quas ei utriuſq; regni Parlamenta & tulerant ſæpius, & latura eſſent: ipſe è contrario poſtulata eorum æquiſſima jam ſepties humillimè oblata reſponſionibus aut ſurdis repudiaverat, aut ambiguis eluſerat. Ordines tandem poſt tot annorũ patientiam ut ne fraudulentus rex, quam de bellare rempub. in acie non valebat, eam in vinculis per dilationes everteret, & jucundiſſimum ex noſtris diſſidiis fructum capiens, de victoribus etiam ſuis reſtitutus hoſtis inſpiratum ſibi triumphum ageret, decernunt, ſe regis deinceps rationem non habituros nullas ſe ei poſtulationes amplius eſſe miſſuros, aut ab eo accepturos: poſt hæc tamen decreta reperti ſunt ex ipſo Ordinum numero, qui invictiſſimi exercitus odio, cujus maximis rebus geſtis invidebant, quemq; poſt ingentia merita, dimittere cum ignominia cupiebant, & miniſtris aliquot ſeditioſis, quibus miſerè ſerviebant, morem gerentes, opportunum ſibi tempus nacti, cum eorum multi, quos à ſe longè diſſentire ſciebant, ad ſedandos Presbyterianorum gliſcentes jam tumultus, miſſi ab ipſo ordine, in provinciis abeſſent, mirâ levitate, ne dicam perfidiâ, decernunt, inveteratum hoſtem, verbotenus duntaxat regem, nulla penè ab eo ſatisfactione prius accepta, aut cautione facta, ad urbem eſſe reducendum; in ſummam dignitatem atque imperium æquè eſſe reſtituendum, ac ſi de repub. præclarè meritus eſſet. Ita religioni, libertati, fœderi denique illi à ſe toties jactato regẽ præponebant. Quid illi interea qui integri tam pernifera agitari conſilia videbant? An ideo deeſſe patriæ, ſaluti ſuorum non proſpicere debuerant, eò quòd iſtius mali contagio in ipſorum Ordinem penetraverat? At quis iſtos excluſit malè ſanos? *Exercitus*, inquis, *Anglicanus*, id eſt, non externorum, ſed fortiſſimorum & fidiſſimorum civium; quo-

rum tribuni plerique, Senatores ipsi erant, quos illi boni excluſi patria ipſa excludendos, & in Hiberniam procul ablegandos eſſe cenſuerant; dum Scoti interim dubiâ jam fide quatuor Angliæ provincias ſuis finibus proximas magnis copiis inſidebant, firmiſſima earum regionum oppida præſidiis tenebant, regem ipſum in cuſtodia habebant: dum ipſi etiam factiones ſuorum atque tumultus, Parlamento ipſi pluſquam minaces, & in urbe & in agris paſſim fovebant, qui paulò pòſt in bellum non civile ſolùm, ſed & Scoticum illud erupere. Quod ſi privatis etiam conſiliis aut armis ſubvenire reipublicæ laudatiſſimum ſemper fuit, non eſt certè cur exercitus reprehendi poſſit, qui Parlamenti authoritate ad urbem accerſitus imperata fecit; & regiorum factionem atque tumultum ipſi curiæ ſæpiùs minitantem facilè compeſcuit. In id autem diſcrimen adducta res erat, ut aut nos ab illis, aut illos à nobis opprimi neceſſe eſſet. Stabant ab illis Londinenſium plerique inſtitores atque opifices, & miniſtrorum factioſiſſimi quique; à nobis exercitus magna fide, modeſtia, virtute, cognitus. Per hos cum retinere libertatem, rempub. ſalutem liceret, an hæc omnia per ignaviam & ſtultitiam prodenda fuiſſe cenſes? Debellati regiarum partium duces arma quidem inviti, animum hoſtilem non depoſuerant: omnibus belli renovandi occaſionibus intenti ad urbē ſe receperant. Cum his, quamvis inimiciſſimis, quamvis ſanguinem eorum avidè ſitientibus, Presbyteriani, poſtquam non permitti ſibi in omnes tam civilem quàm eccleſiaſticam dominationem viderunt, clandeſtina conſilia, & prioribus tū dictis tum factis indigniſſima conſociare cœperant: eoque acerbitatis proceſſere, ut mallent ſe regi denuò mancipare, quàm fratres ſuos in patrem illam libertatis quam & ipſi ſuo ſibi ſanguine acquiſiverant, admittere; mallent tyrannum tot civium cruore perfuſum irâ in ſuperſtites, & concepta jam ultione ardentem rurſus experiri dominum, quàm fratres, & amiciſſimos

eiſſimos æquo jure ferre ſibi pares. Soli Indepẽdentes qui vocantur, & ad ultimum ſibi conſtare, & ſua uti victoria ſciebant: qui ex rege hoſtem ſe fecerat, eum ex hoſte regem eſſe amplius, ſapienter, meo quidem judicio, nolebant: neque pacẽ idcirco non volebant, ſed involutum pacis nomine aut bellum novum, aut æternam ſervitutem prudentes metuebant. Exercitũ autem noſtrũ quo fuſius infamare poſſis, narrationem quandam rerum noſtrarum inconditam & ſtrigoſam exordiris: in quâ tametſi multa falſa, multa frivola reperio, multa abs te vitio data, quæ laudi ducenda eſſent, huic tamen alteram ex adverſo narrationẽ opponere nihil arbitror attinere. Rationibus enim hîc non narrationibus certatur; atq; illis utrobique, non his fides habebitur. Et ſanè ſunt ejuſmodi res iſtæ, ut niſi juſta hiſtoria dici pro dignitate nequeant: Melius itaq; puto, quod de Carthagine Salluſtius, ſilere tantis de rebus, quàm parũ dicere: neque committam ut non ſolùm virorum illuſtrium, ſed Dei præcipuè maximi laudes, in hac rerũ ſerie mirabili ſæpiſſimè iterandas, tuis hoc libro intexã opprobriis. Ea igitur duntaxat, quæ argumenti habere ſpeciem videntur, pro more decerpam. *Anglos & Scotos* quod ais *ſolenni conventione promiſiſſe, ſe regis majeſtatẽ conſervaturos*, omittis quibus id conditionibus promiſere; ſi ſalvâ nimirũ religione & libertate id fieri poſſet: quibus utriſq; ad extremum uſque ſpiritum iniquus adeò & inſidioſus rex iſte erat, ut, vivente illo, & religionem periclitaturam, & libertatem interituram eſſe facile appareret. Sed redis jam ad illos regii ſupplicii authores. *Si res ipſa ponderibus ſuis & momentis rectè æſtimetur, exitus facti nefandi ita Independentibus imputari debet, ut principii & progreſſus gloriã Presbyteriani ſibi poſſent vindicare.* Audite Presbyteriani, ecquid nunc juvat, ecquid confert ad innocẽtiæ & fidelitatis opinionẽ veſtræ, quòd à rege puniendo abhorreretis tantoperè videremini? Vos iſto regis actore verboſiſſimo, accuſatore veſtro, *pluſquam dimidium itineris confeciſtis*;

vos *ad quartum actum & ultra in dramate hoc desultando frigultientes spectatistis*; vos *meritò regis occisi crimine notari debetis*; *ut qui viam ad ipsum occidendum munuistis*; vos *nefariam illam securim cervicibus ejus inflixistis, non alii*. Væ vobis imprimis, si unquam stirps Caroli regnum posthac in Anglos recuperabit: in vos, mihi credite, cudetur hæc faba. Sed Deo vota persolvite, fratres diligite liberatores vestros, qui illâ calamitatem, atque certâ perniciem ab invitis etiam vobis hactenus prohibuere. Postulamini vos item; quòd *aliquot annis antè per varias petitiones jus regis imminuere molliti estis, quod voces contumelioſas regi illis ipsis libellis quos nomine Senatus regi porrexistis, insertas publicastis*; videlicet *in illa declaratione dominorum & communium, Maji 26. 1642. apertè quid sensistis de regis authoritate aliquot perduellionem spirantibus & insanis positionibus fassi estis. Hullæ oppidi portas Hothamus, tali mandato à senatu accepto, venienti regi occlusit*; vos *quid rex pati posset, hoc primo rebellionis experimento cognoscere concupivistis*. Quid hoc dici potuit accommodatius ad conciliandos inter se Anglorum animos, atque à rege penitus abalienandos? cum intelligere hinc possint, si rex revertatur, se non solùm regis mortem, sed etiam petitiones quondam suas, & frequentissimi Parlamenti acta de liturgia & episcopis abolendis, de triennali Parlamento, & quæcunq; summo populi consensu ac plausu sancita sunt, tanquam seditioſas atque *insanas Presbyterianorum positiones* luituros. Sed repente mutat animum homo levissimus; & quod modo *rem ipsam rectè æstimanti* sibi videbatur solis Presbyterianis deberi, id nunc *rem* eandem, *ab alto revolventi* Independentibus totum deberi videtur. Modò Presbyterianos *vi aperta atque armis contra regem grassatos esse*, eumque ab iis *bello victum, captum, in carcerem conjectum* affirmabat, nunc omnem *hanc rebellionis doctrinam* Independentium esse scribit. O hominis fidem & constantiam! quid aliam jam opus est narrationem

comparare

comparare contra tuam, quæ ipsa sibi tam turpiter decoxit? Verùm de te siquis dubitat, albusne an ater homo sis, tua legat quæ sequuntur. *Tempus est*, inquis, *pandere unde & quando prorumperit inimica regibus secta: belli isti sanè Puritani sub regno Elisabethæ prodire tenebris Orci, & Ecclesiam inde turbare primum cœperunt, imo remp. ipsam: non enim sunt minores reip. pestes quàm ecclesiæ.* Nunc te verè Balaamum vox ipsa sonat; ubi enim virus omne acerbitatis evomere cupiebas, ibi insciens atq; invitus benedixisti. Hoc enim tota Anglia notissimum est, si qui ad exemplum ecclesiarum vel Gallicarum vel Germanicarum, ut quasque reformatiores esse judicabant, puriorem cultus divini rationē sequi studebant, quàm penè omnem Episcopi nostri cæremoniis & superstitionibus contaminaverant si qui tandem pietate erga Deum, aut vitæ integritate cæteris præstabant, eos ab Episcoporum fautoribus Puritanos fuisse nominatos. Hi sunt quorum doctrinam regibus inimicam esse clamitas; neque hi solum, nam *plerique reformatorū*, inquis, *qui in alios disciplinæ ejus articulos non jurarunt, hunc tamen unum videntur approbasse, qui regiæ adversatur dominationi.* Ita Independentes, dum gravissimè insectaris, laudas; qui eos ab integerrima Christianorum familia deducis; & quam doctrinam Independentiū esse propriam ubique asseris, eam nunc *reformatorum plerosq; approbasse* confiteris; eò usque demūm audaciæ, impietatis, apostasiæ provectus es, ut etiam Episcopos, quos tanquā pestes & Antichristos ex Ecclesia radicitùs evellendos, atque exterminandos esse nuper docuisti, eos nunc *à rege tuendos fuisse* affirmas, ne quid *Sacramento* scilicet *inaugurationis derogatum iret.* Nihil est ulterius jam sceleris aut infamiæ quò possis procedere, quàm, quòd solum supereſt, ut reformatam, quam polluis, religionem quamprimùm ejures. Quòd autem nos ais *omnes sectas & hæreses tolerare*, id noli accusare; quamdiu te impium, qui Christianorum sanctissimos, & plerosque etiam reformatos tibi adversos

versos *è tenebris orci prodire* audes dicere, te vanum, mendacem, & conductitium calumniatorem, te denique Apostatam ecclesia tamen toleret. Tuas autem exinde sycophantias, quibus magnam reliqui capitis partem insumis, & quæ monstrosa dogmata Independentibus, ad cumulandam iis invidiam, affingis, quidni omittam? cum neque ad causam hanc regiam omninò pertineant, & ea ferè sint quæ risum potiùs aut contemptū cujusvis quàm refutationem mereantur.

CAP. XI.

AD undecimum hoc caput videre mihi, Salmasi, quamvis, nullo cum pudore, cum aliqua tamen conscientia futilitatis tuæ accedere. Cum enim hoc loco perquirendum tibi proposueris *qua authoritate* pronuntiatum de rege fuerit, subjungis quod à te nemo expectabat, *frustra id quæri*; scilicet *quæstioni huic vix locum reliquit qualitas hominū qui id fecere*. Cum igitur, quàm es importunitatis & impudentiæ in hac causa suscipienda compertus, tam sis nunc etiam loquacitatis tibi conscius, eò à me brevius responsum feres. Quærenti jam tibi *quâ authoritate* ordo plebejus vel judicavit ipse regem, vel aliis id judicium delegavit, respondeo suprema: supremam quemadmodum habuerit, docebunt te ea quæ tunc à me dicta sunt, cum te suprà, hac ipsa de re gnaviter ineptientem redarguerem. Quòd si tibi saltem crederes, posse te ullo tempore quod satis est dicere, non eadem toties cantare odiosissimè soleres. Aliis autem delegare suam judicandi potestatem ordo plebejus eadem sanè ratione potuit, qua tu regem, qui & ipse omnem potestatem à populo accepit, eandem aliis delegare potuisse dicis. Vnde in illa solenni conventione, quam nobis objecisti, cum Angliæ tum Scotiæ summi ordines religiosè profitentur ac spondent, ea se supplicia de perduellibus esse sumpturos, *quibus utriusque genti potestas judiciaria suprema, aut qui ab ea delegatam potestatem acceperit erant*, plectendos judicarent.

carent. Audis hîc utriusque gentis Senatum unâ voce testantẽ se posse suam authoritatem judiciariã, quam *supremam* ipsi vocant aliis delegare: vanam ergò & frivolam de istâ potestatis delegatione controversiam moves. At *cum hic*, inquis, *judicibus è domo inferiori selectis juncti etiam judices fuere ex cohortibus militaribus sumpti; nunquam autem militũ fuit civem judicare.* Paucissimis te retundã; non enim de cive nunc, sed de hoste memineris nos loqui: quem si imperator bellicus cum tribunis militaribus suis, bello captũ, & è vestigio, si ita videretur, occidendum, pro tribunali judicare voluerit, an quicquã præter jus belli aut morem censebitur fecisse? qui autem hostis reipublicæ, & bello captus est, ne pro cive quidem is, nedum pro rege in ea republ. haberi potest. Hanc ipsa lex Regis Edouardi sacrosanctâ sententiâ tulit; quæ negat malum regem aut esse regem, aut oportere regis nomine appellari. Ad illud autem quod eis non *integram* plebis domum, sed *mancam & mutilam de regis capite judicasse*, sic habeto; eorum, qui regem plectendũ esse censebant, longè majorem fuisse numerum, quàm qui res quascunque in Parlamento transigere, etiam per absentiam cæterorum, ex lege debebant; qui cum suo vitio atque culpâ abessent (defectio enim animorum ad communem hostem pessima absentia erat) nullam iis, qui in fide permanserant, afferre moram conservandæ reipubl. poterant, quam vacillantem, & ad servitutem atque interitum prope redactam, populus universus eorum fidei, prudentiæ, fortitudini primò commiserat. Atque illi quidem strenuè rem gessere; exulcerati regis impotentiæ, furori, insidiis sese objecere; omnium libertati atque saluti suam posthabuere; omnia antehac Parlamenta, omnes majores suos prudentia, magnanimitate, constantia supergressi. Hos tamen populi magna pars, quamvis omnem illis fidem, operam, atque auxilium pollicita, ingratis animis in ipso cursu deseruit. Pars hæc servitutem & pacem cum ignavia atque luxuria ullis conditionibus

volebat; pars altera tamen libertatem poſcebat, pacem non niſi firmam atque honeſtam. Quid hîc ageret Senatus? partem hanc ſanam, & ſibi & patriæ fidelem defenderet, an deſertricem illam ſequeretur? Scio quid agere oportuiſſe dices; non enim Eurylochus, ſed Elpenor es, id eſt vile animal Circéum, porcus immundus, turpiſſima ſervitute etiam ſub fœmina aſſuetus; unde nullum guſtum virtutis, & quæ ex ea naſcitur, libertatis habes; omnes eſſe ſervos cupis, quòd nihil in tuo pectore generoſum aut librum ſentis, nihil non ignobile atque ſervile aut loqueris aut ſpiras. Injicis porrò ſcrupulum quòd *& Scotia rex erat, de quo ſtatuimus*, quaſi ideirco in Anglia impune quidvis illi facere liceret. Vt hoc caput denique præ cæteris elumbe atque aridum aliquo ſaltem facete dicto queas concludere, *duæ*, inquis, *ſunt voculæ iiſdem ac totidem elementis conſtantes, ſolo literarum ſitu differentes, ſed immane quantum ſignificatione differentes, Vis, & Ius.* Minimè profectò mirum eſt, te trium literarum hominem tam ſcitam ex tribus literis argutiolam exculpere potuiſſe, hoc magis mirandum eſt quod toto libro aſſeris, duas res tam inter ſe cæteroqui *differentes*, in regibus unum atque idem eſſe. Quæ enim vis eſt unquam à regibus facta, quam non jus regium tu eſſe affirmaſti? Hæc ſunt quæ novem paginis benè longis reſponſione digna animadvertere potui; cætera ſunt ea, quæ aut identidem repetita haud ſemel refutavimus, aut ad hanc cauſam diſceptandam nullum habent momentum. Itaque ſolito nunc brevior ſi ſum, id non meæ diligentiæ, quam in hoc ſummo tædio langueſcere non patior, ſed tuæ loquacitati, rerum & rationum tam caſſæ atque inani, imputandum erit.

CAP. XII.

VEllem equidem, Salmaſi, ne cui forte videar in regem Carolum, ſuo fato atque ſupplicio defun-

defunctum, iniquior esse aut acerbior, ut totum hunc de *criminibus ejus* locum, quod & tibi & tuis consultius fuisset, silentio præteriisses. Nunc verò quoniam id magis placuit, ut de iis præsidenter & verbosè diceres, faciam profectò ut intelligas, nihil à te fieri incogitantius potuisse, quàm ut deterrimam causæ tuæ partem, nempe ejus crimina ad extremum refricanda & accuratiùs inquirenda reservares; quæ, cum vera & atrocissima ostendero fuisse, & ejus memoriam omnibus bonis ingratam atque invisam, & tui defensoris odium quàm maximum in animis legentiũ novissimè relinquant. *Duæ*, inquis, *partes ejus accusationis fieri possunt; una in reprehensione vitæ versatur, altera in delictis quæ tanquam rex potuit committere.* Et vitam quidem ejus inter convivia, & ludos, & fœminarum greges dilapsam facilè tacebo: quid enim habet luxus dignum memoratu? Aut quid hæc ad nos, si tantùm privatus fecisset? postquã voluit rex esse, ut nec sibi vivere, ita ne peccare quidem sibi solùm potuit. Primùm enim exemplo suis vehementissimè nocuit secundo loco, quod temporis libidinibus & rebus ludicris impendit, quod erat plurimum, id totum reipub. quam susceperat gubernandam, subduxit; postremò immensas opes, innumerabilem pecuniam non suam, sed publicam luxu domestico dilapidavit. Itaque domi rex malus primùm esse cœpit. Verũ ad ea potius crimina *quæ malè regnando commisisse arguitur transeamus.* Hic doles *tyrannum* eum, *proditorem*, & *homicidam* fuisse judicatum. Id non injuriâ factum demonstrabitur. Tyrannum autem priùs, non ex vulgi opinione, sed ex Aristotelis doctorum omnium judicio definiamus. Tyrannus est qui suam duntaxat, non populi utilitatem spectat. Ita Aristoteles ethicorum decimo, & alibi, ita alii plerique. Suane commoda an populi spectarit Carolus, pauca hæc de multis, quæ tantummodò perstringam, testimonio erunt. Cum aulæ sumptibus patrimonium & proventus regii non sufficerent, imponit gra-

vissima populo tributa; iisque absumptis nova excogitavit; non ut rempub. vel augeret, vel ornaret, vel defenderet, sed ut populi non unius opes vel unam in domum congerendas inferret; vel una in domo dissiparet. Hunc in modū sine lege cum pervolaret omnia, quod unicū sciebat sibi fræno fore, Parlamentum aut funditùs abolere, aut convocatum haud sæpius quàm id suis rationibus conduceret, sibi soli reddere obnoxium conatus est. Quo fræno sibi detracto, aliud ipse populo frænum injecit: Germanos equites, peditesHibernos per urbes, pérque oppida quasi in præsidiis, cū bellum esset nullum, collocandos curavit: parúmne tibi adhuc tyrannus videtur? In quo etiam, ut in aliis multis rebus, quod supra per occasionē abs te datam ostendi (quanquam tu Carolum Neroni crudelissimo confetri indignaris) Neroni perquàm similis erat. nam & Senatum ille è repub. se sublaturum persæpe erat minatus. Interea conscientiis religiosorum hominum supra modū gravis, ad cæremonias quosdam & superstitiosos cultus, quos è medio papismo in ecclesiam reduxerat, omnes adigebat; renuentes aut exilio aut carcere multabat; Scotos bis eam ob causam bello adortus est. Huc usque simplici saltem vice nomen tyranni commeruisse videatur. Nunc cur adjectum in accusatione proditoris nomen fuerit exponam. Cum huic Parlamento sæpiùs pollicitis, edictis, execrationibus confirmasset, se nihil contra rempub. moliri, eodem ipso tempore aut papistarum delectus in Hibernia habebat, aut legatis ad regem Daniæ clanculùm missis, arma, equos, auxilium diserte contra Parlamentum petebat, aut exercitum nunc Anglorum nunc Scotorum pretio sollicitabat; illis Vrbem Londinum diripiendam, his quatuor provincias Aquilonares Scotorum ditioni adjungendas promisit, si sibi ad Parlamentum quoquo modo tollendum commodare suam operam vellent. Cum hæc non succederent, cuidam Dillonio perduelli dat secretiora ad Hibernos mandata, quibus juberentur omnes

Anglos

Anglos ejus insulæ colonos repente armis adoriri. Hæc fere proditionum ejus monumenta sunt, non vanis rumoribus collecta, sed ipsis literis ipsius manu subscriptis atque signatis comperta. Homicidam denique fuisse, cujus acceptis mendatis Hiberni arma ceperint, ad quinquies centena millia Anglorum in summa pace nihil tale metuentium exquisitis cruciatibus occiderint, qui etiam tantum reliquis duobus regnis bellum civile conflarit, neminem puto negaturum. Addo enim quod in illo Vectensi colloquio hujus belli & culpam & crimen rex palàm in se suscepit, eóque omni Parlamentum notissima confessione suâ liberavit. Habes nunc breviter quamobrem rex Carolus & tyrannus & proditor & homicidia judicatus fuerit. At *cur non prius*, inquis, neque in illo *solenni fœdere*, neque postea cum de dititius esset, vel *à Presbyterianis* vel ab *Independentibus* sic judicatus est, sed potiùs, *ut regem decuit accipi, omni reverentia est exceptus*? Vel hoc solo argumento persuaderi cuivis intelligenti queat, non nisi serò tandem, & postquam omnia sustinuerant, omnia tentaverant, omnia perpessi erant, deliberatum Ordinibus fuisse regem abjicere. Tu id solus malitiosè nimis in invidiam rapis, quod summam eorum patientiam, æquanimitatem, moderationem, fastúsque regii tolerantiam nimis fortasse longam apud omnes bonos testabitur. At *mense Augusto qui præcesit ejus supplicium, domus Communium quæ sola jam tum regnabat & Independentibus erat obnoxia, scripsit literas ad Scotos, quibus testabatur nunquam sibi in animo fuisse mutare statum qui huc usque in Anglia obtinuerat sub rege, domo dominorum & Communium.* Vide jam quàm non doctrinæ Independentium abrogatio regis attribuenda sit. Qui suam dissimulare doctrinam non solent, etiam potiti rerum profitentur *nunquam sibi in animo fuisse statum regni mutare.* Quod si id postmodùm in mentem venit, quod in animo non fuit, cur non licebat quod rectius, & è repub. magis esse videbatur, id

potissimum

potissimum sequi ? præsertim cum Carolus neque exorari, neque flecti ullo modo potuerit, ut justissimis eorum postulatis, quæque semper eadem ab initio obtulerant, assentiretur. Quas initio de religione, quas de jure suo sententias perversissimas tuebatur; nobisque adeò calamitosas, in iisdem permanebat: ab illo Carolo nihil mutatus, qui & pace & bello tanta nobis omnibus mala intulerat. Siquid est assensus, id & invitè facere, & quamprimùm sui juris foret, pro nihilo se habiturum haud obscuris indiciis significabat: idem apertè filius, abducta secum per eos dies classis parte, scripto, idem ipse per literas ad suos quosdam in urbe declarabat. Interea cum Hibernis Anglorum hostibus immanissimis, reclamante Parlamento, fœdis conditionibus occultè pacem coagmentaverat, Anglos ad repetita inutiliter colloquia & pacem quoties invitabat, toties contra eos omni studio bellum coquebat. Hic illi quibus concredita respub. erat, quò se verterent? an commissam sibi nostram omnium salutem in manus hosti acerbissimo traderent? An alterum belli propè internecim septennium, nequid pejus ominemur, gerendum nobis iterum, & exantlandum relinquerent? Deus meliorem illis mentem injecit, ut prioribus de rege non movendo cogitationibus, non enim ad decreta pervenerant, rempub. religionem, libertatem ex ipso illo fœdere solenni anteponerent; quæ quidem stante rege constare non posse, tardiùs illi quidem quàm oportuit, sed aliquando tamen viderunt. Sanè Parlamento nunquam non liberum atque integrum esse debet, ex re natâ quàm optimè reipub. consulere; neque ita se prioribus addicere sententiis, ut religio sit in posterum, etiamsi Deus dederit, vel sibi, vel reipub. plus sapere. At *Scoti non idem sentiunt; quinimo ad filium Carolum scribentes, sacratissimum regem appellant parentem ejus, & sacerrimum facinus quo necatus est.* Cave plura de Scotis, quos non novisti; nos novimus, cum eundem

regem

regem *sacerrimum*, & homicidam & proditorem; facinus quo tyrannus necaretur *sacratißimum* appellarent. Nunc regi quam dicam scripsimus, quasi parùm commodè scriptam cavillaris, & *quid opus fuerit ad Elogium illud tyranni addere proditoris & homicidæ titulos*, quæris: *cum tyranni appellatio omnia mala comprehendat*: tum quis tyrannus sit grammaticè & glossematicè etiam doces. Auser nugas istas literator, quas una Aristotelis definitio modò allata nullo negotio diffiabit; quæque te doctorem docebit nomen tyranni, quoniam tuâ nihil intereſt præter nomina intelligere, posse citra proditionem & homicidium stare. Atqui *leges Anglicanæ non dicunt proditionis crimen regem incurrere si procuraverit seditionem contra sei vel populum suum.* Neque dicunt, inquam, Parlamentum læsæ Majestatis reum esse, si malum regem tollat, aut unquam fuisse, cum sæpius olim sustulerit: posse autem regem suam majestatem lædere atque minuere, imò amittere, clarâ voce testantur. Quod enim in illa lege Sti Edouardi legitur, *nomen regis perdere*, nihil aliud est quàm regio munere ac dignitate privari; quod accidit Chilperico Franciæ regi, cujus exemplum illustrandæ rei causa eodem loco lex ipsa ponit. Committi autem summam perduellionem tam in regnum, quàm in regem non est apud nos jurisperitus qui inficias ire possit. Provoco ad ipsum, quem profers Glanvillanum. *Siquis aliquid fecerit in mortem regis, vel seditionem regni, crimen proditionis esse.* Sic illa machinatio quâ Papistæ quidam Parlamenti curiam cum ipsis ordinibus uno ictu pulveris nitrati in auras disjicere parabant, non in regem solùm, sed in Parlamentum & regnum, ab ipso Iacobo & utraque ordinum domo *summa proditio* judicata est. Quid plura attinet in re tam evidenti, quæ tamen facilè possem, statuta nostra allegare? cum ridiculum planè sit & ratione ipsa abhorrens, committi perduellionem in regem posse, in populum non posse, propter quem & cujus gratiâ,

gratiâ, cujus, ut ita dicam, bonâ veniâ, rex est id quod est. Fruſtra igitur tot ſtatuta noſtra deblateras, fruſtra in vetuſtis legum Anglicarum libris exerces te atque volutas; ad quas vel ratas vel irritas habendas Parlamenti authoritas ſemper valuit; cujus etiam ſolius eſt, quid ſit perduellio, quid læſa majeſtas interpretari: quam majeſtatem nunquam ſic à populo in regem tranſiiſſe, ut non multo celſior atque auguſtior in Parlamento conſpiciatur, jam ſæpius oſtendi. Te verò vappam & circulatorem Gallum jura noſtra interpretantem quis ferat? Vos verò Anglorum perfugæ, tot epiſcopi, doctores, jurisconſulti, qui literaturam omnem & eruditionem vobiſcum ex Anglia aufugiſſe prædicatis, adeóne ex veſtrum numero nullus cauſam regiam atque ſuam defendere ſatis ſtrenuè ſatiſque latinè ſciebat, gentibúſque exteris dijudicandam exponere, ut cerebroſus iſte & crumenipeta Gallus mercede accerſendus in partes neceſſariò eſſet, qui regis inopis, tot doctorum & ſacerdotum infantiâ ſtipati, patrocinium ſuſciperet? magnâ, mihi credite, infamiâ etiam hoc nomine apud exteras nationes flagrabitis; & meritò vos utique cecidiſſe cauſâ omnes exiſtimabunt, quam ne verbis quidem, nedum armis aut virtute ſuſtinere valuiſtis. Sed ad te redeo, vir bone, dicendi perite, ſi tute modò ad te rediiſti; nam ſtertentem te tam prope finem & de *morte* voluntaria neſcio quid ab re ſomniantem offendo; tum ſtatim negas *cadere in regem ſuæ mentis compotem, ut populum ſeditionibus diſtrahat, exercitus ſuos hoſtibus debellandos tradat, ut factiones contra ſe ſuſcitet.* Quæ omnia cum & alii multi reges, & Carolus ipſe fecerit, dubitare non potes, præſertim Stoïcus, quin ut omnes improbi, ſic omnes quoque tyranni prorsùs inſaniant. Flaccum audi:

Quem mala ſtultitia, & quæcunque inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex
Autumat, hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. ——

Si

Si igitur insani cujuspiam facti crimen à rege Carolo amovere cupis, debebis improbitatem ab eo priùs amovere quàm insaniam. At enim *rex non potuit proditionem in eos committere, qui vassalli ipsius & subjecti fuere.* Primùm, cum æquè atque ulla gens hominum liberi simus, nullum barbarum morem fraudi nobis esse patiemur; fac deinde *vasallos* fuisse nos regis, ne sic quidem tyrannum perferre dominum tenemur. Omnis ea subjectio, ut ipsæ leges nostræ loquuntur, *honesto & utili* definita est. Leg. Hen. 1. c. 55. Fidem eam esse *mutuam* jurisconsulti omnes tradunt, si dominus *ligeam*, quod ajunt, *defensionem* præstiterit: sin è contrario nimiùm savus fuerit, aut atrocem aliquam injuriam intulerit, *dissolvi & penitùs extingui omnem homagii connexionem.* Hæc ipsa Bractoni verba & Fletæ sunt. Vnde vassallum est ubi lex ipsa in dominum armat; eumque singulari certamine à vassallo, si acciderit, interimendum tradit. Idem si universæ civitati aut nationi in tyrannum non licuerit, deterior liberorum hominum conditio quàm servorum erit. Nunc Caroli homicidia aliorum regum partim homicidiis, partim justè factis excusare contendis. De lanienâ Hibernensi *remittis lectorem ad opus illud regium Iconis Basilicæ*; & ego te remitto ad Iconoclastem *Captam Rupellam*, proditos Rupellenses, *ostentatam potiùs quàm datam opem*, imputari Carolo non vis: imputetur necne meritò, non habeo dicere; satis superque ab eo peccatum est domi, ne externa persequi curem: omnes interim ecclesias protestantium, quotquot ullo tempore se contra reges religionis hostes armis defenderunt, eodem nomine rebellionis damnas. Quam contumeliam ab alumno suo sibi illatam quanti interfit ad disciplinam ecclesiasticam, suamque tuendam integritatem, non negligere, secum ipsi cogitent: nos etiam Anglos ea expeditione proditos acerbè tulimus. Qui enim regnum Angliæ in tyrannidem convertere diu meditatus erat, non, nisi extincto priùs

priùs militari civium robore ac flore, cogitata perficere se posse arbitrabatur. Aliud erat crimen regis quod ex jurejurando à regibus regnum capessentibus dari solito verba quædam ejus jussu erasa fuerint, antequam juraſſet. O facinus indignum & execrandum! impium qui fecit, quid dicam qui defendit? nam quæ potuit, per Deum immortalem, quæ perfidia, aut juris violatio esse major? quid illi sanctius post sacratissima religionis mysteria illo jurejurando esse debuit? Quis quæso sceleratior, isne qui in legē peccat, an qui secum legem ipsam ut peccare faciat dat operam? aut denique ipsam legem tollit ne peccasse videatur? Agedum, jus hoc religiosissimè jurandum ret iste violavit; sed ne palàm tamen violasse videretur, turpissimo quodam adulterio per dolum corrupit; & ne pejerasse diceretur, jus ipsum jurandum in perjurium vertit. Quid aliud potuit sperari, nisi injustissimè, versutissimè, atque infelicissimè regnaturum esse eum, qui ab injuria tam detestanda auspicatus regnū est; jusque illud primum adulterare auderet, quod solum impedimento sibi fore, ne jura omnia perverteret, putabat. At enim *Sacramentum* illud, sic enim defendis, *non magis obligare reges potest, quàm leges; legibus autem se devinciri velle præ se ferunt, & secundùm eas vivere, cum tamen revera iis soluti sint.* Quemquamne tam sacrilego, tamque incesto ore esse, ut sacramentum religiosissimum tactis Euangeliis datum, quasi per se leviculum solvi sine causa posse asserat? Te verò, scelus atque portentum, ipse Carolus redarguit; qui cum sacramentum illud non esse per se leve quidpiam existimaret, idcircò ejus religionem aut subterfugere, aut fallaciâ quâvis eludere satius duxit, quàm apertè violare, & corruptor jusjurandi hujus & falsarius esse maluit, quàm manifestè perjurus. At verò *jurat quidem rex populo suo, ut populus vicissim regi, sed populus jurat regi fidelitatem, non populo rex.* Lepidum sanè hominis commentum! annon qui juratus promittit atque spondet se quidpiam

quidpiam fideliter præstiturum, fidem suam iis obligat qui jusjurandum ab eo exigunt? Rex sanè omnis quoad præstanda ea quæ promittit, & *fidelitatem*, & *obsequium*, & *obedientiam populo* jurat. Hìc ad Guilielmum Conquæstorem recurris, qui ipse, non quod sibi collibitum erat, sed quod populus ab eo & magnates postulabant, id omne haud semel jurare est coactus se præstiturum. Quòd, si multi reges *coronam* solenni ritu non *accipiunt*, & proinde non jurant, & tamen regnant, idem de populo responderi potest; cujus pars magna fidelitatem nunquam juravit. Si rex ob eam causam solutus erit, erit & populus. Quæ autem pars populi jurabat, non regi solùm, sed regno & legibus jurabat, à quibus rex factus est, & quidem eatenus tantùm regi, quoad is leges observaret, *quas vulgus*, id est, communitas sive plebejus ordo *elegerit*. Stultior enim sit, qui legum nostrarum loquelam ad puriorem semper latinitatem exigere velit. Hanc clausulam, *quas Vulgus elegerit*, Carolus, antequam coronam acciperet, ex formula juramenti regii eradendam curavit. At, inquis, *sine regis assensu nullas leges vulgus elegerit*; eoque nomine duo statuta citas, unum Anni XXXVII. Hen. VI. *c.* XV. alterum *decimo tertio*, Edouardi IV. *c.* VIII. Tantùm autem abest quo minùs eorum alterutrum in libro statutorum usquam appareat, ut annis abs te citatis, neque rex iste neque ille ullũ omninò statutum promulgaverit. Tu fidem jam perfugarum, statuta tibi dictantium, elusus querere; dum alii tuam admirantur impudentiam simul & vanitatem, quem non pudebat iis in libris versatissimum videri velle, quos inspexisse nunquam, ne vidisse quidem tam facilè argueris. Clausulam autem istam jusjurandi, quam tu perfricti oris balatro *commentitiam* audes dicere, *regis*, inquis, *defensores fieri posse ajunt*, ut in aliquot antiquis exemplaribus extiterit, *sed in desuetudinem abiisse*, *quòd commodam significationem non haberet*. Verùm ob id ipsum majores nostri illam

clausulam

elauſulam in hoc regis jurejurando poſuere, ut ſignificationem tyrannidi ſemper non commodam haberet. In deſuetudinem autem ſi abierat, quod tamen falſiſſimũ eſt, quis neget multò meliori jure revocandam fuiſſe? fruſtra, ſi te audiam: quippe *in regibus* mos ille *jurandi qui hodie receptus eſt, cæremonialis eſt tantùm.* Atqui rex, cum epiſcopos aboleri oportuit, per illud jusjurandum non licere ſibi cauſatus eſt. Atque ita ſacramentum illud ſanctiſſimum, quoties ex uſu eſt regis, vel ſolidum quiddam & firmum erit, vel inane tantùm & *cæremoniale.* Quod ego vos obteſtor, Angli, etiam atque etiam animadvertatis: & qualem eſtis regem habituri, ſi redierit, vobiſcum reputetis: non enim in mentem veniſſet unquam huic Grammatico ſceleroſo & extraneo de jure regis Anglorum velle ſcribere, aut poſſe, niſi Carolus ille extorris, diſciplina patria imbutus, unaque illi monitores ejus profligatiſſimi, quid hac de re ſcribi vellent omni ſtudio ſuggeſſiſſent. Dictabant huic illi, *totum Parlamentum proditionis in regem inſimulari poſſe*, vel ob hoc ſolum, quòd *ſine aſſenſu regis declaravit omnes eſſe proditores qui arma contra Parlamentum Angliæ ſumpſerunt; vaſſalum ſcilicet regis eſſe Parlamentum*; jusjurandum verò regiũ *cæremoniale tantùm* eſſe, quidni *vaſſallum* etiam? Ita neque legũ ulla ſanctitas, neque ſacramenti ulla fides, aut religio, quicquam valebit ad cohibendam à vita atque fortunis veſtrùm omnium vel libidinem effrænati regis, vel ultionem exacerbati: qui ita inſtitutus à pueritia eſt, ut leges & religionem, ipſam denique fidem vaſſallari ſibi, & ſervire ſuis libitis arbitretur debere. Quanto præſtabilius eſſet, vobiſque dignius ſi opes, ſi libertatem, ſi pacem, ſi imperium vultis, à virtute, induſtria, prudentia, fortitudine veſtra indubitanter petere hæc omnia, quàm ſub regio dominatu incaſsùm ſperare? Certè qui ſine rege ac domino parari hæc poſſe nõ putant, dici non poteſt, quàm abjectè, quàm non honeſtè, non dico quàm indignè, de ſe ipſi ſtatuant: quid enim aliud niſi ſe inertes,

inertes, imbecillos, mentis inopes, atque consilii, corpore atque animo ad servitium natos, fatentur esse? Et servitus quidem omnis homini ingenuo turpis est; vobis autem post libertatem Deo vindice; vestroque marte recuperatam, post tot fortia facinora, & exemplum in regem potentissimum tam memorabile editū, velle rursus ad servitutem, etiam præter fatum, redire, non modò turpissimum, sed & impium erit, & sceleratum: parque vestrum scelus illorum sceleri erit, qui servitutis olim Ægyptiacæ desiderio capti, multis tandem cladibus ac variis divinitùs absumpti, Liberatori Deo pœnas tam servilis animi dedere. Quid tu interim, servitutis conciliator? *Potuit*, inquis, *rex proditionis & delictorum aliorum gratiam facere; quod satis evincit legibus eum solutum fuisse.* Proditionis quidem, non quæ in regnum, sed quæ in se commissa erat, poterat rex, ut quivis alius, gratiam facere: poterat & quorundam aliorum fortasse maleficiorum, quanquam non id semper: an ideò qui maleficum servandi nonnunquam jus quoddam habet, idem continuò omnes bonos perdendi jus ullū habebit? Citatus in curiam, eamque inferiorem, respondere non tenetur, nisi per procuratorem, rex; an ideo in Parlamentum citatus ab universis non veniet? non ipse respondebit? *Conari* nos ais *Batavorum exemplo factum nostrum tueri*, atque hinc, stipendio scilicet metuens quo te Batavi luem atque pestem alunt, ne Anglos infamando etiam Batavos altores tuos infamasse videaris, demonstrare cupis quàm *dissimile sit quod hi & quod illi fecerunt.* Quam ego collationem tuam, quanqu in in ea quædā sunt falsissima, alia, ne salario fortasse uo non satis litares, palpum olent, omittam. Negant enim Angli opus sibi esse ut exterorum quorumvis exemplo facta sua tueantur. Habent leges, quas secuti sunt, patrias, hac in parte, sicubi terrarum aliæ sunt, optimas: habent quos imitentur, majores suos, viros fortissimos, qui immoderatis regum imperiis nunquam cessere; multos eorum intolerantius se

gerentes

gerentes per ſupplicium necavere. In libertate ſunt nati, ſibi ſufficiunt, quas volunt leges, poſſunt ſibi ferre; unam præ cæteris colunt antiquiſſimam, à natura ipſa latam, quæ omnes leges, jus omne atque imperium civile non ad regum libidinem, ſed ad bonorum maximè civium ſalutem refert. Iam præter quiſquilias & rudera ſuperiorum capitum reſtare nihil video; quorum quidem acervum cum ſatis magnum in fine congeſſeris, neſcio quid aliud tibi volueris, niſi hujus tuæ fabricæ ruinam quaſi præſagire. Tandem aliquando poſt immenſam loquacitatem rivos claudis; *Deum teſtatus te hanc cauſam tuendam ſuſcepiſſe, non tantùm quia rogatus, ſed quia meliorem nullam te potuiſſe defendere conſcientia tibi ſuggeſſit.* Rogatus tu in res noſtras tibi alieniſſimas, nobis non rogantibus, te interponas? Tu populi Anglicani ſummos magiſtratus pro authoritate proque imperio ſibi commiſſo quod ſuum munus eſt in ſua ditione agentes, nulla injuria laceſſitus (neque enim natum te eſſe ſciebant) indigniſſimis verborum contumeliis lacere, libroque infami edito proſcindas? A quo autem rogatus? An ab uxore, credo, quæ jus regium, ut perhibent, in te exercet; quæque tibi, quoties libet, ut illa Fulvia, cujus, ex epigrammate obſcœno, centones modò conſuiſti (*p.* 320.) *aut* ſcribe *aut pugnemus* ait: unde tu, ne ſigna canerent, ſcribere malebas. An rogatus fortaſsè à Carolo minore, & perditiſſimo illo peregrinantium aulicorum grege, quaſi alter Balaamus ab altero Balacco rege accerſitus, ut jacentem regis cauſam, & malè pugnando amiſſam maledicendo erigere dignarere? Sic ſanè fieri potuit; niſi quod hoc ferè interfuit; ille enim vir ſagax aſino inſidens locutu lejo ad execrandum venit; tu aſinus loquaciſſimus inſeſſus à fœmina, & ſanatis quos vulneraveras epiſcoporum capitibus obſitus, apocalypticæ illius beſtiæ parvam quandam imaginem exprimere videris. Sed ferunt pœnituiſſe te hujus libri, pòſt paulò quàm ſcripſiſſes: Bene profectò habet; tuam itaque ut teſtere

omnibus

omnibus pœnitentiam, nihil tibi prius faciendam erit, quàm ut pro libro tam longo unam tantummodò literam adhuc longam ex te facias. Sic enim pœnituit Iscarioten illum Iudam cui similis es; idque novit puer Carolus, qui crumenam idcirco tibi, insigne illud Iudæ proditoris, dono misit, quòd primùm audierat, & postmodùm sciebat, te apostatam esse & Diabolum. Iudas ille Christum prodidit, tu Christi Ecclesiam; Episcopos Antichristos esse docueras, ad eos defeciſti: quos inferis damnaveras, eorum causam susscepisti: Christus omnes homines liberavit, tu omnes ad servitutem redigere conatus es: ne dubita, postquàm in Deum, in ecclesiam, in omne genus hominum tam impius fuisti, quin te etiam idem exitus maneat, ut desperatione magis quàm pœnitentiâ ductus, tuique pertæsus, ab infelici tandem arbore pendens, sicut & par ille tuus olim, medius crepes; illamque malefidam & fallacem conscientiam, bonorum & sanctorum insectatricem, ad destinatas tibi quandoque supplicii sedes præmittas. Hactenus, quod initio instituera m ut meorum civium facta egregia contra insanam & lividissimam furentis sophistæ rabiem, & domi & foris defenderem, jusque populi commune ab injusto regum dominatu asserem, non id quidem regum odio, sed tyrannorum, Deo bene juvante videor jam mihi absolvisse, neque ullum sine responso vel argumentum: vel exemplum, vel testimoniũ ab adversario allatum sciens prætermisi, quòd quidem firmitatis in se quicquam, aut probationis vim ullam habere videretur; in alteram fortasse partem culpæ propior, quòd sæpiusculè ineptiis quoque ejus, & argutiis tritissimis, quasi argumentis, respondendo, id iis tribuisse videar, quo dignæ non erant. Vnum restat, & fortasse maximum, ut vos quoque, ô Cives adversarium hunc vestrum ipsi refutetis; quod nullâ ratione video posse fieri, nisi omniũ maledicta vestris optimè factis exuperare perpetuò contendatis Vota vestra & preces ardentissimas Deus, cũ servitutis

haud

haud uno genere oppressi, ad eum confugistis, benigne exaudiit. Quæ duo in vita hominum mala sanè maxima sunt, & virtuti damnosissima, Tyrannis & superstitio, iis vos gentium primos gloriosè liberavit; eam animi magnitudinem vobis injecit, ut devictum armis vestris & dedititi regem judicio inclyto judicare, & condemnatum punire primi mortalium non dubitaretis. Post hoc facinus tã illustre, nihil humile aut angustũ, nihil non magnũ atque excelsum & cogitare & facere debebitis. Quam laudem ut assequamini, hac sola incedendum est via, si ut hostes bello domuistis, ita ambitionem, avaritiam, opes & secundarum rerũ corruptelas, quæ subigunt cæteras gentes hominum, ostenderitis posse vos etiam inermes media in pace omnium mortalium fortissimè debellare; si, quam in repellenda servitute fortitudinem præstitistis, eam in libertate conservanda justitiã, temperantiam, moderationẽ præstiteritis His solis argumentis & testimoniis evincere potestis, non esse vos illos, quos hic probris insequitur, *Perduelles, latrones, sicarios, parricidas, fanaticos*; nõ vos ambitionis aut alieni invadendi studio, non seditione, aut pravis ullis cupiditatibus, non amentia aut furore percitos regem trucidasse, sed amore libertatis, religionis, justitiæ, honestatis, patriæ denique charitate accensos, tyrannũ puniisse. Sin autem, quod, bone Deus, ne unquam siveris, aliter in animũ induxeritis, si in bello fortes, in pace turpes eritis, qui manifestum sensistis numen vobis tam propitium, hostibus tam grave, neq; exemplo tam insigni & memorando ante oculos posito, Deum vereri, & justitiam colere didiceritis, quod ad me attinet, concedam sanè, & fatebor, neq; enim potero negare, ea omnia quæ nunc maledici & mendaces de vobis pessimè aut loquuntur aut sentiunt, vera esse: vosque multo iratiorem brevi tempore experturi estis Deum, quàm aut infensum inimici vestri, aut vos benignum & faventem & paternum, præ cæteris omnibus terrarum orbis gentibus hodiernis, experti estis.

FINIS.

(6) 128. 129. (2).